Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 199 (891)	Łódź, Piątek 27 Sierpnia 1926	פירטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג י"ז אלול תרפ"ו.	Nr. 199 (891)

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24 71 — Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel. 24-71

מאשע בענעדיס
אברהם וואלף יאסני
חתונה געהאט
לאדז, אין 24 אויגוסט 1926

מזל טוב!
אונזער ליבען קאלעגע
אברהם וואלף יאסני
צו זיין חתונה מיט פרל.
מאשע בענעדיס
ווינשען מיר אייביק גליק!
פערלאג „נייער פאלקסבלאט".

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטש 20.
מארגען שבת, ד. 28 ה. ח. 10 פריה קומט פאר א רעפעראט
פון באוואוסטען אר־בייטער-טוער אינזש. שלמה קאפלאנסקי
לייטער פו קאלאניזאץ דעפארטאמענט אין א"י, מיטגליד פון וועלט-פאר-באנד פועלי-ציון (פאראייניגט מיט צ. ס. פ.) א. ר. פ.:
„א"י אין איצטיגען מאמענט."
בילעטען שוין צו בעקומען אין פעראיין פעטריק. 83 טעגליך פון 8 ביז 10 אווענד, אין בוירא פון א"י אמט (צעגעלניאנא 4), אין צוקערניע ראדיא, פאלודניאווא 8 און אין טאג פון דער פארלעזונג ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.
550

פילהארמאניע-זאל
20 נארוטאוויטשא-שט. 20
בית תפילה לימים הנוראים!
דאווען ראש השנה ויום כיפור וועט אין זאל פילהארמאניע דאווענען דער וועלט-בעריהמטער קאנטאר און אויסגעצייכענטער זינגער
515
ה' יוסף
זאלודקאווסקי (אויס בערלין).
(א זוהן פון בעריהמטען חזן אויס קאליש, ר' נח לידער)
מיט א גוט איינגעשטודירטען כאר פון 40 פערזאן, אונטער דער לייטונג פון באוואוסטען דיריגענט ה' רובין.
בעמ: דעם יאהר וועט געזונגען ווערען פיל נייע קאמפאזיץ, פון דער מאדערנער יודישער נגינה.
בילעטען-פערקויף פאנגט אן זונטאג, ד. 29. אויגוסט אין קאסע פון פילהארמ. פון 9 פריה ביז 8 אוו.

8-טונג סעקציעס פון מאגאזין-שניידער!
מענער, דאמען, קינדער, פארל, מאגאזין-שניי-דער און קאלדרע-סעקציע, וואס גרופירען זיך ביים שניידער = מייסטער = פעראיין, 20 פעטריקאווער 20
ווערען אויפגעפאדערט אין זייער אייגענע אינטערעסען צו קומען צו דער
אלגעמיינער פערזאמלונג
פון די מאגאזין מאכער, וואס קומט פאר שבת. ד. 28 ה. ח. 7 א זייגער אווענט.
קיינער פון אייך טאר נישט פעהלען!
572
די צייטווייליגע קאמיסיע.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט האב איך די עהרע מיטצוטיילען דער ג' קונדשאפט, אז פון דינסטאג, דעם 24-טען ד. ח. 4 א זייגער נאכמ. איז ערעפענט געווארען אויף דער
פעטריקאווער 45 רוג זשעלאנא
א ביער-האלע
מיט פער־שידענע געראויכערטע פליישען פון אייגענער אויסארבייטונג
ווי אויך ווינער ווארשטלעך.
דערביי מאך איך אויפמערקזאם, אז מיינע געשעפטען, וואס געפינען זיך אויף די פאלגענדע אדרעסען: צעגעלניאנא: זאוואדזקא 9, טעל. 48 09. פיליאלען: נאוואמיעסקא 24 טעלעפאן 49-42, חכאנא 50 און די ערשט ניי-ערעפענטע פיליאלע פעטריקאווער 45, טעל. 30-41, זיינען שטענדיג פערזעהען מיט די בעסטע געשמאקסטע געראויכערטע פליישען. עמפעהלענדיג זיך אויך ווייטער הערצליך דער ג' קונדשאפט, פערבלייב איך
275
מיט אכטונג ד. ריאמענט.

קאנפעקציאנערען-פעראיין
10 קאנסטאנטינער 10
זונטאג ד. 29 אויגוסט 1926, 7 א זייגער אווענד וועט פארקומען אין אייגענעם לאקאל אן אויסערגעוועהנליכע
פערזאמלונג
צו וועלכער עס ווערען געבעטען צו ערשיינען אלע מיטגלידער און נישט מיטגלידער פון דער קאנפעקציע-בראנזשע אין זעהר וויכטיגע אקטועלע פראגען.
קומט מאסענווייז, ווייל עס האנדעלט זיך אין אייער עקזיסטענץ.
574
די פערוואלטונג.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין פרל.
נאדזשיא עפעלבאום
מיט ה' יצחק גייסט
גראטולירען און ווינשען פיל גליק
508
פאמיליע נאנשער

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין פרל.
נאדזשיא עפעלבאום
מיט ה' יצחק גייסט
גראטולירען און ווינשען פיל גליק
508
פאמיליע אלטמאן

Z intencji zaręczyń koleżanki naszej panny
BRONKI NELKENBAUMÓWNY
z panem NATANEM KEPLEREM
życzymy różowej przyszłości
560
Koledzy
Frenkiel i Milgrom.

צו די הויז-בעזיצער אין בערלין!
דאס פרעמדע אייגענטום אין דייטשלאנד איז בעדראהט אויפ'ן גרונד פון אויסערגעוועהנליכע געזעצען, וועלכע ערשיינען יעדען טאג. צום שוץ און ראציאנעלען פערוואלטען פון אזעלכע האט זיך געעפענט מיט א גרעסערען קאפיטאל מיט דער הילף פון רוטינירטע יוריסטען "GARANTIA" פעראיין פון שוץ און געשעפטס-פערטרעטונגען פון הויז-בעזיצער און היפאטעקען אין בערלין Potsdamerstr. 118c Tel. Lützow 48-61 telegr. Garantia-schutz, וועלכע ערטיילט זיינע קליענטען אויף א קליינעם פראצענט (Ueberschuss) קאנטעם אין דער הויך פון יעהרליכע איינקונפט נישט אכטענד אויף די היפאטעק-אבליגא.
289
גענויע אינפארמאציעס צו ערפאהרען ביי
A. BRZEZINSKI, ŁÓDŹ,
Lipowa 20, tel. 40-24.

Artysta Wyzwolony
Róża Zakówna
prof. Szkoły, Muz. Pauliny Berlinowej
WZNOWIŁA
lekcji gry fortepianowej.
Wiadomość: Hotel Savoj, pokój 401.
566

צו דער חתונה פון אונזערע בעסטע פריינד
פרל. יוטע בלייער
מיט ה' דוד גאלדבערג
וועלכע קומט פאר זונטאג דעם 29/8 1926 גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט
506
עטקא בענדער, סאלא און אנדזשא ראזענבלאט

די פערוואַלטונג פון
וואָהלינער-שוהל, וואָלטשאַנסקאַ 6
מעלדעט, אַז פון זונטאָג י"ט אלול (29 שערטיען) פּ' נצבים ו לך וועט טעגליך פון 6—9 אָוענד אין דער קאַנצעלאַריע פון שוהל
פערדינגען ווער'ן פלעצער אויפ'ן יאָהר תרפ"ז
די אַלטע מיטגלידער זאָגאר די, וואָס האָבען אייגענע פלעצער ווערען געבעטען זיך צו צו איילען שפעטסטענס ווי מיטוואָך דעם 1 ווושען זיך מעלדען צום בעצאָהלען פיר די פלעצער זאָנסט וועלען זייערע פלעצער פער־רעכענט ווערען פיר פריי צום פערדינגען.
519

אכטונג!
הײנטיגען ר"ה יו"כ וועט דאַווענען אין שניידער־מייסטער־פעראיין פּ'עטרקאָווער 20 דער אַלגעמיין בעוואוסטער און זעהר בעליבטער חזן ה'
מ. מיטעלבערג מיט כאָר בעגלייטונג
דאָס פערדינגען די פלעצער, הויבט זיך אָן פון ד נערשטאָג ד. 2/9 פ' נצבים אין לאָקאַל, פון 11 ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָוו. יענינע וועלכע ווילען געניסען פון די אמת'ע ימים־נוראים התעוררות זאָלען זיך פערזעהען בעצייטענס מיט פלעצער.
517

בית ספר לתורה ודרך־ארץ
עם גן ילדים ברזעזינער 5 עם גן ילדים
טיילט מיט אַז דאָס איינשרייבען נייע תלמידים אויפ'ן שול־יאָהר תרפ"ו—פ"ז (1926—27) אין אַלע מחלקות דויערן ווייטער. די בחינות עקזאַמענס הויבען זיך אָן זונטאָג י"ט אלול ד. 29 אויגוסט. די קאַנצעלאַריע איז אָפען טעגליך פון 9 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 4 ביז 7 אָוועגד. אויך ווערט געעפענט אַ העברעע קלאַס.
המנהל חנוך ליטווין.
בעמערקונג: אין גן־ילדים ווערען אָנגענומען תלמידים פון 5 יאָהר אָן.

צו אַלע יוד. קאָלאָניאַל־קליינהענדלער!
נאָך דער שווערער ־ ־ צראַנטוואָרטליכע רעאָרגאַניזאַציע־אַרבייט, וואָס מיר האָבען אדורכגעפיהרט אין קאָלאָניאַל־קליינהענדלער־פעראיין (ציגעל גאַס 15), אַז מיר זאָלען ווירקליך זיין אומשטאַנד צו פערטיידיגען די אינטערעסען פון די יודישע קאָלאָניאַל־קליינהענדלער, קענען מיר אייך מיטטיילען, אַז אונזער אַרבייט איז גע־קרוינט געוואָרען מיט ערפאָלג.

אַ דאַנק דער מאָראַלישער מיטהילף פון צענטראַל־ראַט פון די סוחרי'שע אָר־גאַניזאַציעס, איז אונז ענדליך געלונגען צו בעזייטיגען דעם איינפלוס פון די שעדליכע עלעמענטען. פון די אונפעראַנטוואָרטליכע יחידים, וועלכע האָבען אַזוי פיל שאָ"ען געבראַכט די יודישע קאָלאָניאַל־קליינהענדלער.

ענדליך, האָט זיך אונז איינגעגעבען די דאָזיגע נישט געבעטענע „בעלי טובות" צו דעמאַסקירען פאַר דער עפענטליכקייט, און זיי פול־שטענדיג אונשעדליך צו מאַכען.

לאָדזער יודישע קאָלאָניאַל־קליינהענדלער! ענדליך זענט איהר בעפרייט גע־וואָרען פון די „רעוואָלווער העלדען", וועלכע האָבען אייך געהאַלטען ביז היינט אונטער דער דראָהונג פון טעראָר! פון איצט אָן וועט איהר שוין קאָנען פריי אָטעמען און נישט מורא האָבען פאַר „דער טעטיגקייט" פון די דאָזיגע פאַר־שוינען, וועלכע האָבען נאָר געזוכט זייער אייגען־נוצען!

לאָדזער יודישע קליינהענדלער! דער היילינער געבאָט פון דער איצטיגער שעה איז אַן איינהייטליכע, מעכטיגע קאָלאָניאַל־קליינהענדלער אָר־גאַניזאַציע, וועלכע מוז אַרומנעמען אַלע יודישע קאָלאָניאַל־קליינהענדלער פון אונזער שטאָדט!

אַ גרויסע גרופע מיטגלידער מיט ה לייב זאַקהיים זן דער שפיץ זענען שוין צוריק אַריינגעטרעטען אין אונזער פעראיין, טוט נאָך זייער בייש' ע, און טרעט אַלע צוריק אריין אין איי'ר פעראיין ציגעל־גאַס 15, וועלכער מוז פערוואַנדעלט ווערען אין אייער היים!
533

די פערוואַלטונג פון קאָלאָניאַל־קליינ־הענדלער־פעראיין, ציגעל־גאַס 15.

קומט און איבערציינט אייך!
אַלער אַרט ביטעס, פּאַראַניעס, רעקוירסען, אַפּעלאַציעס אין אַלע געריכטס, פינאַנס־, אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס ווערען אָנגעשטעלט, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ
„פּאַלאַניאַ" אַלעיאַ 1 מאַי 7.
וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער־און עלענענהייטען דורך ה' לעאָן שווייצער.
איבערזעצונגען: האַנדעלס און פּריוואַט קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען, פּראָ־טעסטען, וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאַנען מיט אייגענע קאָסטען.
מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען צאָהלען 25% ביליגער.

וויכטיג פאַר מאָלער און הויזבעזיצער!
פאַרבען־געשעפט
ראָס אַלט־בעקאַנטע
פון ר א ענטהאל איז ווידער געעפענט־געוואָרען!
אויף דעם זעלבען אָרט, ווי פריהער. מען בעקומט שטענדיג אויף לאַגער:
די בעסטע פאַרבען
מיט די ביליגסטע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!
SKŁAD FARB 836
JAKÓB ROZENTHAL
Wschodnia 76, tel. 15-82, róg Narutowicza (Dzielna).

HEMORIN
CZOPKI HEMOROIDALNE
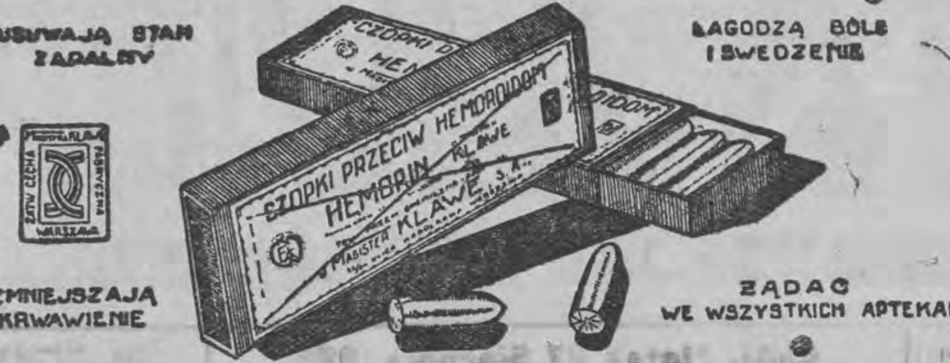

USUWAJĄ STAN ZAPALNY
ŁAGODZĄ BÓLE I SWĘDZENIE
ZMNIEJSZAJĄ KRWAWIENIE
ŻĄDAĆ WE WSZYSTKICH APTEKACH!
TOWARZYSTWO PRZEMYSŁU CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNEGO d. MAGISTER KLAWE S.A. WARSZAWA

אויגענאַרצט
Dr. S. J. SCHWEIG
צוריקגעקומען.
529
Zawadzka 6. 11-1, 4-6.

A. ROGOZIŃSKI
הערען־שניידער
האָט זיין אַטעליער איבערגעטראָגען אויף
85 פּיעטריקאָווער גאַס 85
(פריהער בענעדיקטאַ 10) 522
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט די נייעסטע מאָדעלען.
ספּעציאַליטעט פעלץ־אַרבייט.

אין דער שולע
פון ש. זעלאַנקאַ
ווסכאָדניאַ 68
ווערען שילער פון 6 יאָהר אָנגענומען. 520

זונטאָג, דעם 29־טען אויגוסט, 7 אַ זייגער אין אָוענד וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון דער געזעל־שאַפט „נושאי המטה"
אַן אַלגעמיינע
פערזאַמלונג
פון די מיטגלידער פון „בית תבשיל הכללי אין ארץ־ישראל", אַפּטיילונג אין לאָדז.
558 די פערוואַלטונג.

אַפּריזיער־אַנשטאַלט
איז איבערגעזאָגט
זאַפאַרט צו פערקויפען
צו ערפאָהרען אין אַדמיני
516

Dr. med.
M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8—10, 12—2 און 7—8 אָוו. 589

Dr. JAKÓB KON
אָרדינאַטאָר פון שטעטישען שפּיטאָל. אַקושער
צוריקגעקעהרט.
שענקעוויטש 18, טעלעפאָן 37-62
אין די לעטשניצע אויף זאַכאָרניאַ 27 (רוג קאָנ סטאַנטינער) פון 5 ביז 6 נאָכט. 293

Dr. Med. I. IMICH
ספּעציאַליסט פאַר נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
מאָניושקי **Moniuszki 1** טעלעפאָן 97 9.
169 נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 אָוענד.

Dr. med. Zygmund DATYNER
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און אורין־קראַנקהייטען
Piramowicza 11 dawniej Olgińska
Tel. 48-95.
1335 נעמט אָן פון 1—2 און פון 4—7 נאָכמ.

Dr. ALTERMAN-GURFEL
פרויען־קראַנקהייטען און אַקושעריע.
Piramowicza 10.
Tel. 46-66.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

ST. FELCZER 539
M. GOMBIŃSKI
33 ZIELONA 33
נעמט אָן ביז 11 אַ זייגער פריה און פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמ.
מאַכט איינשפּריצונגען צו צוגענגליכע פרייזען.

אַ כאַסע־שראַנק
געפאַנצערט. איז פריין־ווילינ צו פערקויפען צו ערפאָהרען אין אַדמ. 561

אַ שפּולעריי
אין אַ רעפּעזירקע
צו צוזיטצערס ווערען זאָפאָרט געזוכט ביי
לענטשיצקי
קאָנסטאַנטינער 3 530

אַ נייהערין
(שטעפּער)
ווערט פון זאַפאָרט געזוכט
קילינסקי 147
אין שיך־געשעפט. 554

אַ חזן
מיט אַ זעהר אָנגענעהמע טענאָר שטימע זוכט צו דאַווענען אויף די ימים נוראים מיט אָדער אָהן כאָר געגען אַ מעסיגע בע־לוינונג צו ערפאָהרען אין דער צייטונג.
512

7 קלאַסיגע פּריוואַט־שולע
עם גן ילדים
192
פון ש. שולדענריין,
פּאָלודניאָווא 29.
שילער אָנמעלדונגען טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 6 אָוענד.

הגמנסיה העברית „יבנה"
בלודז, ציגלניה 75.

מתקבלים תלמידים לשנת הלמודים הזה אל כל המחלקות.
יהתרשם אשר בלשכת הגמנסיה (רחוב צעגעלניאַ נומ 75) בכל יום מן השעה 11—1 לפני הצהרים.
בחינות הכניסה תתחיה ב3 לספטמבר ש. ז.
המנהל.
222

עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונ־גען פון נייע שילער אין עלטער פון 6 יאָהר אָן. די שול קאַנצעלאַריע איז טעטיג יעדען טאָג פון 11—1. די איינטריטס עקזאַמענס הויבען זיך אָן דעם 3 סעפּטעמבער ד. י.
דער דירעקטאָר.

מינדערהייטען-קאָנגרעס אין גענף.

גענף, 26 (ספ.) דאָ איז געעפענט געוואָרען דער קאָנגרעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. ווי בעקאַנט, האָט דער פאַראַיאָהריגער קאָנגרעס אָנגענומען אַ בעשלוס, אַז עס ווערען צוגעלאָזט בלויז פערטרעטער פון אַזעלכע מינדערהייטען, וואָס אָנערקענען די אויבערהערשאַפט פון דער מלוכה, אין וועלכער זיי וואוינען. אַזוי אָבער ווי די אוקראַינער, ווייסרוסען און ליטווינער ווילען דעם דאָזיגען פרינציפּ נישט אָנערקענען, זענען זיי צום קאָנגרעס נישט צוגעלאָזט געוואָרען. זיי וועלען נאָר בייוואוינען דעם קאָנגרעס, אַלס געסט. דאַנעבען בעטייליגט זיך אין קאָנגרעס אַ דעלעגאַציע פון דער רוסישער בעפעלקערונג פון פוילען.

די מיטגלידער פון פעלקער-בונד בעציהען זיך צום קאָנגרעס זעהר קאַלט, און אייניגע האָבען ערקלערט, אַז די פראַגע וועגען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען איז אַן אינערליך פּראָבלעם פון די פערשידענע מלוכות און איז נישט קיין ענין פאַר'ן פעלקער-בונד.

די דייטשע גרופּע פון טשעכאָסלאָוואַקיי האָט דערום אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג וועגען גרינדען אַ ספּעציעלע פעלקער-בונד פון די מינדערהייטען.

גענף. (ספּ. טעל.) אויף דער ערעפענונגס-זיצונג פון דער קאָנפערענץ איז אַרויסגעטראָטען אין נאָמען פון אַלע יודישע דעלעגאַציעס לעאָ מאָצקין. זיין רעדע האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם און איז זעהר ביי'ם קאָמענטירט געוואָרען צוליב אַ הויך-פּאָליטישען טאָן.

גענף 26 (טעלעגראַפיש). אויפ'ן קאָנגרעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען זענען פערטרעטען דעלעגאַציעס, וועלכע רעפּרעזענטירען 17 נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. עס זענען אויך אַנוועזענד פיל געסט און דער דירעקטאָר פון מינדערהייטען-דעפּאַרטאַמענט ביי דער פעלקער-ליגע קאָלבאַ.

גענף, 26 (טעלעגראַפיש). דער עקזעקוטיוו פון מינדערהייטען-קאָנגרעס האָט בעשטימט 3 יודישע רעפעראַטען.

דעפּ. רובינסאָן פון קאָוונע, וועגען קולטורעלע אויטאָנאָמיע, דעפּ. מאָראַק פון ריגע, וועגען מלוכה-אָנגעהעריגקייט און ד"ר מאַיקולעס פון טשעכיען וועגען רעגולירען די ספסוכים צווישען די רעגירונגען און די מינדערהייטען.

גענף, 26 (טעלעגראַפיש). די יודישע דעלעגאַטען האָבען אָבגעהאַלטען בעראַטונגען, אויף וועלכע די יודישע רעפּרעזענטאַנטען האָבען ענטוויקעלט די טענדענצען פון זייערע רעגירונגען, וואָס האָבען אַרויסגערופען גרויסע ויכוחים.

דעפּ. גרינבוים איז נישט מסכים מיט'ן רעפּוטאַט רובינסאָן, אַרויסצושטעלען די פאָדערונג פון טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע און נישט פון פּערסאָנאַלע אויטאָנאָמיע.

דעפּ. רובינסאָן איז שפּעטער מסכים מיט'ן דעפּ. גרינבוים און עס ווערט געוועהלט אַ קאָמיסיע פון 3 פּערזאָן, וועלכע דאַרף צושטעלען די טעזיסען פון רעפעראַט וועגען קולטורעלע אויטאָנאָמיע.

גענף, 26 (טעלעגראַפיש) אין פּרעזידיום פון קאָנגרעס זענען אויך געוועהלט געוואָרען: לעאָ מאָצקין און דעפּ. גרינבוים.

אין די פערשידענע קאָמיסיעס זענען פערטרעטען 7 יודען.

גענף, 26 (טעלעגראַפיש) די דעלעגאַטען רעפּרעזענטירען 30 מיליאָן נפשות.

יודען זענען פערטראַטען פון פוילען, ליטע, לעטלאַנד און טשעכיען.

פאָליאַקען: פון דייטשלאַנד, ליטע, לעטלאַנד און רומעניען.

דייטשען: פון פוילען, אונגאַרן, ליטע, לעטלאַנד, טשעכיען, רומעניען, עסטלאַנד און יוגאָסלאַוויען.

אונגאַרן: פון רומעניען, טשעכיען און יוגאָסלאַוויען.

ליטווינער: פון פוילען.

אוקראַינער: פון פוילען און רומעניען.

רוסען: פון פוילען, לעטלאַנד און איסלאַנד. (י. ט. אַ.)

גענף, 26 (ספּ. טעל.) אין דער ערעפענונגס-רעדע האָט דער פּרעזעס פון קאָנגרעס ווילפאַן אָטאַקירט דעם בראַזילישען מיטגליד פון פעלקער-ליגע-ראַט פראַנקאַ.

די אוקראַינער, ווייס-רוסען און ליטווינער האָבען געלעזען אַ דעקלעראַציע, אַז זיי טרעטען אַרויס פון קאָנגרעס, ווייל מען בעהאַנדעלט נישט די טעריטאָריאַלע פראַגע.

יודען ליידען פון דער אוקראַיניזאַציע אין אדעס.

אדעס, (י.ט.א.) אָדעס און די אומגעגענד, וואו עס האָבען ביז איצט געהערשט יודיש און רוסיש ווערט דורך דער אוקראַינער סאָוויעט-רעגירונג מיט אַלע מיטלען אוקראַיניזירט, הגם די אוקראַינער גיפּאַ זענען אין דער מינדערהייט. אוקראַיניש ווערט איינגעפיהרט אין די שולען און מלוכה-אַנשטאַלטען.

די קרייז-קאָמיסיע אויף צו אוקראַיניזירען דעם סאָוויעטישען אַפּאַראַט האָט די טעג אויסגעשלאָסען פאַר נישט קאָנען די אוקראַינישע שפּראַך 85 אָנגעשטעלטע. אין אַ חודש אַרום איז אָנגעמערקט אַ עקזאַמען פון אַלע מיטאַרבייטער פון די אַנשטאַלטען, וואָס די אוקראַיניזירונג פון זיי האָט בעדאַרפט פאָרקומען אין דער דריטער ריה. די מיטאַרבייטער, וועלכע קאָנען נישט די אוקראַינישע שפּראַך וועלען אָפּגעזאָגט ווערען.

די אוקראַיניזירונג שטעלט אין אַ שווערע לאַגע טויזענדע יודישע בעאַמטע, וועלכע מוזען איצט אויסלערנען אַ נייע שפּראַך און דאָס פיהרט צו שאַרפע קאָנפליקטען צווישען אוקראַינער און יודען.

נישט געווען קיין אַנטיסעמיטישע עקסצעסען אין מאַראָקאָ.

לאָנדאָן, (יט"א) די וואַרשאָווער יודישע צייטונגען האָבען געבראַכט אַ ידיעה פון לאָנדאָן וועגען אַנטי-יודישע עקסצעסען אין פראַנצויזישען מאַראָקאָ. דער י. ט. אַ.-קאָרעספּאָנדענט צוזאַמען לייקענט אָפּ די דאָזיגע ידיעה. אין מאַראָקאָ זענען נישט געווען קיין שום אַנטי-יודישע עקסצעסען.

13-טע מלוכה-לאָטעריע.

5-טע קלאַס 13-טער טאָג.

25 000 זל. נר.: 15976.

3,000 זל. נר.: 7741 31858.

2 000 זל. נר.: 22087 34470.

1,000 זל. נר.: 29950 41814 48850 51583 52623 66306.

600 זל. נר.: 482 12789 17973 21476 39937 40356 40441 40483 46037.

500 זל. נר.: 11043 11215 13423 17655 19062 25808 30524 33612 36831 38735 43537 47383 47782 60816 61307 64206.

400 זל. נר.: 207 272 1593 4757 5562 5598 5747 5821 7220 8848 9615 10791 11491 12952 13425 14045 16748 17940 18707 18882 21342 24233 25448 25884 26727 27924 30675 31104 33906 34266 34544 35096 35138 36924 37600 38558 9120 39432 39594 40471 44093 46985 49266 51318 33015 53821 54031 55209 55665 55702 56622 57190 61323.

שקאַרלאַטין-עפּידעמיע פערשפּרייט זיך שטאַרק.

וואַרשאַ, 26 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אין צוזאַמענהאַנג מיט דער הערשענדער שקאַרלאַטין-עפּידעמיע האָט זיך אייער קאָרעספּאָנדענט געווענדעט צו דעם דירעקטאָר פון געזונדהייטס-דעפּאַרטאַמענט ד"ר וואָראָשינסקי מיט דער בקשה איהם צו אינפאָרמירען וועגען דער איצטיגער עפּידעמיע.

אַנוועזענד ביי דעם געשפּרעך איז אויך געווען ד"ר פּאַלעסטער, שעף פון דער אָבטיילונג צו בעקעמפען אַנשטעקענדע-קראַנקהייטען.

מאַכענדיג אַן אַלגעמיינעם איבערבליק פון דער עפּידעמיע, קומט דער דירעקטאָר צום בעשלוס, אַז די עפּידעמיע נעהמט אַרום די שטאַרק בעוואוינטע אָרטשאַפטען. אין דער ערשטער רייה מזרח-גאַליציען, לעמבערגער וואָיעוואודזטוואָ, ווייטער וואַרשאַ (שטאָדט), קיעלץ און וואַרשאָווער וואָיעוואודזטוואָ. אין לאָדז איז אין דער צייט פון 1. ביז'ן 8. אויגוסט פערצייכענט-געוואָרען סך-הכל 8 שקאַרלאַטין-קראַנקע, פון 8 ביז'ן 15. אויגוסט-13, געשטאָרבען זענען 3 פּערזאָן, אין דערזעלבער צייט איז אין וואַרשאַ פערצייכנט-געוואָרען 132 קראַנקהייטס-פּאַלען. געשטאָרבען זענען 12 פּערזאָן. פון די זאַך איז לגמרי אינפערשטענדליך, מען וואָלט דערפון געקאָנט דרינגען, אַז אין לאָדז זענען די היגיענישע בעדינגונגען בעסער, ווי אין וואַרשאַ.

אויף דער פראַגע, ווען קאָן מען זיך רעכענען, אַז די עפּידעמיע זאָל זיך ענדיגען, ערקלערט ד"ר וואָראָשינסקי:

אין פאָריגען יאָהר האָט די שקאַרלאַטינע עפּידעמיע אויסגעבראָכען אין אויגוסט און זי האָט געדויערט ביז אָקטאָבער. אַזוי ווי איצט איז די עפּידעמיע אויסגעבראָכען אַ סך פריהער, קאָן מען זיך ריכטען, אַז די עפּידעמיע וועט זיך גאָר קירצליך ענדערען און טאַקי צוליב דעם איז אָפּגעלייגט געוואָרען דאָס שול-יאָהר אויף 2 וואָכען.

ד"ר וואָראָשינסקי ווייזט אויף אָן, אַז די גרעסטע צאָהל קראַנקע געפינט זיך אין דער יודישער געגענד.

צום סוף פון געשפּרעך ווייזט ער אָן אַז די איינציגע געזעלשאַפט, וואָס העלפט בעקעמפען די עפּידעמיע איז, דער „טאָז".

וואָס שייך די ידיעות, אַז די קראַנקהייט איז פערשלעפּט געוואָרען פון רומעניען און רוסלאַנד, זאָגט ד"ר וואָראָשינסקי, אַז די ידיעות זענען אויסגעזויגען פון פינגער.

פערטעלי-זיצונג פון עקאָנאָמישען ראַט.

וואַרשאַ, 26. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). די היינטיגע זיצונג פון עקאָנאָמישען ראַט איז געווען אַ פערטרויליכע. ס'זאָלען האָבען ענטשטאַנען גרויסע חלוקי-דעות צוליב דעם באַהן-טאַריף אין דער פראַגע פון תבואה עקספּאָרט.

די דיסקוסיעס זענען נישט פערטיג געוואָרען.

אינדוסטריע-געזעץ.

וואַרשאַ, 26 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). שבת וועט פון אַנדער געשיקט ווערען צו די ווירטשאַפטליכע אינסטיטוציעס דער פּראָיעקט וועגען אינדוסטריע געזעץ.

אָרעמאַנסטראַציע אין נאָוואָגרודעק

נאָוואָגרודעק, 26 (ספּ.). בעת דעם יריד, וואָס איז דאָ פאָרגעקומען זענען אָנגעקומען אַניטאַטאָרען, וועלכע האָבען צווישען די פּויערים צעשפּיילט פּראָקלאַמאַציעס אין פּויליש, רוסיש און ווייס-רוסיש. אין וועלכען די פּויערים זענען אויפגעפאָדערט געוואָרען צו גיין צו דער תפיסה און בעפרייען די פּאָליטישע אַרעסטירטע, וואָס געפינען זיך דאָרט.

עס האָט זיך באַלד פאָרמירט אַ דעמאָנסטראַציע. וועלכע האָט זיך געלאָזט צו דער געביידע פון דער תפיסה. אין שטאָדט איז געוואָרען אַ מהומה און די קרעמער האָבען אָנגעהויבען צו שליסען די קראָמען, עס איז אָבער באַלד אָנגעקומען דער פּאָליציי-רעזערוו און די פּויערים פונאַנדערגעטריבען.

הכחשה פון ראובן ברייני.

בערלין, 26 (טעלעפאָניש י. ט. א.) ראובן ברייני, וועלכער געפינט זיך איצט אין בערלין לייקענט אָפּ די קלאַנגען, וואָס זענען פערשפּרייט געוואָרען, אַז ער זאָל האָבען זיך שלעכט אַרויסגעזאָגט וועגען ארץ-ישראל און אַז די אַראַביש-יודישע בעציהונגען האָבען זיך פערערגערט.

זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָוויטש 20.

נור 4 גאַסט-פאָרשטעלונגען ז. קאַץ
פון בעקאַנטען אַרטיסט פון קאַמינסקי-טעאַטער פון וואַרשאַ
שבת, 3 45 נ"מ. ווערט געשפּילט די בעקאַנטע פּיעסע מיט געזאַנג און טענץ
אַ צווייטע חתונה האָבען
אין 4 אַקטען, ראָל אייציקעל ז. קאַץ.
שבת, 9 אָוונט די גרויסע לאַך-קאָמעדיע פון די לעצטע צייט מיט פיל נומערן געזאַנג און טענץ
חאַצקעלע כל בוניק
ראָל נח ביים טעלעפאָן ווערט אויסגעפיהרט דורך ז. קאַץ, וועלכער האָט די ראָל דער ערשטער געשפּילט אין לאָדז.
נאָכמיטאָג-פאָרשטעלונג פון 60 גר. ביז 1 60. אָוונט פון 80 גר. ביז 2.50
אַ חוץ דעם אויסגעצייכענטען אַרטיסטען פּערסאָנאַל נעהמט אַנטייל דער
לאָדזער כאָר און אָרקעסטער.
מאָנטאָג, פּאָפּולערע פאָלקס-פאָרשטעלונג.
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

Dr. med. Rózaner
ספּעציאַל-דאָקטער פאַר מענערישע און הויט קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון קינסטליכע בעליכטונג.
9 דזיעלנאַ 9,
1-טער שטאָק. טעלעפאָן 98-28
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5-8.

7-io Kl. PRYWATNA SZKOŁA POWSZECHNA
Wschodnia 45. B. HAMELA Wschodnia 45.
איינשרייבונגען פון נייע שילער האָבען זיך אָנגעהויבען ד. 25 ד. ח.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג פון 10 ביז 12 נאָכמ. און פון 4 ביז 7 אָוו.
פאַר אונבעמיטעלטע בעדייטענדע הנחה.
די שולע פאַרבערייטעט אין 2-טען קלאַס פון יוה. גימנאַזיום.
בעמערקונג: ביי דער שולע איז ערעפענט געוואָרען אַ פרעבעל- און פאָרבערייטונגס-קלאַס פאַר קינדער פון 5 ביז 7 יאָהר אַלט.
532
זוהר צו ענגליכע ע-ייזע.

כ בעפּיילינ זיך אָן דיין צער פריינד ד"ר אפרים סאָרנע צוליב'ן פּאַטער
אין דער אַרבייט פאַר אַ געזונד א"י זאָלסט אַ טרייסט געפינען.
סוים פון דיין
יוד. י. אינפעלד.

קויל-מאַשינען
פון דער נייעסטער קאָנסטרוקציע מיט פיל קנויל-לענדיגע אויפּויקלערס
עמפּפעהלט:
Fabryka maszyn
Perła i Pomorski
Piotrkwska 69,
telefon 8-24.

שעה באַהרען
אויף אַ ראַוועך
וועסטו זיך אויסלערנען אויף דעם גרעסטען יודישען ראַוועך-פּלאַץ „פּאָלאָניאַ", קאָנסטאַנטינער 16. דאָרט נעמט אויך אָן אַלער אַרט רעפּעראַטורען פון ראַווערען דער בעקאַנטער מעכאַניקער-ספּעציאַליסט „ברוך".

אין דער 7-קלאַסיגער חדר-שולע
„תורה ודעת"
פון מ. קאַרו, סירינסקי 60
ווערען נייע שילער אָנגענומען.
צום קומענדען שול-יאָהר ווערט פערגרעסערט דאָס לעהרער-פּערסאָנאַל, מיט די בעסטע פּעדאַגאָגישע לעהרער-קרעפטען הן אין למודי קודש הן למודי חול.
אין די העכערע אָפּטיילונגען ווערט געלערנט תנ"ך גמרא תוספות.

אַ קוואַליפיצירטע
וועש-נייהערין
און אַ לעג'ן-מיידעל
ווערען פון זאָפאָרט געזוכט
צו פאָהרען פיים וועלטשער
אלעקסאנדראווסקא 55613

מאַראַנטאַם פּרימטיזע אַלקיבי וויקינגים

PARASITOS
TĘPI
BEZPOWROTNIE
PLUSKWY i ich ZARODKI

צו דער מזרח-וואנד

פון פעלקער-בונד

פון כ. זינגער.

מיטוואך 9.45 פריה איז אפגעפאהרען דורך פאריז קיין גענף דער פוילישער אויסערן-מיניסטער אויגוסט זאלעסקי. די נסיעה איז פארגעקומען אהן דעם גרויסען פאראד און טאראראם מיט וועלכען עס פלעגט בעגלייטען פאליטישע אקטען דער אויסערן-מיניסטער סקושינסקי. די זיצונגען פון מיניסטארן-ראט, וואו עס איז בעטראכט געווארען פוילענס שטעלונג צו דער נאהענטסטער זיצונג פון ראט פון פעלקער-בונד און צו דער פערזאמלונג פון פעלקער-בונד גופא ווערט געהאלטען בסוד מיר ווייסען נישט בענוי צי וועט פוילען איינשפארען זיך דוקא אויף א שטענדיגען ארט אין פעלקער-בונד, אדער האט זי, ווי עס דערצעהלען די אויסלענדישע צייטונגען, אפגעמאכט מיט שפאניען און איז מסכים צו זיצען אויף א האלב-שטענדיגען ארט אין ראט פון פעלקער-בונד.

מיר ווייסען בלויז געניי, אז אין דער דאזיגער פראגע איז געפאהרען קיין בערלין דער פראנצויזישער דעלעגאט צום פעלקער-בונד פראמאזשא, אז ענגלאנד איז אויך מסכים דערויף, אז טשעכאסלאוואקיען איז גרייט צוליב וויכטיגערע עקאנאמישע קאנצעסיעס העלפען פוילען. די געענדערטע פאליטיק אין פראנקרייך, די שווערע לאגע פון ענגלאנד געבען פוילען אלס גרעסערע שאנסען צו געווינען טיילווייז די שפיל.

די איינציגע מניעה איז ווייטער בערלין, וועלכער שטעלט ווייטער בעדינגונגען, אז פוילען זאל נישט אריין אין ראט. דאס איז שוין דער אלטער קאמף אין דער פראגע פון „גרויסמאכט". דייטשלאנד בעטראכט די פראגע פון אריינגעהען אין ראט אלס אנ'עפענטליכע ערקלערונג פון די מלוכות, אז דייטשלאנד איז צוריק אריין אין די משפחה פון גרויסמאכטען, וואס בעשליסט צוזאמען מיט ענגלאנד, פראנקרייך, יאפאן וועגען דעם גורל פון איירופא.

רעגירען אין איירופא וויל דייטשלאנד אויך אויף צוזאמען מיט די אויבענדערמאנטע מלוכות און זי וויל נישט, אז בעת דעם דיסקרעטען געשפרעך, וואס וועט דארט געפיהרט ווערען און וואס וועט זיין א המשך פון דייטשלאנד'ס קאמבינאציעס צו ענדערן דעם ווערסאלער טראקטאט, זאל צוקימען א נייער עדות, א קאנוואיענט, וואס האט בלוטיגע אינטערעסען אין דעם זעלבען טראקטאט, וואס וואוינט מיט איהם בשכנות, וואס גרעניצט זיך מיט איהם אין אבערשלעזיען און פוילען. נישט פון היינט אן ווערט געפיהרט דער דאזיגער קאמף און די כוונות פון דייטשלאנד האבען זיך נישט געענדערט אויף קיין איין האר. אלע ווייסען, אז דא האנדעלט זיך נישט וועגען דעם אבסטראקטען כבוד צו זיצען ביים מזרח וואנד פון פעלקער-בונד און נעהמען דארט אנטייל אין די זיצונגען. דא האנדעלט זיך וועגען זיין צווישען די, וואס וועלען דעצידירען וועגען דעם גורל פון קלענערע מלוכות מיט וואס דראהט פוילען דעם דאזיגען „סאם נא סאם" דאס דארף מען נישט לאנג דערצעהלען, געזעהן איז געווען סטראנסקי, ווען ער האט בעוואונדערט די גוטע מינע פ'ן סקושינסקי, זיין ווייטערע זיסליכע דעקלאמאציע לטובת ענגלאנד, ווען דער ראט האט בעשלאסען אריינצונעהמען אויף די בעקאנטע תנאים דייטשלאנד. די געשיכטע קאן מען אבער נישט אפשטעלען, עס איז שווער געווען ענטגעגענשטעלען זיך דעם דאזיגען פאקט. איצט בלייבט אלזא אויס-פוילען כאטש א מעגליכקייט קאנטראלירען דעם נייעם דעה-זאגער אין גורל פון איירופא, דארט אין ראט. די מעטארע פון פוילען'ס רעדען צים פעלקער-בונד ענדערט זיך אבער.

דער נייער אויסערן-מיניסטער, וועלכע איז ערצויגען געווארען אין ענגלאנד, רעדט נישט ענטוזיאסטיש, קומט אין א צייט, ווען די דעקלאמאטארען פון פעלקער-בונד (באנקור בראנטינג) זענען שוין נישטא און מען וועט שוין מוזען רעדען צו דער זאך גופא.

זאלעסקי וועט דארט מוזען זאגען א שטארק ווארט, פאדערען און רעדען אפשר שארפער ווי בראזיליען, ווייל מיט פוילען'ס אוועקגעהען פון פעלקער-בונד ווערט נישט ערלעדיגט די פראגע פון דייטשלאנד'ס געוועלטיגען.

צי וועט דאס קענען דער מיניסטער זאלעסקי, צי וועט ער נעדענקען די שארפע ווערטער פון מארשאל פילסודסקי, צי וועט קומען די פאסאלע מינוט, אז פוילען וועט מוזען א טראסק טוהן מיט דער טיר און פערלאזען זיך אויף זיך אליין אין קאמף מיט די שכנים. ווער ווייסט? זאלעסקי פאהרט קיין גענף אויסקעמפען אנ'ארט ביים מזרח-וואנד פון פעלקער-בונד און דער טרייבער תּניסה'ניק פון בעלוועדער פיהרט ווייטער זיין מיליטער-שפיל, מאכט ווייטערע איבונגען מיט זיינע געליבטע גענעראלען.

האט עס אפגעזאגט, איז אויף מארגען אין זיין פריוואט-וואוינונג געקומען א שליח מיט א פארשלאג, אז די רעוועלאציעס וועגען באכראך זאלען דערוויל אפגעשטעלט ווערען, ווייל באכראך זאל בעקומען א קאנצעסיע אויף אנ'אויספארשונגס-ביורא וועלכע ער זאל פיהרען בשותפות כיט'ן ברודער פון געוועזענעם וויצע-מיניסטער אלפינסקי (א פיאסטאוויעץ), און די דאזיגע רעוועלאציעס קענען איהם שטערען צו בעקומען די קאנצעסיע.

ווען די בקשות האבען נישט געהאלפען, דערצעהלט ווייטער די צייטונג האט באכראך אנגעהויבען דראהען, אז ער וועט צושפאלטען דעם קאפ דעם מחבר פון די רעוועלאציעס און די צייטונג גיט צו: קענענדיג גוט די מענשען, מיט וועלכע מיר פיהרען דעם קאמף זענען מיר זיכער, אז זיי וועלען זיך נישט צוריקציהען פאר קיין שום מיטלען, וואס זיי האבען אין זייער רשות. מיר וועלען זיך אבער נישט צוריקציהען און די צייטונג פערענדיגט: „מיר ערקלערען עפענטליך, אז דאס איינציגע ארט וואו מיר קענען זיך טרעפען מיט די ה"ה פון אויספארשונגס-אמט – קען זיין דער געריכטס-זאל. צוליב די אטאקעס אויף וואיניטשען פון איין זייט דורך פערשידענע פינאנץ-פראפאזיציעס, פון דער צווייטער זייט דורך אנאנימע דראהונגען, האט זיך די רעדאקציע פון „גל. פר." געווענדעט צו דער זיכערהייטס-מאכט נאך הילף. זייט נעכטען האט זיך מיט דער זיכערקייט פון רעד. וואיניטש פערנומען די מיליטער-זשאנדארמעריע.

די צייטונג גיט איבער פון לאדו:

„די רעוועלאציעס פון די פערהעלטנישען אין ווארשאווער אויספארשונגס-אמט האבען זיך אפגערופען אויפ'ן לאדזער גרונט. זייט דער מאי-איבערקעהרעניש איז דער קאמענדאנט א פראוויזארישער. א פערש. ענדליכע בעאונרוהיגונג האט ארויסגערופען די ידיעה, אז דער אינספ. ראשקאווסקי, וועלכער איז בעזייטיגט געווארען פון זיין אמט בעת די מאי-איבערקעהרעניש זאל בעשטימט ווערען אויף א העכערען אמט.

א געשלעג מיט מעסערס און רעוואלווערען

אויף א בית-עולם אין גאלאץ.

בוקארעשט. (יט"א) א מיאוסער סקאנדאל איז פארגעקומען אויפ'ן יודישען בית-עולם אין גאלאץ. איינער ה' ד' וקער, א גביר, איז געשטארבען און איבערגעלאזט דער קהלה היזער אין דער ווערט פון 35 מיליאן לעי. די חברה קדושה, וואס איז אויטאנאם, האט געפאדערט פון דרוקער'ס קרובים $1^1/_2$ מיליאן לעי פאר'ן מקבר זיין דעם מת. די קרובים האבען נישט געוואלט בעצאהלען די געפאדערטע סומע און דער מת איז געלעגען 3 טעג, ביז די פראקוראטור האט געגעבען א פעראָרדנונג, אז מען זאל דעם מת תיכף מקבר זיין אהן געלט. די פערוואלטונג פון בית-עולם האט דאן געגעבען פאר דעם מת א קבר נעבען פארקאן פון בית-עולם. צוליב דעם האט זיך אנגעהויבען א געשלעג אויפ'ן בית-עולם צווישען די קרובים און די בעגלייטער פונ'ם מת פון איין זייט און פון דער חברה-קדושה און פון די אויפזעהערס פונ'ם בית עולם פון דער אנדערער זייט. די קעמפענדע צדדים האבען זיך בענוצט מיט רעוואלווערען און מעסערס. אין רעזולטאט זענען שווער פערוואונדעט געווארען דער אינטענדאנט פון בית-עולם און איינער פון פובליקום. עס זענען דא אויך פיל לייכט פערוואונדעטע. דאס געשלעג האט אפגעשטעלט א אפטיילונג פאליציי, וואס איז ארויסגערופען געווארען אויפ'ן בית-עולם.

דער דאזיגער מיאוסער אינצידענט האט געמאכט זעהר א שווערען איינדרוק אויף דער יודישער בעפעלקערונג פון גאלאץ און פונ'ם גאנצען לאנד.

מעבעל
אין א גרויסען אויסוואהל

מעבעל
אויף בעקוועמע בעדינגונגען

ס. סאלאמאנאוויטש
13 נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 13, טעלעפאן 37-60.

מעבעל
צו קאנקורענץ פרייזען

מעבעל
אויף א לענגערן קרעדיט

234

דער ווינטער-סעזאן קומט-אן!
דעריבער בעזארגט אייך ווי אמשנעלסטען מיט אנ'עלעגאנטען, ביליגען, פערטיגען פעלץ
דאס קענט איהר אבער נאר בעקומען ביים בעוואוסטען ספעציאליסט פון פעלץ-ארבייט
ה. ראזענשטיין קאנסטאנטינער 29
די שניידער אטעליע איז שוין בעזארגט מיט א רייכען אויסוואהל פון הערן-מאדעלען.

זיידען-מאנופאקטור
בערנארד דאברזשינסקי'ס ערבען
לאדז, פעטריקאווער 10.
878

די לייטונג פון „בית אברהם" עם גן-ילדים
לאדז, אגראדאווא 10
טיילט מיט, אז דאס איינשרייבען נייע תלמידים אויפ'ן שול-יאהר תרפ"ו—פ"ז (1926/27) אין אלע מחלקות דויערן ווייטער. די בחינות (עקזאמענס) האבען זיך אנגעהויבען ר"ח אלול (דעם 10. אויגוסט).
עס ווערט ערעפענט א העכערע קלאס.
המנהל אברהם שלאמאוויטש (אגראדאווא 10).
בעמערקונג: אין גן-ילדים ווערען אנגענומען תלמידים פון 5 יאהר אן. 2127

אין זומפ פון מאלווערזאציעס, גנבות און מיסברויכען...

די רעוועלאציעס פון „גלאס פראוודי".

דער „גלאס פראוודי" פערנעהמט זיך ווייטער מיט'ן ענטדעקען די סקאנדאליעזע ארדנונג, וואס האט געהערשט אין ווארשעווער אויספארשונגס-אמט. די צייטונג שרייבט: קאמיסאר דאביצקי, א פראטעזשירטער פון ה' קורנאטאווסקי, געוועזענער „לייב-היטער" פון דער געליבטער פון דעם לייטער פון רוסישען אויספארשונגס-אמט קאוואלעק – כמעט אנ'אלפאבעט, וועלכער קען נישט אנשרייבען קיין ראפארט און וועלכער בלייבט אין די בעסטע געזעלשאפטליכע באציהונגען מיט די גנבים. אלס לייטער פון דער אבסערוואציאנס-בריגאדע האט ער געהאט די מעגליכקייט צו האלטען א שטענדיגען קאנטאקט מיט „באנק-גנבים", „בריליאנטען-שווינדלער" און „דאליניאזשעס", ער האט גענומען „לאפובקע" פון די געהיימע קארטען-הייזער, פון קעשענע-גנבות און פראצענטער פון פרעהליכע הייזלעך. ווען ער ווערט ענדליך בעזייטיגט פון דער פאליציי, מאכט ער אלע בעמיהונגען צוריקצוקומען. א זעהר רייכער מענש, בעזיצט א ווילע אין אנין, פולעיובעק, האט א טאבאק-געוועלב אין ווארשא און איז איינער פון די הויפט-אקציאנערען פון רעסטאראן „באקיעט",

אספיראנט באכראך, א מאל א פונקציאנער פון דער לאנדאנער פאליציי, דערנאך פון דער קיעווער – אזוי גערופענער „לאפאטש" (כאפער), מיט פיל גנבים איז ער אויף „דו"; געווען דער לייטער פון דער בריגאדע צו ענטדעקען פעלשערס. כמעט שטענדיג געזעסען אויף א דיפלאמאטישען פאס אין אויסלאנד, וואוהין ער איז געפאהרען מיט'ן וויסען פון די ה"ה זאנענבערג און קורנאטאווסקי, כלומר'שט צו ענטדעקען פאבריקען פון פאלש געלד. באמת'ן האט ער בשעתו מאסענווייז אריבערגעפיהרט וואלוטע, געשמוגעלט קאקאא'ן און אנדערע סחורות אין דעם האט איהם געהאלפען זיין פריינדין, וועלכע האט איהם שטענדיג בעגלייט, דער דאזיגער מענש דארף ווי אמשנעלסטען געשטעלט ווערען אין בעשולדיגונגס-צושטאנד, רופט אויס די צייטונג.

מיר זענען אין בעזיץ פון אינפארמאציעס, שרייבט זי ווייטער, וועלכע וועלען, ווי מיר האפען מיטהעלפען צו לעזען דאס געהיימניש, פארוואס באכראך האט נישט ביז איצט געקענט ענטדעקען קיין שום פאבריק פון פאלש געלד. ער איז זעהר רייך. האט הייזער אין בערלין און אין ווארשא. אויפ'ן נאמען פון זיין ברודער. דא נישט לאנג האט ער געקויפט זיין פריינד א דירה פאר 3000 דאלאר.

קאמיסאר שאבראנסקי – א זוהן פון א רוסישען פעלדפעבעל אין ווארשא, וואס איז גע'הרג'עט געווארען אין בלוטיגען מיטוואך. נאכ'ן טויט פון זיין פאטער האט ער זיך אויסגעהאדעוועט אין דער „אכראנא" און געבערענט געוויסע נוצען ביים פערשיטען די פ.פ.ס. ער האט געענדיגט 2 קלאסען פון א שטאדטישער שול, אנ'אינסטרוקטאר פון פאהרען אויף ראל-שוך.

אויף א מאדנע אופן איז ער געווארען א קאמיסאר. קען נישט דענקען לויט קאטעגאריעס פון אנ'אינטעליגענטען אויספארשונגס-פאליציאנט. אויסגעצייכענט געווארען מיט א פערדינסט-קרייץ. מיט די „קאסע-ברעכערס" אויף דו. א ספעציאליסט צו מאכען פערשידענע שאנטאזשען. אויף די ווישטשינעס פערשפילט צו עטליכע הונדערט זלאטיס אויף איין פערד, (אזוי גוט ווי אנדערע) זיין ספעציאליטעט איז די גאלדענע געשעפטען און פאר יום-טוב-צייט (די פלאג פון די יודישע סוחרים).

די צייטונג שרייבט ווייטער: ס'לוינט זיך נישט אפשטעלען אויף די נעמען פון די נידריגערע בעאמטע. סוף כל-סוף איז נישט קיין אונטערשיד ווי זיי הייסען.

למען האמת, זאגט ווייטער די צייטונג, אז די רעוועלאציעס זענען נישט נוגע די נייע לייטערס קאמיסאר לובאיעווסקי און אסס. בלאך.

קארמאזין – דער לייטער פון די דאקטילאסקאפישע אפטיילונג אין אויספארשונגס-אמט. אונטער זיין אויפזיכט געפינען זיך די אלבומען מיט די פאטאגראפיעס פון די פערברעכער. נאכ'ן אדורכפיהרען א גנבה אדער א בריליאנטען-שווינדעל איז מען איהם תיכף מודיע, ווען עס קומט דער געליטענער אין אויספארשונגס-אמט, איז די ערשטע טעטיגקייט פאר דער אויספארשונג דאס אדורכקוקען פון די פאטאגראפיעס. קארמאזין ווייזט אלע פאטאגראפיעס, א חוץ די ריכטיגע פערברעכער, דערביי סוגערירט ער דעם געליטענעם, ווייזענדיג עפיס אנ'ענליכע פאטאגראפיע, הייסט ערעס-ירען דעם כלומרשטען פערברעכער, יענער ווייזט אויס זיין אליבי און עס הייסט, אז דער געליטענער האט נישט געקענט אנווייזען אויפ'ן ריכטיגען פערברעכער. דער ענין ווערט דעריבער אנגולירט, קארמאזין האלט א קאנטאקט מיט די גנבים און פערמיטעלט צווישען זיי אין דעם אכט אין האנדעלס-טראנזאקציעס. ער איז דער ספעציאליסט פון די „טויטע נשמות".

די צייטונג מאכט א סענסאציאנעלע ענדעקונג, באלד ווי ס'האבען זיך אנגעהויבען די רעוועלאציעס האט זיך צום מחבר פונ'ם ארטיקעל טעלעפאניש געווענדעט אספיראנט באכראך און האט פארגעשלאגען, אז מ'זאל זיך צוזאמענטרעפען אין שטאט, ווען רעד. וואיניטש

צי איז עס דיזעלבע „אוגאָדאַ"?

איצטיגע פּויליש-יודישע בעציהונגען.

(ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט").

פון דעפּ. יצחק גרינבוים.

אין דער יודישער געזעלשאַפטליכער מיינונג כמעט אין אלע לענדער מחוץ פון פּוילען הערשט אַן אומפערשטענדניש לגבי דער איצטיגער פּאָליטיק פון דער יודישער סיים-פאַרשטעהערשאַפט. אָפט קומט אויס צו הערען און צו לעזען, אז די זעלבע מענשען, וואָס האָבען מיט די שאַרפסטע ווערטער קריטיקירט די „אוגאָדאַ"-פּאָליטיק, די יודיש-פּוילישע פערשטענדניש פון דער פריהערדיגער לייטונג פון „קאָלאָ", אָפּשטעמפּלענדיג זי כמעט אלס א פערראַט, פיהרען אייגענטליך איצט אויך א „אוגאָדאַ"-פּאָליטיק. זיי בעקעמפען אויך נישט די איצטיגע רעגירונג. אדרבא זיי שטיצען זי, זיי שטימען פאַר די ברייטע פולמאַכטען, האָפענדיג, אז זיי וועלען אויסגענוצט ווערען לטובת פון די יודען. די לאַגע ווערט נאָר א פּאַראַדאָקסאַלע, ווען מען נעמט אין בעטראַכט, אז דער פּאַראַיאָהריגער שעפער פון דער „אוגאָדאַ" ד"ר רייך האַלט אין איין וואָרענען דאָס איצטיגע „קאָלאָ"-פּרעזידיום, די איצטיגע „קאָלאָ"-מעהרהייט, האַלט אין איין בעשולדיגען זיי אין — סערוויליזם, אין — קריכעריי. די ראָליעס האָבען זיך אזוי ווייט געביטען: די פריהערדיגע אָפּאָרטוניסטען זענען פלוצים געוואָרען נאָר ראַדיקאַל און בעשולדיגען די פריהערדיג ראַדיקאַלען אין קנעכטישען אָפּאָרטוניזם.

עס איז קיין וואונדער נישט, אז מען הערט אויף צו אָריענטירען זיך אין דעם גאַנצען ענין. איך האַלט עס דעריבער פאַר מיין חוב צו געבען די נויטיגע ערקלערונגען. די יודישע עפענטליכע מיינונג אויף דער וועלט האָט דאָס רעכט און דעם חוב צו וויסען בענוי, וואָס טוט זיך אין דער יודישער פּאָליטיק אין פּוילען. די יודישע פאַרשטעהערשאַפט האַלט זיך מאָראַליש פאַראַנטוואָרטליך נישט נאָר פאַר דעם יודישען צבור אין פּוילען, פאַר וועלכען זי איז אויך פאַרשטעהט זיך פאָרמעל פאַראַנטוואָרטליך, נאָר אויך פאַר דעם וועלט-יודענטום. איבריגענס, איז דאָס די יודישע לאַגע אין פּוילען געוואָרען ווידער אַן ענין פון דאגות פאַר'ן גרויסען יודישען כלל אין פיל לענדער, וואָס גרייט זיך קומען צו הילף די פּוילישע יודען, און עס איז פאַר זיי געוויס נישט אַלץ איינס, וואָס פאַר אַ פּאָליטיק ווערט געפיהרט דורך דער יודישער פאַרשטעהערשאַפט, וואָס פאַר אַן אויסזיכטען די דאָזיגע פּאָליטיק האָט.

עס איז געווען אַ מאָמענט מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק, ווען עס האָט געהאַלטען ביי אַ בילדונג פון אַ לינקער רעגירונג בראש מיט איינעם פון די פּויערישע פיהרער, דעמאָלט נאָך אָנפיהער פון דער ראַדיקאַלער פּויערישער פראַקציע, דעם דעפּ. טהוגוט, וואָס איז דערנאָך אַ געוויסע צייט געווען וויצע-פּרעמיער אין קאַבינעט פון וולאַדיסלאַוו גראַבסקי. זיין מעהרהייט האָט געקאָנט געבילדעט ווערען בלויז מיט דער הילף פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען, בעזונדערס פון די יודען. ער האָט דערפאַר מורא געהאַט. איך האָב בעזעהן, ווי ער קווענקעלט זיך, ווי ער זוכט צוציהען די פּוילישע קריסטליכע דעמאָקראַטיע, און האָב איהם איינמאָל געזאָגט: „נעהם איבער די מאַכט — מיר וועלען דיר העלפען!" דערויף האָט ער געענטפערט: „און די שטיצען?" אויף די פראַגע האָט מיך נישט אָפּגעשראָקען און איך האָב איהם ווייטער צוגערעדט, ער זאָל שאַפען אַ רעגירונג געשטיצט אויף די לינקע גרופּירונגען מיט די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. מיינע רייד זענען געווען אומזיסט: ער האָט דעם מוט נישט בעקומען. מיר אָבער האָט מען נישט איינמאָל פאַרגעוואָרפען, אַז איך האָב אָהן יעדען אָפּמאַך געוואָלט שטיצען אַ רעגירונג, בעת איך האָב געפאָדערט מען זאָל בעקעמפען אַ רעגירונג, וואָס האָט געשלאָסען מיט די יודען אַן אָפּמאַך.

דערין ליגט טאַקי דער אונטערשיד צווישען די ביידע פּאָליטישע שיטות. לויט מיין מיינונג דעצידירען נישט אָפּמאַכען, נאָר דער צוזאַמענשטעל פון כּוחות, די טענדענצען, דער פּאָליטישער קורס, וואָס איז תמיד אייגענטליך אַן אויסדרוק פון דעם דאָזיגען צוזאַמענשטעל. מען קאָן רעכענען, אַז אַ רעגירונג, וואָס ווערט בעקעמפט פון די רעכטע אַנטיסעמיטישע גרופּירונגען, ביי וועלכע דער אַנטיסעמיטיזם איז אַ טייל, אַן עיקר פון זייער פּראָגראַם, ביי וועלכע איז דער שאַרפסטער כלי-זין אין'ם פּאָליטישען קאַמף, מוז פיהרען בנוגע צו יודען אַ מעהר אָדער ווייניגער פריינדליכע פּאָליטיק, מוז פּרובען זיי מעהר אָדער ווייניגער בעפרידיגען. זי זוכט דאָך נישט צו געווינען בעפרידיגען. זי זוכט דאָך נישט צו געווינען גאָטזעליגקייט אין די אויגען פון די ערגסטע פיינד פון די יודען קאָן זי זיך דאָס ערלויבען. וואָס טיפער דער תהום איז צווישען אַזאַ רעגירונג און די רעכטע-אַנטיסעמיטישע כּחות, אַלץ בעסער איז פאַר יודען. דעריבער איז קלאָר געווען, אַז כל זמן עס וועט נישט קומען צו אַזאַ רעגירונג, מוזען די יודען פיהרען אַ שאַרפערע אָדער מילדערע אָפּאָזיציע פּרובענדיג אַרויסצורייסען די אָדער יענע הנחות, — ס'פאַרשטעהט זיך. נישט פּרינציפּיעלע, — בלייבענדיג פעסט ביי דער אָפּאָזיציע. אמת, די רעכטע אַנטיסעמיטישע אָנפיהרענדע פּאַרטייען האָט געמאַכט אַ פּרוב, אייגענטליך אַן אויספיציעלען, צו געווינען די יודען, צוזאָגענדיג זיי פאַרשידענע הבטחות, און עס איז איהר טאַקי געלונגען צו ברענגען צו אַן „אוגאָדאַ", צו אַ מין „חטאתי"-דעקלאַראַציע מצד די יודען. באַלד אָבער האָט זי דעזאָוואָוירט איהר פאַרשטעהער אין דער רעגירונג און מיט אייגענע הענד חרוב געמאַכט זיין „אוגאָדאַ"-בנין, וועלכע — וואָס איז אויך אַן אמת — איז געווען גאָר נישט אַזוי פּרעכטיג און פעסט, ווי די יודישע בעלי-„אוגאָדאַ" האָבען איהם פאָרגעשטעלט.

דער דאָזיגער עפּיזאָד האָט געמוזט ענדיגען זיך מיט אַ דורכפאַל פאַר ביידע צדדים. ביידע האָבען זיך געפיהלט אָפּגענאַרט און בעשווינדעלט, ביידע האָבען געהאַט פּרעטענזיעס איינער צום אַנדערען. טריאומפירט האָט דער כחות-צוזאַמענשטעל און די טענדענצען, וואָס בעהערשען די פּאַרטייען.

איצט שיינט, אַז ס'איז געקומען די לאַנג, ערוואַרטעטע צייט. די בלוטיגע מאַי-טעג, דער מאַרש פון פּילסודסקי'ס חילות אויף וואַרשע, זייער נצחון האָט אומגעוואָרפען נישט נאָר די רעגירונג פון די רעכטע און דעם פּרעזידענט, וואָס איז דורך זיי פאַרשקלאַפט געוואָרען, נאָר האָט אָפּגערוקט די רעכטע פונ'ם רודער בכלל, געבראָכען זייער איינפלוס. די נייע רעגירונג פון פּראָפ. באַרטעל, וואָס האָט בעקומען די מאַכט נישט פון די הענד פון דער רעכטער סיים-מעהרהייט, נאָר אַ דאַנק אַ זיגרייכער איבערקעהרעניש, האָט געמוזט פּראָקלאַמירען אַן אַנדערע בעציהונג צו די יודען, ווי אויך צו אַנדערע מינדערהייטען. אַ בלוטיגער תהום איז אויסגעוואַקסען צווישען איהר און די רעכטע פּאַרטייען, און זי האָט דעריבער זיך געקאָנט פיהלען גאַנץ פריי פון זייער איינפלוס. זי האָט בעקומען אמת'ע מאַכט און דאָס האָט איהר געגעבען אויף מוט אויפצוזווינגען איהר ווילען דעם סיים. דער לעצטער ווידער האָט פלוצים דערפיהלט זיך שוואַך און אָפּהענגיג און האָט בעקומען דרך-ארץ פאַר דער ווילענס-שטאַרקער מוטיגער רעגירונג, וואָס קאָן נישט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ שפּיל-באַל פון די פּאַרטייען, וואָס ווערט נישט אַזוי לייכט גענומען אין קנעכטשאַפט.

איך זאָג מיט אַבזיכט „אַזוי לייכט" וואָרום דער לעצטער מאָמענט שטעהט נישט אַזוי אייזען-פעסט. די איצטיגע רעגירונג פון פּראָפ. באַרטעל האָט איבערגעלאָזט דעם איצטיגען סיים ביים לעבען, צווינגענדיג איהם צו ענדערען די קאָנסטיטוציע אין דער ריכטונג פון פאַרגרעסערען איהר מאַכט און צו געבען איהר ברייטע פולמאַכטען. זי האָט איהר פּלאַן, לויט וועלכען דער איצטיגער סיים דאַרף נאָך לעבען אַ צייט, הגם ער פערמאָגט אַ פיינדליכע מעהרהייט לגבי איהר. זי איז זיכער, אַז די פיינדליכע סיים-מעהרהייט וועט גאָר נישט קאָנען אויפטון געגען איהר, און וויל געווינען צייט, כדי צו ווייזען דעם פאָלק, וואָס זי קאָן אויפטון. איהרע געגנער ווילען אויך געווינען צייט אין דער האָפנונג, אַז זיי וועלען אָנזאַמלען נייע כּחות, אויסנוצען וועלכע ס'איז געלעגענהייט, כדי צו שטעלען אַ פיספל דער רעגירונג, וואָס שטאַמט פון אַן איבערקעהרעניש, און דאַן וועלען זיי טאַקי געניסען פון די אַלע מאַכט-פערגרעסערונגען און פולמאַכטען. אַזוי האָבען זיך די קעמפענדע צדדים צוזאַמענגעטראָפען אין זייערע שטרעבונגען.

ווער ס'וועט בלייבען גערעכט, וועט ווייזען די צייט. מיר יודען זענען געבוירענע אָפּיקורסים און גלויבען שוואַך אין אַזאַ שלום-בית צווישען שונאים. מיר האָבען געשטיצט די רעגירונג, אָבער מיט גרויס פאַרזיכט. מיר האָבען געזוכט זיך צו בעוואָרענען פאַר דער צוקונפט, ווען די מאַכט וועט צוריק אַריינפאַלען אין די הענד פון די רעכטע. אַ סך האָט זיך אונז נישט איינגעגעבען, מיר האָבען אָבער אונזער שטעלונג קלאָר און דייטליך פּרעציזירט. מיר שטיצען די רעגירונג, נישט אויפ'ן יסוד פון וועלכען ס'איז אָפּמאַך, נאָר אויפ'ן סמך פון איהרע טענדענצען, כל זמן זי בלייבט זיי טריי. מיר געהן נישט נאָך בלינד נאָך איהר, בעזונדערס בנוגע די פראַגען פון דער קאָנסטיטוציע אָבער מיר געבען איהר מעגליכקייט צו פּרוּווירען די שטרעבונגען און די פּלענער, וועלכע האָבען אויסגעמאַכט דעם אינהאַלט פון דער איבערקעהרעניש.

וואָס אַנבעלאַנגט פּראַגמאַטישע ערקלערונגען האָבען מיר קיין טעות נישט געהאַט. אדרבא, אונזערע ערוואַרטונגען זענען איבערגעשטיגען געוואָרען. ה' באַרטעל האָט אין זיין עקספּאָזע, וועלכעס ער האָט געלעזען בעת דער דעבאַטע וועגען די פולמאַכטען, געפונען שטאַרקע מוטיגע ווערטער פאַר יודען. קיינער פאַר איהם האָט נישט געוואַגט אַזוי צו רעדען, צו זאָגען קלאָהר און דייטליך נישט נאָר, אַז מען מוז אָפּשאַפען אַלע עקזיסטירענדע רעכט-בעגרענצונגען. דאָס האָט אַ גרויסע פּרינציפּיעלע בעדייטונג, וואָרום ער שטעלט פעסט, אַז די יודען זענען פולשטענדיג גלייכבערעכטיגט. נאָר אַז מען מוז אויסבערייטען מיט'ן עקאָנאָמישען אַנטיסעמיטיזם. די גאַנצע צייט זייט פּוילען איז אויפגעשטאַנען תחית המתים, האָבען מיר זיך בעמיהט אַרויסצובעקומען פיל שוואַכערע ערקלערונגען פון די פּוילישע רעגירונגען. און ס'איז אונז נישט געלונגען. ווען דער פיהרער פון די סאָציאַליסט, דאַשינסקי איז געווען וויצע-פּרעמיער, האָט ער איינמאָל געזאָגט אַ פּאָר גוטע ווערטער וועגען דער יודישער פראַגע, אָבער פאַר די פאַרטרעטער פון דער פּרעסע, און אָפּגעדרוקט זענען זיי געוואָרען בלויז אין דער יודישער פּרעסע פון דער גאַנצער וועלט. אַלס ענטפער אויף דער בעקאַנטער „חטאתי"-דעקלאַראַציע, וועלכער איז געקומען אַלס לעצטער אַקאָרד פון די „אוגאָדאַ"-אונטערהאַנדלונגען, איז געקומען אַ רעדע פון דעמאָלטיגען פּרעמיער גראַבסקי, וועלכער איז אויך געווען ווייט פון אַזאַ קלאָהרקייט און דייטליכקייט, און אין וועלכער ס'האָט געקלונגען אַלס מוסר השכל: „אויב איהר, קינדערלעך, וועט טאַקי זיין גוט און פרום, וועט מען זעהן טון עפּיס פאַר אייך". פון דער ליבהאַרציגער סקושינסקי, פאַר וועלכען די בעלי-„אוגאָדאַ" האָבען נישט געהאַט גענוג ווערטער ווי אויסצוקלויבען, האָט זיך אויך געהיט צו זאָגען קלאָהר און איינפאַך, וואָס וויל ער טון אין דער יודישער פראַגע. די רעכטע האָבען אויף איהם אַן אימה געוואָרפען. פּראָפ. באַרטעל ליידט נישט פון דעם פּחד.

ד"ר טהאָן האָט אַ מאָל געשמידט אַ וואָרט: מען דאַרף האָבען דעם מוט צו זינדיגען מיט די יודען בפרהסיה. ער האָט, ליידער, וועגען דעם פערגעסען, ווען ער האָט זיך בעטייליגט אין דער געהיימער „אוגאָדאַ". פּראָפ. באַרטעל האָט באמת איבערגעריסען מיט דעם דאָזיגען געהיימען „זינדיגען" מיט יודען. בפרהסיה, פון דער סיים-טריבונע האָט ער געזאָגט, אַז ער האָט ברעה צו טון פאַר יודען, צו ערלעדיגען געוויסע זייערע פאָדערונגען, און אין דערזעלבער צייט אָפּגעשאָקעלט זיך פון יעדע געהיימער „אוגאָדאַ".

צי וועט ער שוין זיינע התחייבות'ן — דאָס זענען שוין געוויס התחייבות'ן — גענומען אויף זיך פאַר גאַנץ פּוילען, פאַר דער גאַנצער וועלט, נישט אין אַ פּראָטאָקאָל, וואָס ווערט אפילו נישט געחתמ'עט, ערפילען? דערווייל קאָן מען נאָר זאָגען איינס: די רעגירונג מאַכט פאַרבערייטונגען צו ערפילען זיי. צי וועט זי זיי קאָנען ערפילען? דאָס איז אַ פראַגע, אויף וועלכער ס'איז נישט לייכט צו ענטפערן. געוויס איז די רעגירונג אונאָפּהענגיגער, און שטאַרקער ווי אַלע ביז איצטיגע, זי קאָן פיל אויפטון אויפ'ן סמך פון די פולמאַכטען, וואָס פאָדערט אַ געזעץ און וואָלט זיך אין סיים געוויס פערהאַקט אַזוי ווי אַלע גינסטיגע פאַר יודען געזעצען. צי וועט ער אָבער גובר זיין אויך אַנדערע שטערונגען — פון דער געזעלשאַפטליכער מיינונג, פון די אייגענע בעאַמטע? — דערויף איז נאָר שווער צו ענטפערן. אין דעם פּרט קאָנען אַ תשובה געבען בלויז פאַקטען, עובדות.

דערווייל האָבען מיר זיי נאָך נישט. ווי געזאָגט, ווערען זיי ערשט פאַרבערייטעט. עס דאַרף ליקווידירט ווערען די אונגליקליכע בירגערשאַפטען-פראַגע. זייט 1920 פיהרען מיר אַ קאַמף אַרום איהר. ענדליך שיינט אונז, אַז מיר וועלען איהם געווינען. מעגליך, אַז אויך אין אַנדערע שטרייט-פראַגען וועט קומען באַלד אַ גינסטיגע ווענדונג פאַר אונז. דערפאַר אָבער האָבען מיר ספקות, צי וועט געלעזט ווערען די פראַגע וועגען נומערוס-קלויזוס אין געוויסע פאַקולטעטען. דער בילדונגס-מיניסטער קווענקעלט זיך. ער וויל נאָך נישט צוריקציהען דעם צירקולאַר פון גלאָמבינסקי, וואָס האָט געגעבען איינמאָל פאַר אַלעמאָל דאָס רעכט אַליין צו נאָרמירען די אַלגעמיינע צאָהל צוהערער און אויך די צאָהל פון יודען בתוכם. דער דאָזיגער צירקולאַר האָט געגעבען די מעגליכקייט איינצופיהרען אויף איניגע פאַקולטעטען אַן אמת'ע פּראָצענט-נאָרמע פאַר יודען. דער מיניסטער האָט מורא אָנצורירען די אויטאָנאָמיע פון די הויך-שולען. און די צייט וואַרט נישט. אין אַ חודש אַרום וועט מען שוין אָנהויבען איינשרייבען נייע צוהערער, און מען דאַרף וויסען, ווי עס וועט זיין דאָס יאָהר. זאָל זיך נישט איבער'חזר'ן די פאַראַיאָהריגע געשיכטע מיט'ן בילדונגס-מיניסטער גראַבסקי.

פאַר אונז וועט די דאָזיגע עובדה זיין ווידער, ס'פאַרשטעהט זיך, אַ בעווייז, צי וועלען די הבטחות, וואָס זענען אָפּגעגעבען געוואָרען בפרהסיה, מקוים ווערען. און אויב זיי וועלען מקוים ווערען און די פּראָצענט-נאָרמע וועט בלייבען, דאַן זענען זיי אַזאַ פּנים, אַז זיי מוכען אַלץ צו נישט.

אַזוי זעהט אויס אונזער „אוגאָדאַ". מיר האָבען קיין שום אָפּמאַכען נישט געמאַכט, קיין שום שבועות נישט געשוואוירען, אין קיין שום „דאָ אוט דעס" נישט געשפּילט. מיר שטיצען בלויז די רעגירונג, וואָס איז אונז סימפּאַטיש, כל זמן זי איז סימפּאַטיש, וואָס וויל ערפילען אונזערע פאָדערונגען, אויב זי וועט זיי ערפיהלען.

אויף אונזער קאַמפּס-וועג האָבען מיר זיך צונויפגעטראָפען מיט דער רעגירונג, וואָס שטאַמט פון דער מאַי-איבערקעהרעניש. מיר זענען גרייט צו געהן צוזאַמען, כל זמן דער וועג וועט זיין אַ געמיינזאַמער.

צי איז עס דיזעלבע „אוגאָדאַ"?
זאָל משפּט'ן דער לעזער.

די רענאָמירטע שולע פאַר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ.

7-קלאַסיגע
שולע
פון
פ. קאַצענעלזאָן
נאַחומאָב
נייגאַם 6
צווישען נאַוואָליפּקי און וואָלקאָדניאַ.

עס ווערען אָנגענומען אין אַלע קלאַסען אין עלטער פון 7 ביז 14 יאָהר
שילער און שילערינס.
אַ ספּעציעלער פאַרבערייטונגס-קלאַס פאַר ענטוויקעלטע 6-יעהריגע קינדער. אַ גרויסער פּראָגראַם פון העברעאיש און רעליגיעזע יודישע לימודים. די למודי-קודש ווערען געלערנט אונטער דער הנהלה און השגחה פון בערינהמטען אַלטען למדן
ר' בנימין יעקב קאַצענעלזאָן.

ביי דער שולע עקזיסטירט פאַר קינדערלעך פון 3 ביז 6 יאָהר
א פרעבעל-שולע / Freblówka
פּוילישע און העברעאישע לידער און לייכטע געשפּרעכען.
גימנאַסטיק מיט מוזיק. רהיטמישע טענץ. האַנד-אַרבייט.
אָנפאַנגס-לערע פון לעזען, שרייבען פּויליש און עברי (דאַוונען).

נאָכמיטאָג-שולע 50% ביליגער.
נאָכמיטאָג - פרעבעלשולע.
979

איינשרייבונגען פון ר"ח אלול טעגליך פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7 אָוונד.

Dr. med. H. LUBICZ
צענעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען. 1839
היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויסהמעאל)
נעמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 אָוונט.

די מיטעל אייראפא

פון אב. גאלדבערג

ראנגעלט זיך די ארימע אייראפא מיט איהר מידקייט, אבער זי איז צו מיד איהר מידקייט בייצוקומען.

נאך דעם לאנגען אויסגעצויגענעם קריג אין וועלכען סיי די זיגער און סיי די בעזיגטע האבען אנגעשטרענגט יעדען נערוו און פערברויכט יעדען אונז רעזערוו-קראפט, און אפגעצאפט אזוי פיל אייגען בלוט, איז קיין וואונדער נישט וואס די אייראפעאישע פעלקער זענען איצט אזוי מיד. עס וואלט געווען א וואונדער ווען עס איז אנדערש.

צוליב זייער מידקייט זענען זיי מסכים צו אלץ, צו די ווילדעסטע נארישקייטען. דאס שלאג-ווארט איז: טו וואס דו ווילסט נור, אבי לאז מיך צורוה. דאס זאגט יעדער יחיד און דאס זאגט דאס גאנצע פאלק: לאזט אונז צורוה, מיר זענען מיד.

דערפאר איז מעגליך, אז שוואכע מענשען זאלען קומען און פערכאפען די ממשלה, זאלען זיך דערקלעהרען פאר גאנצע העלדען אין זאלען דערין באמת גלויבען. פארוואס נישט? ווען עס איז נישטא קיין ווידערשטאנד, איז לייכט צו ווערען העלד און הערשער.

עס איז, ממש, זיך קראנק צו לאכען פון די רעוואלוציעס, וועלכע זענען פארגעקומען אין גריכענלאנד, שפאניען און אין פארטוגאל. קומט איין הערשער, קומט אנ'אנדער — הערשער אין געזונטעפיסלעך — און ווערען דיקטאטארס, זיי זענען באמת נישט קיין הערשער און נישט קיין דיקטאטארס. זיי רופען זיך מיט די קלינגענדע נעמען. עס ארט קיינעם דאס אויך נישט. די פעלקער זענען מיד, ווילען מענשען זיך שפילען אין דיקטאטור. מהיכא תיתי, זאלען זיי, אויב זיי איז עס ניחא, קיינער וועט נישט פיהרען קיין מלחמה צוליב דעם.

נישט וואס די מאסען האבען קיין מיינונג נישט, דאס איז פאלש. די מאסען זענען נישט גאריש געווארען אין א משך פון א פאר יאהר. נור די מאסען האבען נישט קיין חשק זיך צו שלאגען מעהר פאר קיין זאך. זיי זענען מיד. עס איז פיזיאלאגיש די גאנצע געשיכטע. די הענד הויבען זיך נישט. מען איז מיד צו ווערען אויפגערעגט, צו ווערען אין כעס. מען איז ווי אין היהנער-פלעט. די אויגען זעהן צו אלץ, דער מח דענקט, אבער עס פעהלט די ענערגיע זיך צו בעוועגען, צו טון. עס ווילט זיך רוהען, אלץ צו זעהן און גאר נישט טון.

לאמיר צ. ב. ש. נעהמען דעם פאשיזם אין איטאליע, די איטאליענער זענען נישט מיט אמאל געווארען אזעלכע ווילדע רעאקציאנערען. עס איז נישטא קיין סבה דערפאר. מיר קענען דאך איטאליען נישט פון נעכטען. איטאליען האט ארויסגעשטעלט א מאזיני, א גאריבאלדי. זיי זענען די אמת'ע פאלקס-העלדען. איטאליען האט געהאט א שעהנע סאציאליסטישע בעוועגונג. מיט אמאל, איבער איין נאכט, איז איטאליען געווארען משונה רעאקציאנער.

די פרעסע וויל אונז איינרעדען אז גאנץ איטאליען איז פערליבט אין איהר מוסאליני, איז שטאלץ אויף איהם, פערגעטערט איהם, און איהר ארט נישט וואס מען האט איהר אויפגעהאנגען א שלאס אויף דעם מויל, וואס 'מען האט זי בערויבט פון אלע פרייהייטען.

גאראנים ווילען גלויבען אין די בעריכטען. אין אמת'ן איז די לאגע גאנץ אנדערש. די איטאליענער זענען זעהר אונצופרידען מיט די נייע „פאזשאנדקעס" די איטאליענער זענען ווי שטענדיג געגען רעאקציע, געגען שקלאפעריי, נאר זיי שווייגען ווייל זיי זענען מיד צו שרייען. זיי האבען קיין כח נישט צו פערפיהרען א בירגער-קריג.

נישט צוליב זיין אייגענער גבורה האלט זיך מוסאליני אין דער מאכט, נור דורך דער שוואכקייט פון פאלק. ארגאנישע שוואכקייט, וואס קומט צוליב מידקייט.

אזוי איז עס אויף דער גאנצער ליניע.

עס איז די זעלבע מידקייט, וואס דערקלעהרט דעם מצב אויך אין די אנדערע אייראפעאישע לענדער.

עס הערשט א מידקייט אין דייטשלאנד. דאס לאנד געפינט זיך אין א שרעקליכע מצב עס איז אבער שטיל אויף דארט. מען לעבט פון האנד אין מויל. עס פעלט דער כח צו טאן עפעס נייעס, עס איז נישטא די לוסט עפעס נייעס צו אונטערנעהמען. מען דאנקט גאט וואס מען לעבט.

דאס דערקלערט, וואס די פעלקישע האבען נישט קיין ערפאלג. ווען זיי וואלטען געווען פערכאפען די ממשלה, וואלטען זיי זיך געהאלטען. נור פערכאפען האבען זיי נישט געקענט. די אנטאנט האט שוין דערפאר געזארגט. דאס פאלק אליין האב אבער קיין חשק נישט עפעס נייעס צו מאכען.

קיין זאך עמפערט גישט דאס פאלק און קיין זאך בעגייסטערט עס נישט. די נערוועו זענען אפגעשטומפט. עס איז מיד.

דער גענעראל-שטרייק אין ענגלאנד, זיין נארישער פינאל, בעווייזט ווידער ווי ווייט די מידקייט ערקלערט איצט די האנדלונגען פון אייראפא. דוכט זיך גערופען א גענעראל-שטרייק, אין פלוג מיינט עס, אז די מענשען זענען געווען גרייט אין קאמף, אויף א ריזיקע, האבען געוואלט עפיס נייעס שאפען, דעמאנסטרירען זייער קראפט. איצט שטעלט זיך ארויס, אז די פיהרער האבען דעם שטרייק גערופען אהן חשק. עס איז געווען א חתונה אהן כלי-זמר, אהן ליידענשאפטען.

עפיס האט זיך פערוואלגערט אין קאפ נאך פון די גוטע צייטען, א אידעע, וואס האט געטראגען דעם נאמען: „גענעראל-שטרייק", עס איז דערביי נישט געווען קיין גלויבען, קיין כעס, קיין אויפרעגונג. מען האט גערופען דעם גענעראל-שטרייק און מען האט זיך געשראקען פאר דעם רופען. די מורא האט זיך גלייך געפיהלט. עפיס האבען די פיהרער גערעדט ווי פערשלאפענע. עס איז געווען א נארישע שפיל.

די רעגירונג פון איהר זייט האט כלומר'שט געמאכט אלע הכנות צו בעזיגען די שטרייקער. עס זענען געווען פערשיידענע פלענער, אבער אויך די רעגירונג האט קיין כח נישט געהאט דעם שטרייק צו בעזיגען. זי האט איהם פאראליזירט, אבער נישט מנצח געווען. ביידע זייטען זענען געווען שוואך. די ארבייטער שוואכער פאר דער רעגירונג. אבער אויך די רעגירונג איז נישט געווען איבריג שטארק.

די ארבייטער האבען דערוויל מיאוס פערלוירען, ווייל זיי האבען מורא געהאט, אז דער שטרייק קען פיהרען צו א בירגער-קריג. און דאס האבען זיי געוואלט אויסמיידען. זיי האבען געפיהלט, אז אויף דעם האבען זיי נישט די כוחות, דען זיי זענען מיעד.

אין פראנקרייך איז אנ'עסק מיט דעם פראנק. אנ'אמת'ער וואדעוויל. נישטא קיין כח דורכצופיהרען די נויטיגע רעפארם. מען דרעהט זיך אהין, מען דרעהט זיך אהער, און מען קומט נישט צים פסוק. דען דאס קען מיינען קאמף, אבער דערפאר זענען נישטא די כוחות —

דער פשט דערפון איז: מיר זענען מיד. מיר האבען נישט דעם מוט און די לוסט זיך צו פערנעהמען מיט די אלע שווערע פראגען. טא זאל איינער קומען און אראפנעהמען פון אונז די אחריות.

זאל ער מאכען וואס ער וויל, אבי זיי לאזען צו רוה.

דען זיי זענען מיד און מען מעג זיי גלויבען.

דער עפילאג פון לעסינג-סקאנדאל

פון ה. עדיז.

דאס פאלק דערצעהלט, אז אמאל האט אין לאנד פאסירט אנ'אומגליק. דאס איז געווען א הונגער-יאהר, קיין רעגען איז נישט געפאלען, קיין גראז איז נישט געוואקסען, אלץ איז געשטאנען פערטריקנט, פערדארט, אונטער די ברענענדע שטראהלען פון דער זון. מענשען זענען געפאלען, ווי די פליגען און די חיות אין וואלד האבען נישט געפונען קיין נארונג, דעמאלט האט דער לייב, דער מלך פון די חיות גערופען א בעראטונג פון אלע איינוואוינער פון זיין מלכות און האט אויפגעפאדערט, יעדער זאל זיך מודה זיין, זאל דערציילען און מתודה זיין אויף זיינע זינד, ווייל דאס אומגליק, דער הונגער, די מגפה, וואס הערשט, קומט דאך בלויז אלס שטראף פאר די עבירות, וואס מען האט אפגעטון.

עס זענען געקומען אלע חיות פון וואלד, גרויס און קליין, — אין וואלד איז מען שטארק דעמאקראטיש! — דער לייב האט זיך אוועקגעשטעלט און האט דער ערשטער אויסדערצעהלט און איז זיך מתודה געווען אפענהערציג איבער אלץ וואס ער האט אפגעטון. ער האט גע'הרג'עט, געריסען, פערצוקט אזוי פיל שעפסען, אקסען, און אפילו מענשען האט ער נישט געשאנעוועט. לאנג האט דער לייב גערעדט האט אויסגערעכענט א לאנגען צעטעל פון זינד, די פערזאמעלטע חיות האבען איהם אויפמערקזאם אויסגעהערט און ווען ער האט געענדיגט, האבען אלע איינשטימיג בעשלאסען, אז דאס אלץ איז קיין זינד נישט, אז ער האט אויסגענוצט זיין רעכט אלס מלך אלס לייב און ער איז נישט שולדיג אין דעם אומגליק, וואס איז געקומען.

נאכ'ן לייב איז געקומען דער לעמפערט, דער בער, דער וואלף און אלע אנדערע רויב חיות. יעדער האט דערצעהלט זיינע מעשים, וואס ער האט אפגעטון. יעדער האט אויסגערעכענט א צעטעל פון רויבערייען, רציחות, גזילות, אבער די פערזאמעלטע האבען געפונען, אז עס איז אלץ אין ארדנונג, אז דאס איז זייער כשר רעכט און זיי זענען נישט שולדיג אין דעם, וואס עס איז געשעהן. פאר זייערע זינד ליידט די וועלט נישט. ענדליך איז געקומען דאס שעפסעלע און האט דערצעהלט, דאס אמאל, ווען ער איז געווען זעהר שטארק הונגעריג, האט ער זיך אריינגעכאפט אין א פרעמדען גארטען און האט דארט אויפגעגעסען א הייטעל קרויט.

— אט איז דער פערברעכער! פאר זיינע זינד ליידען מיר אלע! האט דער גאנצער עולם אויסגעשריגען, און מען האט זיך געווארפען אויף דאס שעפסעלע און איהם מקיים פסק געווען.

מיר לעבען היינט חלילה נישט אין וואלד, קיין חיות זענען מיר, חלילה, נישט, אויך קיין שעפסלעך זענען צווישען אונז נישטא, אבער די מאראל פון יענער פערזאמלונג גילט אויך ביי אונז. מעהר נישט וואס אנשטאט איין שעפסעלע מוזען ביי אונז אפקומען פאר די זינד א סך שעפסעלעך.

עס איז געווען א מעשה מיט א יודישען פראפעסאר טעאדאר לעסינג אין האנאווער. די מעשה איז אונז אלעמען גוט בעקאנט, די סטודענטען אין האנאווער האבען פלוצלינג דערמיהלט, אז לעסינג איז נישט קיין מאראלישער מענש, און ער איז נישט ראוי צו זיין לערער. עס האבען זיך אנגעהויבען סקאנדאלען, אבסטרוקציעס, עס איז דערגאנגען ביז קלעפ, די פראפעסארען האבען צוגעהאלפען און די „מעשה האנאווער" איז געווארען אנ'ענין, מיט וועלכען די דייטשע רעגירונג האט זיך געמוזט פעראינטערעסירען. נאך לאנגע דינגעניש צווישען בילדונגס-מיניסטער און דער הויך-שול פון האנאווער, איז מען געקומען צו אנ'אויסגלייך, פון וועלכען דער יודישער פראפעסאר איז ארויס בשן ועין. אזוי ווי אבער די סטודענטען האבען זיך ערלויבט מעשים געגען געזעץ איז געגען זיי פערפירט געווארען א קרימינעלער פראצעס. אבער ווען מען האט צוגעשטעלט דעם בעשולדיגונגס-אקט האט זיך דער פראפעסאר לעסינג אפגעזאגט פון דער בעשולדיגונג.

די דייטשע פרעסע האט אויפגענומען דעם פראפעסארס אפזאגען זיך פון יעדער בעשולדיגונג געגען די סטודענטען, אלס אקט פון גרויס-מוט און האבען אנגעהויבען בעזינגען דעם פילאזאף. איצט ערקלערט פראפעסאר לעסינג, אז ער זאגט זיך אפ פון דער בעשולדיגונג נאר דערפאר, ווייל די פראקוראטור האט פערפיהרט א פראצעס געגען א פאר הונדערט סטודענטען, וועלכע זענען אין אמת'ן גאר נישט שולדיג. דאס איז די מאסע אומשולדיגע שעפסעלעך, וואס לויפען נאך נאכ'ן פיהרער, אדער לאזען זיך טרייבען וואוהין דער פאסטוך וויל.

דאגעגען האט מען נישט פערפיהרט קיין פראצעס געגען די רעדעלפיהרער, געגען די לייבען און וועלף, וועלכע האבען דעם סקאנדאל ארויסגערופען, אבער זיי האבען פערשטאנען זיך צו האלטען אין די „ראהמען פון געזעץ". אויך האט מען די פראפעסארען, וואס האבען געשפילט אנ'אקטיווע ראלע אין דער הצעה, אינגאנצען פערגעסען. פראפעסאר לעסינג האלט נישט פאר מעגליך מען זאל בעשטראפען די ברייטע מאסע אומשולדיגע שעפסעלעך, מען זאל מאכען א מאנסטער-פראצעס פון הונדערטער סטודענטען און די אמת'ע שולדיגע זאלען שטעהן ביי דער זייט און לאכען. ער זאגט זיך דעריבער איינגאנצען אפ פון דער בעשולדיגונג און ער איז מוחל זיין כבוד.

אט דאס איז דער אמת'ער מאטיוו פארוואס פראפעסאר לעסינג האט זיך אפגעזאגט פון זיין רעכט. ער וויל נישט עס זאלען ליידען אומשולדיגע אין דער צייט, ווען אמת'ע שולדיגע בלייבען נישט בעשטראפט.

רעגולירונג פון דער נאציאנאליטעטן-פראגע

פון לאזער קאהאן.

ביסלעכווייז הויבט זיך אן צו בעפעסטיגען אין די רעגירונגס-קרייזען, אז אין פוילען איז פארהאן א שארפע, ברענענדע נאציאנאליטעטען-פראגע, וועלכע מען קען נישט און מען טאר נישט מבטל מאכען. אוועקפטר'ן מיט דער האנד. די ערפאהרונג פון די לעצטע יאהרען האט שוין גענוג איבערצייגט די מלוכה-פאקטארען, אז די וויכטיגסטע און אקטועלסטע פראגע, וואס פאדערט א באלדיגע און גרינדליכע ענטשיידונג איז דאס נאציאנאליטעטען פראבלעם און וואס שנעלער און ראדיקאלער דער דאזיגער ענין וועט געלעזט ווערען, אלץ געזונטער וועט ער זיין פאר'ן גאנצען מלוכה ארגאניזם.

אמת, מען וויל נאך נישט מודה זיין, אז פוילען איז נישט קיין נאציאנאלע מלוכה, נאר א נאציאנאליטעטען-שטאאט. אזוי ווייט איז דער פאליטישער געדאנק פון די פוילישע מלוכה מענער נאך נישט אוועק. דאס אנצוערקענען דארף מען האבען א טיפערען בליק, א ווייטערען קוק. אפשר וועט דער דאזיגער אפיקורסישער געדאנק ענדליך אויך געפינען אנהענגער צווישען די פוילישע פאליטיקער און דאן וועט די לעזונג פון דער נאציאנאליטעטען-פראגע אין פוילען קומען אליין, פון זיך, אויף א נאטירליכען וועג. דערוויל האלט עס נאך נישט דערביי, אבער איינציגע שריט פאראויס האבען די פוילישע מלוכה-מענער געמאכט און דער עיקר, זיי זענען שוין אליין מודה, אז בנוגע דער נאציאנאליטעטען-פראגע הערשט אין פוילען אנ'אמת'ער כאאס, א פולשטענדיגער תהו-ובהו.

מיר האבען עס שוין פון לאנג געוואוסט. מיר האבען עס אייגענטליך געפילט אויף אונזער אייגענער הויט. מיר האבען געזעהן, אז נישט בלויז יעדער וואיעוואדע איז אין דער הינזיכט א גאנצער מלך, נאר אפילו יעדער סטאראסטא איז בנוגע דער מינדערהייטס-פראגע אין זיין פאוויאט דער פוסק-אחרון און אז יעדער אינספעקטאר, אדער קוראטאר פערשטעהט אנדערש דאס שול-פראבלעם פון די נאציאנאלע מינדערהייטען און בעציהט זיך צו די יודישע שולען, למשל, ווי זיין הארץ גלוסט, אדער ווי עס דיקטירט איהם דאס פראגראם פון דער פארטיי, צו וועלכער ער געהערט. וועגען אנ'איינהייטליכען פלאן, אדער פראגראם בנוגע דעם שול-וועזען פון די נאציאנאלע מיעוטים האט גאר קיין רייד נישט געקענט זיין.

און דערפאר זענען מעגליך געווען אויף שריט און טריט געגען געזעצטע ערשיינונגען. אין דער זעלבער צייט, וואס די אדמיניסטראציע אין ווילנער קאנט, למשל, בעציהט זיך מיט א געוויסען דרך-ארץ צום יודישען שול-וועזען, האט דער וואלינער מושל מיט די יודישע שולען קיין גרויסע מחזקות נישט געמאכט. און ווען ער האט געוואלט דורכפיהרען זיינע אסימילירענדע טענדענצען האט ער מיט דער גאנצער קראפט די יודישע שולען אינטערדריקט. ער איז זאגאר געגאנגען אזוי ווייט, אז ער האט די יודישע שולען אין לוצק, קרעמעניעץ און דובנא פשוט פערמאכט. אזעלכע ווידערשפרוכען האבען זיך פראקטיצירט נישט בלויז צווישען צוויי קאנטען, נאר אין איין וואיעוואדזטווע האט מען אין איין שטאט זיך בעצויגען מילדער צו יודישע שולען און אין דער צווייטער האט מען דאס יודישע שול-וועזען גערודפ'ט. אין פאלעסיער קאנט, וואו מען האט געקוקט צווישען די פינגער אויף די שולען מיט יודיש אלס אינטעררייכטס שפראך און וואו יודישע שולען האבען אין א גאנצער רייהע שטעט דער'רייכט א שעהנע ענטוויקלונגס-שטופע, האט די שול-מאכט געווארפען א אומ'חן אויף דער פינסקער יודישער האנדווערקער-שולע פאר מיידלעך און בשום אופן נישט געוואלט ארויסגעבען קיין קאנצעסיע צו פיהרען די לימודים אין יודיש ערשט נאך גרויסע השתדלות'ן פון דעפ. ד"ר וויגאדזקי איז אזא קאנצעסיע בעקומען געווארען.

און אויך בנוגע די „פאווישעכנע-שולען" האט די רעגירונג נישט געהאט קיין איינהייטליכען פלאן. דאס איז געווען אפהענגיג פונ'ם ווילקיר פון די בעאמטע. אין איין שטאט האט מען איבערגעלאזט ספעציעלע „פאווישעכנע" שולען פאר יודישע קינדער מיט יודישע לעהרער און יודישע פערוואלטערס; אין א צווייטער שטאט האט מען איינגעפונען, אז יודישע לעהרער זענען נאר דערלאזבאר, אבער א יודישער פערוואלטער לא! אין א דריטער שטאט האט מען בעשטימט אלס לעהרער אין שולען פאר יודישע קינדער עכטע פאליאקען... ווען עס האט זיך פערגלוסט האט מען אינגאנצען מבטל געמאכט דעם פרינציפ פון בעזונדערע שולען פאר יודישע קינדער; אין אנדערע שטעדטלעך איז מען אזוי ווייט אוועק, אז מ'האט געצוואונגען יודישע קינדער צו שרייבען אום שבת...

אט אזא ווירוואר, אזא מורא'דיגער כאאס האט געהערשט אין דער פאליטיק פון דער מאכט בנוגע נאציאנאלע ענינים בכלל און דעם שול-וועזען בפרט.

און ווען בארטעלס רעגירונג טרעט צו אויסצוארבייטען דערוויל אנ'איינהייטליכען פראגראם אין שול-וועזען, געהט לעזען פראגען פון נאציאנאלע מינדערהייטען בכלל און פון יודישען לעבען בפרט, קאנען מיר עס בעגריסען אלס די ערשטע שריט אויפ'ן וועג פון ענטשיידען דאס נאציאנאליטעטען פראבלעם.

דען וויסען דארפען מיר, אז לעזען די פראגע פון נאציאנאלע מינדערהייטען הייסט: געזונד מאכען דעם גאנצען מלוכה ארגאניזם!

מיר ערווארטען דערום, אז די אלע געפלאנטע רעפארמען בנוגע די נאציאנאלע מינדערהייטען זאלען וואס גיכער פערווירקליכט ווערען אין לעבען, און אז נאך די ערשטע פערנינפטיגע טריט זאלען קומען די ווייטערדיגע בעפרידיגונגען פון די מינדערהייטס-פאדערונגען אין פוילען.

לאָדז, 27. אויגוסט 1926

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 27. אויגוסט 1926

געהאַנדעלט „טערקיש"...

יודען טאָרען זיך נישט אָפּזאָגען פון זייער רעכט

פון

ש. י. סטופּניצקי.

אַלץ אין דער וועלט ענטוויקעלט זיך. אויך דער יודישער גלות מאַכט דורך אַן ענטוויקלונג. עס איז ניט גלייך דאָס בילד, וואָס מיר האָבען געהאַט פון גלות אין מיטעלאַלטער צום בילד, וואָס דער גלות האָט פאָרגעשטעלט אין אָנהויב פון היינטיגען יאָהרהונדערט. דער גלות אין שפּאַניען האָט אויסגעזעהן גאַנץ אַנדערש ווי דער גלות אין האָלאַנד. אויך אין דער נייער צייט איז דער בעגריף גלות געווען אַן אַנדערער אין די מערב אייראָפּעאישע לענדער, ווי אין מזרח-אייראָפּע. בכלל קען מען אָבער פעסטשטעלען, אַז דער גלות פּראָגרעסירט אין אַן אומגעקעהרטער ריכטונג. ער פערלירט אַלץ מעהר פון זיין אַמאָליגען אינהאַלט. ער ווערט מעהר אייראָפּעאיזירט, מענשליכער און ער גיט אַלץ מעהר מעגליכקייט דער יודישער אינדיווידואַליטעט זיך אויסצולעבען אויף איהר בעזונדערען אופן. דער לעצטער עטאַפּ אין דער ענטוויקלונג פון גלות איז די נאַציאָנאַל-קולטורעלע אויטאָנאָמיע, דאָס רעכט פון אַ נאַציאָנאַלער מינדערהייט, וועלכע איז געזיכערט געוואָרען דורך די לעצטע טראַקטאַטען פון אַלע מיעטים און די נייע נעגרינדעטע אָדער רעאָרגאַניזירטע מלוכות.

דאָס רעכט פון דער נאַציאָנאַלער מינדערהייט איז פאָרלויפיג דער לעצטער עטאַפּ אין דער ענטוויקלונג. ס'איז אָבער נאָר פאָרלויפיג, מיר האָפען, אַז די נייע אינסטיטוציע וועט לערנען פון דער ערפאַהרונג און וועט צופּאַסען די נייע רעכטס-פאָרמען צו די עקסיסטירענדע בעדערפענישען און מעגליכקייטען. פאָרלויפיג זענען ניט אַלע קיבוצים צוגעגרייט אויסצונוצען ווי געהעריג דאָס געגעבענע רעכט. אָפט מוז געזאָגט ווערען השפעת עלינו רוב טובה שאיננו יכולים לקבל. אָבער צי איז דערפון געדרונגען, אַז מען דאַרף זיך אָפּזאָגען פון דעם געגעבענעם רעכט?

צי קען מען זיך אָפּזאָגען פון רעכט? מיר האַלטען, דאָס אויב אַ יחיד קען אַמאָל פערציכטען פון אַ רעכט, וואָס ער האָט, אויב ער קען מוותר זיין אויף זיין זכות, קען ניט און טאָר ניט אַ כלל זיך אָפּזאָגען פון רעכט. דער יחיד קען עס טון, ווייל דאָס איז נוגע נאָר זיין פערזאָן. דער כלל קען דאָס אָבער ניט טון, ווייל דאָס איז נוגע ניט די פערזאָנען נאָר אויך די צוקונפטיגע דורות. דאָס איז נוגע ניט בלויז דעם קיבוץ, נאָר אויך דעם גאַנצען יודישען כלל. און קיינער האָט ניט דאָס רעכט און האָט ניט קיין כח הרשאה פון די שפּעטערע דורות ווי אויך פון כלל ישראל.

לייזער פערשטעהען עס ניט אַ סך פון די נייע יודישע קיבוצים און האַנדלען געגען די אינטערעסען פון יודישען כלל, ווי אויך פון דער צוקונפטיגער געשיכטע. די טערקישע יודען האָבען זיך איצט אָפּגעזאָגט פון זייער רעכט אַלס נאַציאָנאַלער מעוט. דאָס איז אַ טריט, וואָס קען ווערען געפעהרליך פאַר די אַנדערע מדינות און עס איז אַ זינד געגען די קינפטיגע דורות.

טערקיי איז אין משך פון הונדערטער יאָהרען געווען דאָס לאַנד וואוהין יודען האָבען זיך געראַטעוועט פון פערפאָלגונג, פון פייער און וואַסער. דאָרט האָבען זיי געפונען אַ פריינדליכע אויפנאַמע און האָבען געקענט לעבען לויט זייער גלויבען און געוויסען. טערקיי איז דערפאַר געווען אין אַ משך פון דורות, אַ צענטער פון יודישען גייסטיגען און ווירטשאַפטליכען לעבען. דאָרטען האָבען יודען אויך דערגרייכט אַ הויכע מדרגה אין מלוכה לעבען. זייט דון יוסף הנשיא האָבען מיר דאָרט אויפצווייזען אַ גאַנצע רייהע יודישע פּאָליטיקער און הויכע מלוכה-מענער.

דאָס איז אָבער אַלץ געווען אַ מאָל, אין דער לעצטער צייט זענען די ספרדישע יודען בכלל און די טערקישע בפרט אַראָפּ פון דער סצענע. זיי שפּילען ניט מעהר קיין ראָל אין יודישען לעבען. די לעצטע טיילונג פון דער וועלט, ווען אַזעלכע גרויסע קהילות ווי סאַלאָניקי פון איין זייט און ארץ ישראל פון דער אַנדער זייט זענען אָפּגעטיילט געוואָרען פון טערקיי, שטעלען מיט זיך די טערקישע יודען פאָר אַ קליינעם קבוץ, אָרים אין גייסט און אין מענשען.

עס איז דערפאַר פערשטענדליך פאַר וואָס דער קליינער קבוץ זאָגט זיך אָפּ פון זיין רעכט אַלס נאַציאָנאַלע מינדערהייט, זיי פיהלען זיך פשוט צו שוואַך דערצו.

דער אָפּזאָג האָט אויך אַ פּאָליטישע זייט. טערקיי פערמאָגט נאָך עד היום געוויסע נאַציאָנאַלע מעוטים, ווי אַרמענער און גריכען, וועלכע זענען היסטאָרישע געגנער פון דער טערקישער מלוכה-אידעע. יודען ווילען נישט מען זאָל זיי שטעלען אויף איין ליניע מיט די נאַציאָנאַלע מעוטים און דערפאַר זאָגען זיי זיך אָפּ פון זייער רעכט...

די מאָטיווען זענען פאַר אונז, מעהר אָדער ווייניגער פערשטענדליך.

פונדעסטוועגען מוזען מיר דעם פאַקט בעדויערען, ווייל דער אָפּזאָג קען ניט נאָר בלויז האָבען אַ ווירקונג אויפ'ן קאַמף, וואָס יודען פיהרען אין דער וועלט פאַר זייער אַנערקענונג אַלס פאָלק, נאָר עס מאַכט אויך אוממעגליך, אָדער ווייניגסטענס, עס בעשווערט זעהר דעם קיום און די ענטוויקלונג פון יודישען געזעלשאַפטליכען לעבען אין טערקיי גופא. די נאַאיווע פיהרער פון די טערקישע יודען שטעלען זיך פאָר, דאָס עס איז גענוג צו „בעטען די רעגירונג זי זאָל דערלויבען די בעשטייערונגען, כדי צו קענען האַלטען די אינסטיטוציעס אויף אַ געהעריגען אופן".

זיי זעהען ניט איין, אַז אַ מאָדערנע מלוכה (און טערקיי איז נאָך צופיל מאָדערן!) אין וועלכער די קירך איז אָפּגעטיילט פון דער רעגירונג, קען ניט דערלויבען קיין שום בעשטייערונג אויף רעליגיעזע צוועקען. אויב עס איז נישטאָ קיין נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע, איז די יודישע קהלה נאָר אַ רעליגיעזע אינסטיטוציע, און זי קען שטייערן נישט פאָדערן.

דערמיט איז די גאַנצע עקזיסטענץ פון די יודישע קהילות אָפּגעטראָטען, און ממילא ווערט צושטערט דער בנין פון יודישען געזעלשאַפטליכען לעבען.

די יודען אין טערקיי האָבען געהאַנדעלט „טערקיש". האָפענטליך וועלען זיי נישט דינען פאַר קיין מוסטער פאַר יודען אין אַנדערע לענדער.

דער נביא פון ערד-ציטערנישען

פון ק. לעווין.

אָט באַלד וועט זיך אָנהויבען אַ סדרה ערד-ציטערנישען.

פון וואַנען ווייסט מען עס?

ניט פון די וויסענשאַפטלייט. די וויסענשאַפט שווייגט, ווען עס האָט די חוצפה צו רעדען וועגען אַזאַ טיפען ענין עפּעס איינער אַן עם הארץ, אַ קליינשטעטלדיגער סטאָליער פון איטאַליען.

אָבער דער דאָזיגער עם-הארץ—ראַפאַעל בענדאַנדי איז זיין נאָמען—איז אין די לעצטע יאָהרען בערימט געוואָרען איבער דער גאַנצער וועלט, ווייל ער האָט מיט מערקווירדיגער פּינקטליכקייט פאָראויסגעזאָגט די דאַטען און פּלעצער פון עטליכע ערד ציטערנישען. מיר זעהען דאָ פאַר זיך אַ נביא פון אַ גאָר זעלטענעם מין אין אַן אפּיקורסישער צייט, ווען נביאים זענען בכלל אַ זעלטענקייט. שיקזאַלען פון מענשען און לענדער, דאָס וואָס געשעהט אויף דער ערד, אינטערעסירען ניט ראַפאַעל בענדאַנדי. ער איז ווי אַריינגעוואַקסען אין די טיפענישען פון דער ערד, פיהלט איהר יעדען זיפץ און ציטער און קאַפּריזען, וועלכע וועלען זיך אַרויסרייסען אין די ווייטסטע וועלט טיילען.

ערשט מיט עטליכע יאָהר צוריק האָט מען געלאַכט אין די פויסטען פון דעם אָרימען סטאָליער, ווען ער פלעגט אָנזאָגען דער וועלט, אַז אין דעם טאָג און אין דעם לאַנד וועט פּאַסירען אַן ערדציטערניש. מען האָט איהם גערופען חצוף, שאַרלאַטאַן, איגנאָראַנט, און וואָס איהר ווילט אין דער וועלט. אָבער ווען ער האָט פאָראויסגעזאָגט די גרויסע יאַפּאַנעזישע ערדציטערניש, און אין אַ חודש אַרום נאָך דעם איז די נבואה טאַקע מקוים געוואָרען, האָט די וועלט מיט אַ מאָל אויפגעהערט צו לאַכען, און מען האָט אַליין ניט בעמערקט, ווי די פעראַכטונג איז מיט אַ מאָל איבערגעגאַנגען אין פערעהרונג.

אַזוי איז עס געשעהן, אַז בענדאַנדי איז מיט אַ מאָל געוואָרען זעהר אַן אָנגעזעהענער מענש, און מען הערט זיך צו צו איהם זעהר אויפמערקזאַם, ווען ער לאָזט וויסען, אַז די ערד איז אין איינער פון איהרע אונבעגרייפליכע היסטערישע שטימונגען.

און ווען מיר האָבען אין אָנהויב פון אַרטיקעל געזאָגט, אַז איצט הויבט זיך אָן דער סעזאָן פון ערד-ציטערנישען איז עס אויפ'ן גרונד פון ראַפאַעל בענדאַנדי'ס נביאות. בענדאַנדי האָט אַריינגעקוקט אין דער צוקונפט, און גאָט זאָל שומר ומציל זיין, וואָס ער האָט דאָרט דערזעהן איינס איז קלאָר: עס וועט זיין אַ בערעטעניש אויף ערדציטערנישען.

נאָכדעם ווי די וועלט האָט אָנגעהויבען אַזוי פיל טומלען מיט בענדאַנדי, האָבען ווילענדיג-ניט-ווילענדיג, די וויסענשאַפטליכע קרייזען געמוזט זיך אומקוקען אויף איהם. אָבער קיין גרויס נחת האָט ער דערפון ניט געהאַט, עס האָבען אָנגעפאַנגען פליהען בריוועלך פון איטאַליענישע פּראָפעסאָרען צו פּראָפעסאָרען אין אַנדערע לענדער, אַז הכלל דער בענדאַנדי איז אַ ביליגער פאַקוסניק, אַ זשוליק, און מען זאָל איהם פאַר קיין פאַל ניט נעמען ערנסט.

מען האָט אפילו געגעבען אָנצוהערעניש, אַז ער איז נישט קיין כשר'ער מענש ביי דער איטאַליענישער פּאָליציי, אַז מוסאָליני'ס רעגירונג קוקט קרום אויף זיינע עקספּערימענטען, אַז ער איז אַ מענש, וועלכער איז שעדליך דעם פאַטערלאַנד, ווייל צוליב איהם איז קלענער געוואָרען דער שטראָם פון טוריסטען – זיי האָבען מורא פאַר ערד-ציטערנישען. מיט איין וואָרט, מען האָט אָנגערעדט אויף איהם, וואָס אין דער קאָרט שטעהט.

און גראָד דעמאָלט, ווען מען האָט איהם אַרויסגעשטעלט פאַר דער עפענטליכקייט אַלס דעם גרעסטען ליגנער און שאַרלאַטאַן, גראָד דעמאָלט האָט די „אַסאָשיאייטעד פּרעס" צוטראָגען איבער דער וועלט אַ טעלעגראַפישע ידיעה, אַז מיט אַ טאָג פריהער איז אין ראַפאַעל בענדאַנדי'ס אָבסערוואַטאָריע רעגיסטרירט געוואָרען אַן ערד ציטערניש אין אַ געגענד ווייט פון איטאַליען.

מיט עטליכע טעג פאַר דער דעפּעשע האָט בענדאַנדי פאָראויסגעזאָגט, אַז סוף יוני וועלען זיין שטאַרקע ערד-ציטערנישען אין אַלאַסקאַ, און די נבואה איז טאַקע מקוים געוואָרען.

כאָטש עס האָט שוין פּאַסירט עטליכע מאָל, אַז בענדאַנדי האָט זיך טועה געווען און צוגעזאָגט ערד-ציטערנישען, וועלכע זענען קיינמאָל ניט רעאַליזירט געוואָרען, איז אָבער אַ פאַקט, אַז מעהרסטענס טרעפט ער יאָ און ווייזט ריכטיג אָן אַפילו דעם פּלאַץ און דעם דאַטום.

דער סטאָליער האָט זיך אַליין אויפגעבויט אַן אָבסערוואַטאָריע און די אינסטרומענטען דאָרט זענען אַזוי דעליקאַט, ווי די בעסטע אין די בערימטעסטע אָבסערוואַטאָריעס פון אייראָפּאַ.

אָבער בענדאַנדי פערלאָזט זיך ווייניגער אויף זיינע אינסטרומענטען, ווי אויף אַ מין זעקסטען חוש, אַן איבערמענשליכע עמפּפינדליכקייט צו די קלענסטע רעגונגען פון דער ערד אין די ווייטסטע לענדער. מיט אָט דעם חוש דערפיהלט ער איהר קאָנוואולסיווע ציטער טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער מיילען ווייט. דאָס גרעסטע פערגעניגען פאַר איהם איז צו זאָגען נביאות, שטעהענדיג ווייט פון די אינסטרומענטען, ניט וויסענדיג, וואָס זיי פערצייכענען. אָדער בשעת אַן ערד-ציטעריניש קומט פאָר, שטעלט ער אַוועק אַ גאַסט, אַ פערעהרער, נעבען דער נאַדעל פון סייסמאָגראַף (אַן אינסטרומענט צו פערצייכענען די רעגונגען פון דער ערד) געהט אַליין אָפּ אויף אַ ווייטער שטרעקע און זאָגט, אין וועלכער ריכטונג עס בעוועגט זיך די נאָדעל, וועלכע ער קען נישט זעהן.

ווער איז ער, אָט דער דאָזיגער מערקווירדיגער סטאָליער? ער שטאַמט פון גאָר קנאַפּען יחוס. ער איז דער זוהן פון אַן אָרימען פאַרמער, און אַז מען וואַרפט איהם פאָר, אַז ער איז אַן עם הארץ איז עס ניט אינגאַנצען ליגען. בענדאַנדי איז אפילו ניט דורכגעגאַנגען קיין עלעמענטאַרע שול. ער האָט אָבער אָנגעזאַמעלט אַ מאַסע וויסען אויף זיין געביט. אַלץ וואָס ער קען, האָט ער זיך אַליין אויסגעלערנט. יונגעלווייז איז ער אָנגעקומען אַלס לעהר-יונגעל צו אַ סטאָליער און אַרויסגעוויזען גרויסע פעהיגקייטען צו דער מלאכה. ער איז אַלט געווען, וועלכע ניט איז פערצעהן יאָהר, ווען עס האָט זיך ביי איהם ענטוויקעלט אַן אויסערגעוועהנליכער אינטערעס צום לעבען פון דער ערד.

א קראַנץ פּערל

פון תלמוד און מדרש

עס האָט אַ מאָל איינער געפרעגט ר' גמליאל'ן:

— וואו געפינט זיך אייער גאָט?

— איך ווייס נישט—האָט ער געענטפערט.

— איהר דאַווענט צו איהם אַלע טאָג, און איהר ווייסט נישט וואו ער געפינט זיך? — האָט יענער ווייטער געפרעגט.

— זאָג מיר, וואו איז דיין נשמה? — האָט איהם רבן גמליאל צוריק געפרעגט.

— איך ווייס נישט! — האָט יענער געענטפערט.

— נו — האָט זיך אָנגערופען רבן גמליאל — אַ זאַך, וואָס ס'איז מיט דיר צוזאַמען טאָג, ווי נאַכט, ווייסטו נישט, וואו זי איז, און גאָט וואָס איז ווייט פון אונז אַ מהלך דריי טויזענד פינף הונדערט יאָהר זאָל איך וויסען?

— מיר טוען זייער גוט, האָט ווייטער געזאָגט דער מענש, וואָס מיר דאַווענען צו אונזער גאָט, וואָס מיר זעהען איהם.

— אָבער דערפאַר זעהט ער אייך נישט — האָט איהם רבן גמליאל, געענטפערט און מיר זעהען טאַקי נישט אונזער גאָט, אָבער דערפאַר זעהט ער אונז יאָ.

(שוחר טוב)

*

צווישען אדרינוס קיסר און ר' יהושע בן חנניה, איז פאָרגעקומען אַזאַ געשפּרעך:

— ס'איז דאָ אַ האַר אויף דער וועלט?

— אודאי, וואָס דען, ס'איז אַ הפקר-וועלט?

— ווער האָט בעשאַפען הימעל און ערד?

— גאָט ברוך הוא, אַזוי ווי עס שטעהט: בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ.

— פאַרוואָס בעווייזט ער זיך נישט לכל-הפחות אַ צוויי מאָל אין יאָהר, כדי מענשען זאָלען איהם זעהען און מורא האָבען פאַר איהם.

— ווייל די וועלט וואָלט זיך גאָר נישט בעקאָנט האַלטען פאַר אַזאַ גרויסע ערשיינונג.

— נו, אַז דו קאָנסט מיר איהם נישט ווייזען, גלויב איך דיר נישט, וואָס דו דערצעהלסט מיר.

האָט איהם ר' יהושע בן חנניה אַוועקגעשטעלט אַ קעגען דער זון, און האָט צו איהם געזאָגט:

— קוק גלייך צו דער זון, וועסטו איהם דאָרטען זעהען.

— ווער קען עפּעס קוקען גלייך צו דער זון? — האָט איהם אדרינוס געפרעגט.

— איצט שטעל זיך פאָר: מה-דאָך די זון, וואָס איז ערשט אַ צעהן-הונדערט טויזענד חלק פון גאָט, קאָנסטו צו איהר נישט קוקען, היינט ווילסטו קוקען צו גאָט אַליין?

— ווען וועט ער זיך דאָך בעווייזען?

— ווען געצענדינער וועלען אויפהערען צו זיין אויף דער וועלט.

(חולין ס')

געזאַמעלט דורך **א. שלעזינגער.**

פאליטיק און קולטור.

פון ד"ר א. מוקדוני.

אין נוי-יארקער „מארגען-זשורנאל" האט דער באקאנטער שריפטשטעלער ד"ר א. מוקדוני פערעפענטליכט אן ארטיקעל וועגען דעם פראבלעם, צי דארף דער שריפטשטעלער, דער קינסטלער, דער קולטור-טרעגער טון פריי זיין שעפערישע ארבייט, אדער — זיין ווערק דארף דיקטירט ווערען פון דער אדער יענער פאליטישער ריכטונג.

מיר גיבען דעם דאזיגען ארטיקעל בקיצור.

עס איז אמת, אז פאליטיק און קולטור בעגעגענען זיך אין לעבען; אמאל ווירקט די פאליטיק אויף דער קולטור און אמאל אויך די קולטור אויף דער פאליטיק.

עס איז אויך אמת, אז די פאליטיק וואס האט צו איהר דינסט סאלדאטען, פאליציי, שפיאנען, תליינים, פערדארבענע פאליטיקאנער, פראפעסיאנעלע ליגנער, שווינדלער און געוויסענלאזע דעמאגאגען, וויל כסדר אויך דער קולטור אנטון זעלנערישע שטיוועל, בעגלייטען זי מיט טריפה שפיאנישע אויגען און מאכען זי פאר איהר קנעכט.

אבער שטענדיג, אייביג, האט זיך קולטור געראנגעלט מיט דער פאליטיק, זי האט געוואלט זיין זעלבסטשטענדיג, אומאפהענגיג און האט זיך כסדר ארויסגעדרעהט פון די קלעפיגע הענד פון די מאכט ווכטיגע פאליטיקער.

און אפילו אין די סאמע פינסטערע צייטען, ווען דער שעלמישער פאליטיק האט זיך כלומרשט איינגעגעבען צו ארייננעהמען אין איהרע הענד די קולטור, האט די קולטור הינטער די פלייצעס פון די פאליטיק בעוויזען צו זיין זעלבסטשטענדיג, צו זיין מעהר אדער ווייניגער אומאפהענגיג און סוף כל סוף צו צורייסען די שווערע קייטען, מיט וועלכע די פאליטיק האט זי געפעסעלט.

ווייל קולטור איז דער פרייער, אומרוהיגער און שאפענדיגער גייסט, וואס רייסט זיך כסדר פארווערטס און קען נישט פערגליווערט ווערען, פערשטיינערט ווערען.

פאליטיק איז איין רגע רעוואלוציאנער און הונדערטער יאהרען קאנסערוואטיוו. פאליטיק איז בונטאריש, ווען זי איז הונגעריג נאך מאכט, ווען זי קומט צו מאכט האט זי אליין מורא פאר רעוואלוציע, פאר אויפשטאנדען און פאר בונטען, ווי א שד פאר וויי-ואך.

קולטור איז אייביגער אויפשטאנד, קולטור איז אייביגער אומרוהע.

פאליטיק האט למשל, בשום אופן נישט געוואלט, אז די ערד זאל זיך דרעהען, זי האט געצוואונגען גאליליי'ען צו ערקלערען אפען, אז די ערד דרעהט זיך נישט, און גאליליי האט אויסגעשריען — די ערד דרעהט זיך פארט!

די קולטור געהט כסדר פאראויס. די פאליטיק שטעלט שטעקענס אין אין'ע רעדער, פערזייעט איהר וועג מיט שטרויכלונגען, אבער זי געהט פאראויס און נאך איהר מוז זיך די פאליטיק שלעפען.

ווען א אידעע איז שוין צייטיג אין דער קולטור און מיט איהרע זאפטען נעהרען זיך שוין מיליאנען מענשען, שטעהט נאך די פאליטיק און שעלט, און פלוכט און לייקענט. און ערשט נאך הונדערטער יאהרען מאכט זי א טריט צו דער אידעע.

ווען אין די קעפ פון די פראנצויזישע ענציקלאפעדיסטען איז שוין פארגעקומען די רעוואלוציע, האט נאך דער אבסאלוטיזם, די פאליטיק פון יענער צייט, זיך פון ארט נישט א ריהר געטון און ערשט מיט יאהרען שפעטער איז די פאליטיק געווארען רעוואלוציאנעריש.

און אין דער צייט פון דער פראנצויזישער רעוואלוציע, ווען עס זענען שוין צייטיג געווארען נייע אידעען, איז נאך געשטאנען ראבעספיער און געקעפט זיינע חברים פאר אזעלכע אידעען.

פאליטיק, אפילו די סאמע רעוואלוציאנערע, שטרעבט סוף כל סוף צום סטאטוס-קוא, צו בערוהיגונג. פאר איין רגע פון רעוואלוציע, פון אומרוהיגקייט, וויל זי הונדערטער יאהרען פון זאטער, שמאלציגער רוהיגקייט.

דער נעכטיגער פאליטישער רעוואלוציאנער וויל אויף מארגען זיכערקייט, פערגליווערטקייט און פערשטיינערטקייט.

און נאך פאליטישער רעוואלוציע קומט געוועהנליכע פאליטישע דיקטאטור, וואס שטעלט אפ מיט פייער און שווערד די ווייטערדיגע רעוואלוציע און רינגעלט זיך ארום מיט בלוטיגע שומרים, וואס היטען און שירמען איהר זיכערקייט.

איז קולטור כסדר ווי א דארן אין די אויגען פון דער פאליטיק. רודפ'ט די פאליטיק די קולטור, פענטעט זי די קולטור, זי פערברענט איהרע ביכער, לעגט ארויף אן איסור אויף איהרע רייד, פערשפארט איהרע פארשטעהער אין תפיסות און אונטערקנעכט די שוואכע, לייכטזיניגע נאכלויפער פון דער קולטור.

אלע גליקען זאגט צו די פאליטיק דער קולטור, אויב זי וועט נאר זיין געהארכזאם, אויב זי וועט געהן מיט איהר, אויב זי וועט ווערען איהר מעקלערין, אויב זי וועט זיין קנעכטיג און קושען איהר האנד.

קויפט אמאל די פאליטיק אונטער די ברעקלעך פון קולטור און בערימט זיך, אז די קולטור איז מיט איהר.

אין אלע עפאכען האט די פאליטיק געהאט כלומר'שטע דינער פון דער קולטור. זי האט אבער קיינעם מיט דעם אפגענארט און קיינעם נישט פערפיהרט. די אמת'ע טרעגער פון קולטור האבען געשאפען זעלבסטשטענדיג און אומאפהענגיג. און אפילו אין די סאמע פינסטערע צייטען האט דער פאליטיקער אין זיין קאריקאטור — פער פאליטיקאן, נישט געהאט די העזה צו זאגען, אז ער איז דער קולטור-טרעגער, אז ער טרייבט דעם מענשליכען גייסט פארווערטס און אז ער איז דער תוך, דער עיקר פון קולטור.

אזוי פיל העזה האט קיין פאליטיקער און פאליטיקאן אין קיין עפאכע נישט געהאט.

דער היינטיגער פאליטיקער און פאליטיקאן איז געווארען מורא'דיג העזה'דיג: ער האט דערזעהן, אז ער קען די קולטור נישט אונטערקויפען, האט ער אנגעהויבען שרייען, אז ער איז קולטור, אז פאליטיק איז קולטור, עכטע הונדערט-פראצענטיגע קולטור. אז עס איז גאר קיין אנדער קולטור נישט בנמצא, פאליטיק איז די העכסטע קולטור.

און גאט האט בעשאפען אלע פאליטיקער און אלע פאליטיקאנען אין איין געשטאלט.

דער רויטער פאליטיקאן איז מיט אלע פלייצערלער עהנליך אויף דעם געלען פאליטיקאן און דער געלער איז ריכטיג ווי דער שווארצער.

זיי רעדען איין מאמע-לשון, זיי טוען דאס זעלבע און אמאל, דוכט זיך מיר, אז פערשידענע פארבען טראגען זיי בלויז פון גאוה-וועגען.

*

קיינמאל האבען די פאליטיקאנער נישט געהאט דאס לעצטע ווארט אין קולטור פראגע און אין פראגען פון קונסט. די פאליטיקאנען האבען זיך אלע מאל נאכגעשלעפט מיט שווערע און מיט אומוויליגע טריט נאך דעם דיכטער און נאך דעם קולטור טרעגער.

קולטור איז געגאנגען פאראויס.

ווייל קולטור האט זיך נישט געלאזען פענטען פון פאליטיק.

און סך הכל ערשט דא נישט לאנג האט זיך דער פאליטיקאן אויסגעלערנט האלטען א פעדער אין האנד און רעדען מענשליך.

און עס איז נאך בכלל צו פריה פאר'ן פאליטיקאן צו ווערען דער דעה-זאגער אין פראגען פון קונסט און קולטור.

און מען דארף זיך נישט אפשרעקען פאר די זידעל-ווערטער, מיט וועלכע דער פאליטיקאן בענוצט זיך, מיט די זעהר גארישע זידלערייען, ווי: „קליינבירגער", „בעל הבית'לעך" און מיט נאך א פאר אזעלכע גארנישט זאגענדיגע זידלערייען שפעט זיך אויס זייער גאנצער ופוח מיט די ווידערשפעניגע.

קליינע קינדער שטארבען נישט פון אזעלכע זידלערייען און אפילו פון גרעסערע.

די פינסטערע יודישע אקטיארען-מאסע פון יודישען טעאטער אין רוסלאנד פלעגט אמאל האבען איין זידעל ווארט: „יאלדען".

יאלדען האבען געהייסען אלע, וואס שפילען נישט קיין עקלהאפטען טעאטער. יאלדען האט געהייסען דאס פובליקום און דער עיקר'שט האבען געהייסען יאלדען די יודישע שרייבער, די דראמאטורגען, די קריטיקער און בכלל קינסטלער, וואס נעמען ערנסט דעם טעאטער.

איך וועל נישט פערגעסען, ווי אמאל איז געזעסען פאר מיר אן אלטער יודישער שוישפילער, א פערשוינדעוועטער פון קאפ ביז די נעגעל פון זיינע פיס, א צופוילטער און א פערקנעלטער גייסטיג, און האט די גאנצע וועלט געזידעלט מיט'ן זידעל-ווארט „יאלדען".

איך האב געזעהן פאר מיר א וועלט פון יאלדען.

מיט א מאל גיב איך אים א פרעג: און דער סופליאר אייערער איז נים קיין יאלד?

— אהא ער איז שוין גאר קיין יאלד נים, דאס איז א ממזר'יק איינער ביי גאט. ער ווייס, וואס פאר א „פראזע" מען דארף געבען, ער ווייס ווי צו דורכלאזען א „פראזע", ער, דער ממזר'יק, געהט אונז נאך פון זיין בוידעל ווי א שאטען, ער קוקט אונז אין די אויגען און ווייס וואס אונטערצולאזען.

אהא, ער איז שוין גאר קיין יאלד נים, אן אייגענער מענש, אן אונזעריגער.

אלע זענען יאלדען, נאר די שוישפילער און דער סופליאר זענען נים קיין יאלדען.

ווילט איהר, יודישע שרייבער, נים זיין קיין יאלדען, קיין קליינבירגער און קיין בעל-הבית'לעך. ווערט סופליארען ביי די פאליטיקאנער, ליפערט די וויכטיגע פראזע און זיי וועלען אייך ארייננעהמען אין זייער חברה.

מאכט-קולטור פאר דער קעפס-ווייב פון פאליטיק!

אויגען.

פון ז. ווינפער.

אזוי איז וויינשטיין געווען גארנישט קיין מיאוס'ער בחור.

א הויכער, ברייטביינער מאנסביל מיט א ווי עס בעדארף צו זיין אויסגעשניצטען פנים. האר האט ער געהאט בלאנדע און געדיכטע, וואס האבען זיך זעלטען געלאזט בעהערשען פונ'ם קעמעל. ער פלעגט זיך קעמען ארויף און זיי פלעגען זיך להכעיס'דיג ארונטער קאטשען צו זיינע אויגען. און כאטש ער איז שוין געווען א בחור קרוב צו דרייסיג, זענען דאך זיינע האר געווען ווייך און קרייזעלדיג, ווי ביי א יונגעל פון א יאהר זעכצעהן.

נאר פארוואס האט איהם גאט געשטראפט מיט אזעלכע מאוס'ע אויגען?

עס הייסט, מאוס זענען זיי נישט געווען. זייער קאליר איז געווען א העל בלויער, נאר זייער קוק איז געווען עפעס אזא ביסטרער או, אזא אונאנגענעמער.

א ביסטרער און אונאנגענעמער בליק פון א פאר העל בלויע אויגען, איז דאס נישט אן אומגליקליכע ערשיינונג?

מען איז געוואוינט, אז בלויע אויגען, זאלען דערמאנען אן דער טיפקייט פון בלויען הימעל, און אז מען איז גאר פאעטיש געזאנען, קאן מען זיך פערגינען אזעלכע אויגען אויך צו פערגלייכען צו א בלויען טייך אויף וועלכען עס שפילט זיך אום די זון פון א הערצליכען זומער נאכמיטאג, אבער בלויע אויגען, ווי רציחה'דיגע ים וואלען? פע, צו אזעלכעס קענען זיך מענשען נישט צוגעוואוינען!

און מענשען האבען זיך טאקע צו וויינשטיינ'ס אויגען נישט צוגעוואוינט.

ווענען דער געמיטליכסטער זאך האבען מענשען גערעדט צו איהם אין א הארטען, ארויסרופענדיגען טאן און האט ער אליין אמאל געפרובט פערפיהרען א געשפרעך מיט א מיידעל, האט זי איהם שטענדיג אויסגעהערט מיט א מינע פון פחד.

עס איז געווען אזוי ווי זיינע בליקען וואלטען א געצונדען ביי יענעם א פייער, גען קאכן קעגען איהם און צו קעמפען איז אייגענטליך נישט געווען פאר וואס.

וויינשטיין האט עס געוואוסט און ער האט שטארק געליטען דערפון.

— פון וואנען נעמט זיך אזא בייזקייט אין מיינע אויגען? — פלעגט ער זיך אליין אפטמאל א פרעג טון.

ער האט געהערט, אז א קערפערליכער חסרון קומט אפטמאל בירושה, אבער וויפיל ער האט זיך נישט צוגעקוקט צו די אויגען פון זיינע עלטערען, האט ער קיינמאל אזא בייזקייט אין זיי נישט בעמערקט.

— טא פון וואנען קומט פארט צו איהם אזא אומגליק?

דאס ערגסטע איז — פלעגט אפטמאל וויינשטיין א טראכט טון מיט פערביטערקייט — וואס אפילו קיין דאקטאר קאן דערצו גארנישט נישט טון.

צו צוויי אומגליקען — פלעגט ער צו זיך אליין אמאל א ווייצעל טון — האט נאך די מעדיצין נישט אויסגעטראכט קיין הייל מיטעל און דאס זענען — א פליך און אן אונאנגענעהמער בליק אין א מענשענס אויגען.

און עס זענען געווען מאמענטען, ווען ער וואלט מיט פערגעניגען אויסגעביטען זיין בייזען בליק אויף א פליך.

א פליך — פלעגט ער טראכטען — איז טאקע נישט זעהר קיין שעהנע מתנה פון זיין ליבען גאטען. אבער מיט אזעלכע מתנות האט ער בעגעגענט א סך מענשען און צרות רבים איז דאך חצי נחמה.

און ווידער — האט ער זיך געווינצעלט — האבען דאך אייגענטליך אלע מענשען פליכען נישט מעהר, ביי איינעם איז ער פערוואקסען און ביי אן אנדערען סטארטשעט ער ארויס אין דער עפענטליכקייט...

אבער, וואס זאל ער טון מיט דער מתנה, וואס גאט האט איהם בעשאנקען?

וויינשטיין איז געווען פערצווייפעלט, עס האט אויסגעזעהן, אז ער וועט מוזען טראגען זיין אומגליק ביז דעם לעצטען טאג פון זיין לעבען.

אבער פלוצלינג האט געטראפען מיט איהם עפעס אזוינס, וואס האט איהם אויסגעהיילט פון זיין אומגליק.

און מעשה שהיה כך הוה:

איין מאל איז וויינשטיין געפאהרען אין טראמוואי און אנטקעגען איהם איז געזעסען א יונגע פרוי מיט א קליין קינד אויף די קני.

וויינשטיין האט בעמערקט, אז דאס קינד האט בלויע אויגען, ווי זיינע, נישט מעהר, פונ'ם קינד'ס אויגען קוקט ארויס אזא לויטערקייט און אזא מילדקייט, וואס ווארעמט ממש דאס געמיט.

— א-הו! — האט א דיקע פרוי, וואס איז געזעסען דערנעבען, געצערנט ציהען דעם קינד'ס אויפמערקזאמקייט. אבער דאס קינד האט דוקא אנגעשטעלט די צוויי אפענע אויגען אויף איהם.

וויינשטיין האט נישט ווילענדיג א שמייכל געטון און עס איז געווען, ווי דער שמייכל וואלט אין א קאלירענדיגע פילקע פערוואנדעלט געווארען. וויינשטיין האט איהם געווארפען צום קינד און דאס קינד האט איהם צוריק געגעבען, פאטשענדיג מיט די קליינע הענטעלעך.

ביי אן אפשטעל אויף א רוג איז די פרוי מיט'ן קינד ארויסגעגאנגען, אבער וויינשטיין האט עס נישט געארט. דאס קינד איז פאר זיינע אויגען געבליבען א לעבעדיגעס און עס האט געקוקט אויף איהם פריי מיט די צוויי לויטערע אויגען, וואס האבען געווארעמט זיין געמיט.

ער איז א בערגעפאהרען די סטאנציע, וועלכער ער האט געדארפט ארונטערגעהן, אבער ער איז נישט אויפגעבראכט געווארען, ווי זיין שטייגער איז געווען אין אזעלכע פאלען.

אדרבה, עס האט איהם געמוכט צום שמייכלען די אויגען פונ'ם קינד זענען איהם נאכגעגאנגען און איהם בעקוועלט, און ער האט געשמייכעלט.

אין דרויסען האט געבלענדט א ליכטיגער זומער-טאג און וויינשטיין האט בעמערקט אז דער הימעל איז היינט בעזונדער מילד און בלוי.

ביי א ראג גאס, האט אן אלטע פרוי אויסגעשטרעקט צו איהם א האנד נאך א נדבה. וויינשטיין האט איהר געגעבען בעגלייט מיט א שמייכעל און ווייל דער שמייכעל איז געפאלען פון וויינשטיינ'ס אויגען אויפ'ן פנים פון דער אלטער פרוי, האט בלויז זי געקאנט אפשאצען דאס לויטערקייט, וואס שיינט ארויס פון זיינע בליקען. ער האט זיך געלאזט געהן זיין וועג, נישט וויסענדיג, וואס פאר א טייערע מתנה ער טראגט איצט אין זיינע אויגען.

אין זיין הארצען איז אויפגעגאנגען עפעס אזוינס, וואס ער האט נאך קיינמאל פריהער נישט געפיהלט.

ער האט זיך געלאזט געהן אין דער לענג פון דער גאס און זיין הארץ האט געזונגען. און ווען ער האט אין א שפיגעלדיגען שויפענסטער צופעליג דערזעהן זיין פנים, איז ער, טריט צוגעוואקסען געווארען צום ארט.

פון זיין פנים האבען ארונטערגעקוקט צו איהם די אויגען פונ'ם קינד, וואס ער האט בעגעגענט אין טראמוואי.

וויכטיג נייעס!

צוליב'ן פאלען פון דאלאר, האב איך פערקלענערט די פרייזען אויף אלע ארטיקלען, ווי: פודער, טואלעט-זייפען, קעלנישע וואסערן, פארפומען, ווי אויך אויף אלע קאסמעטישע ארטיקלען. בעזוכען מיין געשעפט און די גענוי אויסגעשטעלטע פרייזען פון מיין שויפענסטער איז אהן קויף צו זאגן.

רעעל! ביליגער, ווי איבעראל!

מיט אכטונג י. דרוקער, זאוואדזקא 11.

דער נאוואראדאמסקער בעל-תשובה

א פאלקס-מעשה'לע פון א. אייזענשלאס*)

אין נאוואראדאמסק האט אַ מאָל געלעבט אַ דאָקטאָר, וואָס איז געווען גאָר אַ גרויסער אפיקורס, ער איז געווען ממש אַ גאַנצער גוי, ניט געוואוסט ביי איהם אין שטוב פון קיין שום כשר'ות, פון קיין שום יודישקייט.

בכלל האט דער דאָזיגער דאָקטאָר מיט אַ יודען ניט געוואָלט אויסרעדען אַ וואָרט. און איז ער שוין יאָ אַ מאָל בעגאַנגען צו אַ יוד, אַזוי האט ער איהם בעהאַנדעלט נאָך פיל ערגער ווי דעם ערגסטען און קינסטען פויערן-יונג.

בעוואוסט איז ער אָבער אָט דער דאָזיגער דאָקטאָר, גאָר אַ גרויסער מומחה אין זיין זאַך.

האט ער זיך גענומען צו אַ קראַנקען, האט דער קראַנקער שוין געמעגט זיין ווי געפעהרליך, אַזוי האט ער איהם צוריק שוין אויף די פיס געשטעלט.

ער האט געהאַט צוליב דעם גאָר אַ גרויסע פראַקטיק, ניט נאָר בלויז אין נאוואראדאמסק, נאָר אויך אין דער גאַנצער סביבה אַרום און אַרום, וואו עס פלעגט איהם אויסקומען זעהר פיל אַרומצופאָהרען.

עס פערשטעהט זיך, אַז חסידים און פרומע יודען, אַזוי פון נאוואראדאמסק אַזוי אויך פון דער סביבה, האָבען מיט אַלע מעגליכקייטען געזעהען דעם אַפּיקורסישען דאָקטאָר אויסצומיידען. זיי האָבען געמוזט אַלץ, וואו עס האט זיך נאָר געלאָזט, אַבי זיי זאָלען ניט דאַרפען צו איהם אָנקומען. זיי האָבען אָפט אַראָבגעבראַכט דאָקטוירים פון די אַנדערע אַרומיגע שטעטלעך, געצאָהלט פיל מעהר, אַבי ניט איהם. זיי האָבען זיך נאָר געווענדעט צו איהם אין סאַמע דרינגענדע פאַלען, ווען זיי האָבען שוין גאָר קיין ברירה ניט געהאַט. טאַקי ניט פריהער ווי דער חולה איז שוין געווען אַ נוטה למות געהאַלטען שוין ביי גסיסה..

מאַכט זיך איינמאָל אַ מעשה, ווי עס איז קראַנק געוואָרען דער אַלטער נאָוואראדאָמסקער רבי, דער אין דער חסידישער וועלט אַזוי גוט בעקאַנטער „תפארת שלמה"..

פערשטעהט זיך, אַז חסידים האָבען קיין געלד ניט געזשאַלעוועט. מען האט געבראַכט די גרעסטע דאָקטוירים איינעם נאָכ'ן אַנדערען, דעם חולה איז אָבער גאָרניט בעסער געוואָרען. די מקורבים זענען אַרומגעגאַנגען שטאַרק פערצווייפעלט, ניט געוואוסט, וואָס צו טון, און דאָ ווערט דעם חולה פון טאָג אויף טאָג אַלץ ערגער און ערגער.

עס פערשטעהט זיך, אַז גאַנץ נאָוואראדאָמסק איז געווען איינגעהילט אין אַ טיפען טרויער. וועמען איז עס אין אַזאַ צייט געלעגען אין קאָפּ אַ האַנדעל, צי אַ מלאכה? אַלעס שטילעך. דער אַלטער בית המדרש, די גרויסע שוהל, ווי אויך די איבעריגע קלענערע בתי מדרשים און שוהלען, אַלע חברות און מנינים — אַלץ איז געווען טאָג און נאַכט געפּאַקט מיט יודען. מען האט טאָג און נאַכט געלערענט, געזאָגט תהילים, די ווייבער פון דער גאַנצער שטאָדט זענען גאַנצע טעג געלעגען אויפ'ן היילינגען אָרט און געריסען קברים; אויך די גאַנצע סביבה אַרום און אַרום איז געשטעלט געוואָרען אויף די פיס. כמעט אַלע שטעדטלעך אַרום האָבען בעטון דאָס זעלבע, וואָס נאָוואראדאָמסק האט געטון, וואָרום דער רבי איז געווען זעהר בעליבט און זעהר טייער אויך ביי דער גאַנצער סביבה.

עס האט אָבער קיין זאַך ניט געהאָלפען, דעם חולה איז געוואָרען ערגער און ערגער.

דאָ איז איינגעפאַלען עטליכע מקורבים: אפשר זאָל מען רופען דעם אַפּיקורסישען דאָקטאָר?...

האט אָבער גלייך אויסגעבראָכען אַ שטאַרקע מחלוקה, און דער „הויף" האט בשום אופן ניט געוואָלט דערצו מספים זיין. אַריינבריינגען נאָך אָט די טומאה אין שטוב אַריין? — האָבען זיי געשריגען — אָט דאָס אַליין איז דאָך שוין די גרעסטע סכנה פאַר'ן חולה.

דער צווייטער צד האט ווייטער געשריגען, אַז די דאָזיגע טומאה וועט קיין שום שליטה ניט האָבען אַלע ווייסען, אַז דער „הויף" איז לויטער „קדושה".. אַזוי, אַז אפילו דער „סמאַל" אַליין וועט אויך די קלענסטע שליטה דאָ ניט האָבען... און לאָזען דעם חולה אַזוי, איז אַ פיל גרעסערע סכנה „אין סומכין על הנס", און דעם רבי'ס לעבען מוז מען ראַטעווען!

מען האט זיך אַזוי אָפּגעאַמפּערט אַ פּאָר טאָג נאָכאַנאַנד, ביז ... ביז מען האט געזעהן, אַז דער חולה האַלט שוין ביי יציאת נשמה. און דאָ האט מען ערשט בעשלאָסען צו רופען דעם אַפּיקורסישען דאָקטאָר.

באַלד זענען אַוועק צום דאָקטאָר עטליכע מקורבים, פריהער איהם איבערגעבעטען ווער און וואָס דער גרויסער חולה איז, זאָל ער ניט מיינען, אַז עס איז עפּעס גלאַט אַזוי אַ געוועהנליכער יוד, אַ פּראָסטער חסיד, און דערנאָך האָבען זיי ביי איהם אויפ'ן טיש אוועקגעלייגט גאָר אַ היבשע מטבע, און איהם גלייך מיטגענומען צום חולה.

אַז דער דאָקטאָר איז אַריינגעקומען צום חולה און געגעבען אויף איהם אַ קוק האט ער אַ געשריי געגעבען צו די מקורבים, וועלכע האָבען זיך געפּוינצן אין חולה'ס חדר.

— רוצחים! גזלנים, וואָס איהר ווענט! ווען איהר וואָלט נאָך געוואַרט עפּעס מינוט וואָלט שוין דער חולה געווען אַ נפטר!...

און גלייך האט ער געהייסען אַלעמען אַרויסגעהן, זיך איבערגעלאָזט צ משמשים, און זיך גענומען בעטראַכטען דעם חולה

און אַ וואונדער איז געשעהן!

נאָך אין דעם זעלבען טאָג איז דעם חולה אַ ביסעל בעסער געוואָרען. דער דאָקטאָר אַליין האט ניט אָבגעטרעטען פון רבי'ן אַ מינוט. זיך אַליין מיט איהם מתעסק געווען, אַליין איהם איינגעגעבען די מעדיצינען, געהאָלפען איהם איבערלעגען, אויפזעצען, און וואָס מעהר ער האט זיך איינגעקוקט אין זיין הייליגע צורה, אַלץ מעהר איז דער דאָקטאָר אַליין אויך געוואָרען עפּעס גאָר אַנדערש.

אַזוי האט עס אָבגעהאַלטען צוויי וואָכען צייט. דער דאָקטאָר האט זיך תמיד געפונען אין רבי'נס חדר, דאָרט געגעסען, דאָרט געטרונקען, דאָרט געשלאָפען, ער האט פערלאָזט ממש זיין גאַנצע פראַקטיק, דער גאַנצער עולם האט גאָר ניט געקאָנט פערשטעהן, וואָס איז דאָס עפּעס מיט דעם דאָקטאָר געשעהן? ווי קומט דאָס? היתכן? — אַזאַ גוי, אַזאַ אפיקורס! און דאָ אויף איינמאָל אַזוי איבערגעדרעהט געוואָרען?...

מען האט דאָס אָבער אויסגעטייטשט דערמיט, וואָס דעם רבי'נס גרויסע קדושה האט אויף איהם אַזאַ שטאַרקע פעולה געהאַט, און איהם צוריק אַזוי מחזיר למוטב געווען.

צו די פיער וואָכען איז שוין דער רבי פולשטענדיג געזונד געווען. דעם ערשטען פרייטאָג צונאַכטס, וואָס דער רבי האט געדאַוונט מיט דעם עולם, איז די שמחה געווען אין לשער. דער עולם האט זיך אָבער צו דער זעלבער צייט ניט געקענט געבען אַ עצה'דיש'ען, זעהט דיג, ווי דער דאָקטאָר שטעהט נעבען רבי'ן, און גיסט טייכען טרעהרען.

ביים טיש איז דער דאָקטאָר געזעסען נעבען רבי'ן. דער רבי האט זיך מיט איהם פּסדר געשמועסט!

— נו, דאָקטאָר! איצט, אַז איהר וועט קומען אויף יענער וועלט און מען וועט אייך פרעגען, וואָס האט איהר אויפגעטון אויף דעם עולם, וועט איהר כאָטש קאָנען זאָגען: איך האָב געזונד געמאַכט דעם נאָוואָראַדאָמסקער רבי'ן.. אָבער פר הצר, וואָס וואָלט איהר געזאָגט, האַ?

דעם גאַנצען שבת האט איהם דער רבי זעהר שטאַרק מקרב געווען, זיך מעהר מיט איהם אָבגעגעבען ווי מיט די סאַמע נאָהנסטע מקורבים, און שבת צונאַכטס איהם אַריינגענומען אין זיין חדר מיוחד און איהם אָבגעהאַלטען דאָרט די גאַנצע נאַכט.

זונטאָג אין דער פריה, בעת דער דאָקטאָר איז פאַר דער גאַנצער צייט דאָס ערשטע מאָל צוריק אַ היים געקומען, איז גלייך ווי ער איז נאָר אַריבער די שוועל, האט ער צוהאַקט אַלע כלים, און אַלע מעבעל שטיקער פון דער קיך.

דאָס בני בית האט געמיינט, אַז ער איז פלוצלונג משוגע געוואָרען, ער האט זיי אָבער גלייך בערוהיגט און ערקלערט: אַז ער איז נ שט משוגע פערקערהרם. ער ווערט ערשט באמת מיושב, ער ווערט פון היינט אָן אַ יוד און אַז פון איצט אָן הויבט ער אָן אַ ניי לעבען...

ביי טאָג איז דער דאָקטאָר ווייטער געגאַנגען צו חולאים. ביי נאַכט אָבער איז ער געזעסען די גאַנצע נאַכט אין רבי'נס בית המדרש און געלערענט. דערביי האט ער אַזוי פיל געאַרבייט אויף תשובה. אַז ער האט דערגרייכט אַ פיל העכערע מדרגה, ווי אַלע גרעסטע און חשוב'סטע מקורב ם, ער האט מיט דער צייט אַליין בעקומען אַרום זיך אַ זעהר גרויסען עולם, וועלכע ער האט שוין אַליין געהיילט ניט בלויז מיט רפואות הגוף, נאָר אויך מיט רפואות הנפש...

זיין נאָמען איז געגאַנגען ווייט און ברייט אַרום נאָוואָראַדאָמסק, וואו אַלע האָבען איהם גערופען דער נאָוואָראַדאָמסקער בעל-תשובה!...

ווי די שפּעטערע נאָוואראדאמסקער חסידים ווילען עס האָבען, איז די מעשה מיט'ן דאָקטאָר אַזוי געווען:

דער אַלטער ז"ל, האט געזעהן ברוח הקודש, אַז דער דאָקטאָר האט אַ גרויסע נשמה.. נאָר דער שטן ימ"ש האט זי אָנגעקריגען. און ווילענדיג זי, די נשמה, צוריק ביי איהם אַרויסבעקומען, האט ער אויסגעפּועלט אין הימעל, אַז ער, דער רבי ז"ל, זאָל ווערען קראַנק, און ער זאָל פריהער ניט געזונד ווערען, ביז דער דאָזיגער דאָקטאָר זאָל צו איהם קומען. וואו דעמאָלט וועט דער רבי קאָנען מיט זיין הייליגע ריינע, און שעהנע צורה, וואָס איז געווען אַ טייל פון דעם „אוצר התפארת", און נעלויכטען ממש כזיו השכינה, אויף איהם משפיע זיין, און זי, דעם דאָקטאָר'ס נשמה צוריקקריגען צו איהר ערשטען שורש!...

אַ ראיה האָבען זיי געבראַכט דערצו, אַז דער רבי ז"ל איז אַ חוץ דעמאָל קיין מאָל ניט קראַנק געווען. אַ חוץ דעם איז דאָך עס גלאַט ניט שיין צו זאָגען, אַז דער רבי ז"ל זאָל קראַנק ווערען און ניט קאָנען געזונד ווערען אָהן דער הילף פון אַ דאָקטאָר? און דערצו נאָך פון אָט אַזאַ דאָקטאָר!?...

*) פון די איבערגעבליבענע כתבים.

די קינסטלער און זייערע מאָדעלען

פון ש. ראסקין.

„קינסטלער און זייערע מאָדעלען" איז זיכער אַ פּיקאַנטע טעמע.

די טעמע איז אָבער פיל מעהר, ווי פּיקאַנט. זי איז טיף-ערנסט, אָפטמאָל דראַמאַטיש און ניט זעלטען טראַגיש. דער מאָלער, און נאָכמעהר — דער סקולפּטאָר, קאָנען אָהן דער מאָדעל ניט אויסקומען. די מאָדעל איז די נאַטור, וועלכע דער קינסטלער שאַפט איבער, לויט זיין טאַלאַנט. די מאָדעל איז, אייגענטליך, דער אינהאַלט פון זיינע ווערק. אָפט בעשטימט זי דעם גורל פון אַ קינסטלער, זיין גאַנצען לעבענס-גאַנג. פון דער אַנדער זייט, וואָס איז דאָס לעבען פון אַ מאָדעל? די מאָדעל מיידעל איז אָפט אַליין אַ קינסטלערין. ז העלפט דעם קינסטלער מיט איהר קערפער און נשמה, זי לעבט דורך מיט איהם זיין בילד, העלפט איהם געדולדיג אַריבערצוגעבען די קאָמפּליצירטסטע אויסדרוקען און וועגדונגען, דערמוטיגט איהם, ווען דער קינסטלער פערלירט קוראַזש .. פרעהט זיך מיט איהם, ווען עס געלינגט, טריאומפירט, ווען ער זיגט. און וואָס קריגט זי פאַר אַלץ דעם? — קליינגעלט, און ניט זעלטען גרינגשעצונג און די אַלגעמיינע פעראַכטונג, וואָס די געזעלשאַפט ווייזט אַרויס צו אַ מאָדעל-מיידעל.

פאָזירען פאַר אַ קינסטלער איז גאָר נ שט אַזאַ גרינגע זאַך. מען מוז זיך צופּאַסען צו דעם קינסטלער'ס מעטאָדען פון אַרבייט. מאַנכע קינסטלער פערלאַנגען, די מאָדעל זאָל שטעהן ווי פערגליווערט, און די קלענסטע בעוועגונג פון דער מאָדעל, אַ פינגעל מיט'ן אויג, אַנ'איבריגער שמייכעל, — ברענגט זיי אין פערלעגענהייט אַזאַ קינסטלער, למשל, איז געווען דער בערימטער פראַנצויז פּאָול סעזאַן. ער האט ניט געקאָנט מאָהלען פון מאָדעלען, ווייל זיי האָבען ניט פאָזירט רוהיג גענוג. בלויז זיין פרוי האט איהם ווי-ניט-ווי איז צופריעדענגעשטעלט. דערפאַר געפינען מיר טאַקע ביי איהם אַזאַ גרויסע צאָהל פּאָרטרעטע פון זיין פרוי און פון זיך אַליין. ער האט אפילו לעבעדיגע בלומען ניט געקאָנט מאָהלען, ווייל זיי האָבען צו-לאַנג ניט געקאָנט שטעהן פאַר איהם אין זייער ערשטער פרישקייט און ער האט דערום געמאָלען פון פּאַפּ'רענע בלומען.

נאָך אַנדערש האט בעהאַנדעלט זייענע מאָדעלען אַ צווייטער פראַנצויז, דער גענייאַלער סקולפּטאָר אָגוסט ראָדען. ער האט ניט געקאָנט לייזען אַ רוהיגע, פערגליווערטע מאָדעל. אין זיין גרויסער סטודיע האָבען זיך שטענדיג אַרומגעדרעהט עטליכע נאַקעטע מענער און פרויען מאָדעלען. זיי פלעגען זיצען, אַרומגעהן, זיך בעוועגען, ווי זיי פלעגען וועלען, שעהן און עלאַסטיש, יונג און גראַציעז זענען זיי געווען, פלעגט ממילא אַלץ אַרויסקומען ביי זיי איבערעסאַנט. דער סקולפּטאָר פלעגט שטעהן ביי אַ זייט און שווייגענדיג זיי בעאָבאַכטען און ווען עפּעס אַ פּאָזע, אָדער אַ בעוועגונג פלעגט כאַפּען זיין אינטערעס, פלעגט ער הייסען דער מאָדעל בלייבען רוהיג און אויף גיך פלעגט ער מאַכען פון ליים אַנ'ענטוואורף. מאַנכע קינסטלער האָבען ליב צו רעדען מיט זייערע מאָדעלען, אַרויסרופען ביי דער מאָדעל דעם שפּיל פון געזיכט און אַ גלאַנץ אין די אויגען. אַנדערע קינסטלער מוזען זיין פערליבט אין זייערע מאָדעלע, אַז ניט קאָנען זיי ניט מאָלען. אַנדערע פערקערט, קאָנען נ שט מאָלען, ווען זיי זענען פערליבט.

די מאָדעל דערקענט דעם אמת'ן קינסטלער און איז גרייט פאַר איהם אָפּצודעקען דעם קערפער און פאָזירען. פאַר אַ קינסטלער, ווי פאַר אַ דאָקטאָר, שעמט מען זיך ניט. דאָמאָי פון דער העלכסטער אַריסטאָקראַטיע פלעגען זיין גרייט צו פאָזירען נאַקעט פאַר דעם גרויסען בעלגיער רובענס, אָדער פאַר דעם שפּאַניער זולאָאַגאַ. זיי פלעגען דאָס בעטראַכטען פאַר אַ גרויסען גליק, וואָס זייער לייב איז געזעהן געוואָרען און האט חן געפונען אין דעם קינסטלער'ס אויג. עס טרעפט אָפט, אַז אויסגעלאַסענע יונגעלייט פערשטעלען זיך פאַר קינסטלער און דינגען אַ יונגע מאָ על מיידעל און הייסען איהר פאָזירען און מאָלען אַנ'אָנשטעל, אַז זיי מאָלען. די מאָדעל דערשפירט גלייך דעם בעטרוג, און קיין געלד אין דער וועלט קאָן זי ניט צווינגען פאָזירען פאַר זיי, אויב זי איז נאָר אַ מאָדעל, אַ קינסטלערין.

גליקליך איז יענער קינסטלער, וואָס האט זיין מאָדעל ביי זיך אין דעם היים, ווען זיין געליבטע, כלה, אָדער פרוי איז זיין מאָדעל! און גליקליך פיהלט זיך אויך זיין מאָדעל, ווען דער מאַן ליבט זי צווייפאַך. זי ווערט דאַן די געטאָלט, וואָס געהט דורך אַלע זיינע ווערק פון זיין גאַנץ לעבען. איהרע אויגען לויכטען פון אַלץ וואָס ער טוט. דאָס איז דער פאַל געווען מיט רעמבראַנד. סאַסקיאַ, זיין ווייב, איז געווען זיין מאָדעל און סאַסקיא, די אומשטערבליכע מאָדעל און סאַסקיאַ, די אומשטערבליכע דייטשענדע האָלענדישע פרוי, איז געוואָרען אומשטערבליך און האט אויך אַ חלק אין רעמבראַנד'ס רוהם. לעאָנאַרדאָ דאַ ווינטשי האט ווידערהאָלט מאָנאַ ליזאַ'ס שמייכעל אין אַלע זיינע ווערק. און בעקלין האט קיין אַנדער פרוי ניט אויף קיינע פון זיינע ראָמאַנטישע, מיסטיש-רעטזעלהאַפטע בילדער, ווי זיין פרוי מיט איהר געשטאַלט און געזיכט.

די געשיכטע פון קונסט האט צו דערצעהלען פיל ריהרענדע מעשות וועגען דער ראָלע פון מאָדעלען אין לעבען פון אַ קינסטלער! ניט אומזיסט זענען אַזוי פיל ראָמאַנען אויף דער טעמע געשריבען, אַזוי פיל פילמען געוויזען און לעגענדעס געשאַפען! בלויז ביי אונז, יודען, איז נאָך דער ווייל די טעמע ניט אָנגערירט — ניט אין לעבען און ניט אין דער ליטעראַטור. יודישע פרויען, מיידלעך און מענער ווייסען פון דעם. איהר קאָנט ניט קריגען אַזוי גרינג אַ יודיש מיידעל זאָל פאַר אַ קינסטלער פאָזירען, און אפילו אַ מאַן איז ניט גרינג איבערצורעדען, בעזונדערס יענע. וואָס זענען אַזעלכע וואונדערבאַרע מאָדעלען פאַר אַ קינסטלער. איך מיין, אונזערע עלטערע יודען מיט די דעקאָראַטיווע קעפּ. זיי לאָזען זיך אפילו ניט צו רעדען. אַ יוד שרעקט זיך דערפאַר, ווי פאַר דער גרעסטער זינד. דעם יודישען קינסטלער, וואָס זוכט יודישע מאָדעלען, בלייבט בלויז איין זאַך — התגונה צו האָבען מיט זיין מאָדעל, אָדער פערשאַפען זיך אַנ'אייגענעם ווייב, אָדער אַ נאַלטע באָבעניו, אָדער גלאַט פערזאָרגען זיך מיט אַ גרויסער משפחה דעקאָראַטיווע יודעי, דעמאָלסט וועט ער קאָנען מאָלען און הנאה האָבען...

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maia 16, Tel. 11-24
אינערליכע- און קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 6-7, זונטאָג פון 3-4.

אין וואַלד פון לײדענשאַפטען.

(328 (ראָמאַן).

מיט'ן וועג זענען געגאַנגען פינף מענער און און צוויי פרויען, וואָס זענען זעהר אָרעם געווען געקליידעט. די פרויען האָבען אויסגעזעהן צו זיין זעהר אויסגעמאַטערט.

ווען זיי האָבען דערזעהן דעם קעניג, וועלכע איז געזעסען אויפ'ן בערגעל, האָבען זיי זיך פלוצים אָפּגעשטעלט; איינער פון די מאַנסבילען האָט געגעבען אַ צייכען, און אַלע האָבען זיך תיכף אַראָפּגעלאָזט אויף די קני.

דאַן איז דער אָנפיהרער פון דער קליינער קאָמפּאַניע צוגעגאַנגען צום קעניג, און קניענדיג פאַר איהם, אויסגערופען:

— אייער הויכקייט! מיר זענען נאָר וואָס אַדורך מיט'ן שלאַכט-פעלד און מיר האָבען געזעהן דעם חורבן, וואָס האָט היינט געטראָפען די אַרמעע פון אונזער גרויסען קעניג. צווייפעלט אָבער ניט, אייער הויכקייט, אין דעם, אַז אין הימעל איז דאָ אַ גאָט, וועלכער וועט אַלץ פאַרריכטען, און ברענגען צו אַ גוטען סוף!

— שטעה אויף, לויכטער! — האָט געענטפערט דער קעניג, וועלכע האָט גלייך דערקענט זיין אויסשפּירער.

— דו האָסט מיר אָרענטליך געדינט, און געבראַכט מיר ריכטיגע ידיעות, נאָר איך.. איך האָב זיי שלעכט אויסגענוצט — און די אחריות פאַר דעם היינטיגען טרויעריגען טאָג פאַלט בלויז אויף מיר!

דער קעניג האָט געמאַכט לויכטערען אַ צייכען, ער זאָל אויפשטעהן.

— אַ סך פערוואונדעטע האָט מען געפונען אויפ'ן שלאַכט-פעלד? — האָט דער קעניג אַ פרעג געטהון מיט אַ פערשטיקטען קול — האָסטו געזעהן מיינע אַרמע, פערוואונדעטע זעלנער? בעקומען זיי הילף פון דאָקטוירים? נעמט מען זיי צו פון פעלד? און שיקט מען זיי אין די לאַזאַרעטען?

— אייער הויכקייט, אויף וויפיל איך האָב עס געקאָנט זעהן, ווערט אַלץ געטהון, וואָס עס איז נאָר אין רשות פון מענשען, כדי צו לינדערען די יסורים פון די זעלנער, וועלכע האָבען געליטען פאַר'ן קעניג און פאָטערלאַנד! אָבער, אייער הויכקייט, איהר גופא זענט דאָך אַזוי בלאַס און אויסגעמאַטערט...

— ניין, ניין — האָט זיך אָפּגערופען פרידריך — דורשט, נאָר אַ שטאַרקער דורשט פייניגט מיך!

— איך וועל באַלד ברענגען וואַסער! — האָט שנעל אויסגערופען דער רויבער — אין צעהן מינוט גאַנג פון דאַנען האָב איך געזעהן אַ קוואַל, נאָר אַ ביסעלע געדולד און איך וועל זיך גיך צוריקקעהרען מיט'ן קאַלטען קוואַל-וואַסער פאַר אייער הויכקייט!

ניט וואַרטענדיג אויף קיין ענטפער, האָט זיך לויכטער אַוועקגעאיילט אין וואַלד אַריין.

אין עטליכע מינוט אַרום איז ער צוריקגעקומען, האַלטענדיג אין האַנד אַ קיווער, וואָס ער האָט אויפגעהויבען אויפ'ן וועג — אָנגעפילטען מיט קאַלטען, דורכזיכטיגען קוואַל-וואַסער.

— טרינקט דאָס וואַסער, אייער הויכקייט! — האָט ער געזאָגט, דערלאַנגענדיג דעם קעניג דאָס אויסערגעוועהנליכע קענדעל — און זאָל די צייט געהן איהר נאַטירליכען גאַנג! איך הור נאָך אַמאָל איבער, אַז אין הימעל איז דאָ אַ גאָט, וועלכער וועט אייך צושיקען נייע נצחונות פאַר'ן וואויל פון פאָטערלאַנד!

— נייע נצחונות! — האָט זיך דער קעניג טויב אָפּגערופען — יאָ איך גלויב אויך דערין! זאָל נאָר אַליין מיר ניט פער־גאָסען ווערען אַזוי פיל בלוט, און זאָלען אַזויפיל יונגע אונשולדיגע לעבענס ניט אומקומען!

דער קעניג האָט צוגעטראָגען צום מויל דעם קיווער, און זשעדנערהייט געטרונקען דאָס וואַסער.

— אָ, ווי דאָס פרישט אָפּ! — האָט ער אַרויסגעשעפטשעט

— מאַיאָר, טרינקט איהר אויך, ווייל איהר ליידט פון דורשט, מסתמא, ניט ווייניגער פון מיר!

— אַך, אייער הויכקייט! האָט געענטפערט אַרמאַן דעראַזשע — ווי וועל איך האָבען די דרייסטקייט צוצוריהרען זיך צו דעם קיווער, פון וועלכען מיין גרויסער קעניג האָט אַליין געטרונקען?

— טרינק! האָט איהם שנעל איבערגעשלאָגען דער קעניג

— איך הייס!

— אויב אַזוי — האָט זיך דער יונגערמאַן באַגייסטערט אָפּגערופען — אויב אַזוי, וועט זיך מיר דאַכטען, אַז דער דאָזיגער קיווער איז אָנגעפילט מיט שטאַרקען ווײַן, און אַז איך האַלט אין האַנד אַ פרעכטיגען כוס! איך הויב איהם אויף פאַרן געזונד פון אייער הויכקייט, פאַר דער מעכטיגקייט פון אונזער פאָטערלאַנד און פאַר די צוקינפטיגע נצחונות, וואָס דער גורל וועט אונז צושיקען!

אין דעם מאָמענט, ווען דער יונגערמאַן האָט צוגעטראָגען דעם קיווער צו די ליפען, האָבען דעם קעניג'ס אויגען אַ בליק געטהון; ער האָט זיך ווידער טיף פערטראַכט, רעספּעקטפולדיג עפּיס מיט זיין קוליע אויפ'ן זאַמד. ער איז שוין דאַן ווי דער געוועזען פערגומען מיט'ן צונויפשטעלען נייע פּלענער; די אַרומיגע וועלט האָט שוין, דאַכט זיך, ווידער ניט עקזיסטירט פאַר איהם,

אַרמאַן דעראַזשע איז צוגעגאַנגען צו לויכטערן, און אָפּפיהרענדיג איהם אין אַ זייט, אַ פרעג געטהון:

— נו, לויכטער, האָט אייך עפּיס געהאָלפען מיין קונצשטיקל? איז אייך געלונגען צו כאַפּען דעם גראַף באַטיאַני?

— דער קונצשטיקל געפינט זיך נאָך דערוויל אויף זיין אָרט — האָט לויכטער געענטפערט — און זיין קלינגעל איז נאָך ניט איינגעטונקען געוואָרען אין דעם בלוט פון דעם מנוול, אין וועלכען איך און איהר, מאַיאָר, ווילט זיך נוקם זיין. איך האָב שוין געהאַט געמיינט, אַז דער ענין איז ערעדיגט, ווען איך האָב אויף איהם אָנגעריייצט אַ צעבושעוועטען המון, נאָר ווי דער האָט אַ צופאַל צוגעשפּילט דעם אויסוואורף, און אַרויסגעריסען די נקמה פון מיינע הענד!

דער רויבער האָט שטילערהייד איבערדערצעהלט דעם יונגענמאַן ווי-אַזוי באַטיאַני האָט זיך אַליין אַלץ קאַליע געמאַכט וועלענדיג פער־אַטען פראַג; ווי ער, לויכטער, האָט איהם געכאַפּט ביי דער האַנד, און אָנגעריייצט אויף איהם דעם המון.

דערנאָך האָט ער איבערגעגעבען, ווי באַטיאַני צוזאַמען מיט ברונאָ'ן זענען געווען צוזאַמען צוגעבונדען צו אַ פולווער־פאַס.

— וואָס עס איז געשעהן שפּעטער — האָט לויכטער פאָרט־געזעצט — האָב איך זיך דערוואוסט פון מיין טייערען חבר ברונאָ, וועלכער זעט אָט דאָרטען ביים וועג, ער האָט מיר איבערגעגעבען, אַז בעת די אייניוואוינער פון פראָג האָבען זיך גע־פרעהט מיט דעם אָנקומען פון דאַוגען און מיט דער בעפרייאונג פון דער בעלאַגערונג, האָט קיינער קיין אַכטונג ניט געגעבען אויף ברונאָ'ן מיט באַטיאַני'ן, וועלכע זענען ווי געזאָגט, געווען צוגעבונדען צו דער פאַס. די דאָזיגע פאַס איז אַריבער געשוואומען די מאָלדאַווע, און צוגעשוואומען צום ענטקעגענאיבערדיגען ברעג! דער שטראָם האָט דאָס שיפעל אַרויסגעוואָרפען אויפ'ן זאַמד, און איצט איז ביידע געפאַנגענע אויסגע־געבליבען נאָר צו בעפרייען זיך פון די שטריק, מיט וועלכע זיי זענען געווען געבונדען. דאָס האָט דער ערשטער געמאַכט דער גראַף באַטיאַני. צי איז ער צופעליג געווען ניט שטאַרק גע־בונדען, אָדער ער איז פשוט געווען געשיקטער — דער פאַקט איז, אַז ער האָט זיך בעפרייט פון די שטריק דער ערשטער. איינבויגענדיג זיך אַזוי, אַז ער האָט מיט די הענד געקאָנט דער־גרייכען צו די געבונדענע הענד. האָט באַטיאַני, וועלכער האָט פערמאָגט אמת'ע וועלפישע ציינער, ווייסע און שאַרפע, זיך איינ־געביסען אין די שטריק און זיי איינגעביסען.

אַנ'ערך פינף מינוט האָט עס געדויערט, און ער איז גע־וועזען פריי.

— נעבאַך, וואָלט איהם אַ דינער געטראָפען! — האָט אויס־געריפען אַרמאַן דעראַזשע — אומעטום און שטענדיג דרעהט זיך אַרויס דער דאָזיגער פלוט דער פעסליע, פונקט דער טייוועל אַליין וואָלט ניט געוואָלט האָבען מיט איהם קיין מגע ומשא.

— בערוהיגט זיך, מאַיאָר! — האָט לויכטער ערנסט גע־ענטפערט — ס'וועט קומען אַ צייט, ווען די שטראָף וועט איהם טרעפען! איצט בעסער הערט אויס, ווי ווייט די אומגעמענשלי־כקייט, ווי ווייט די רציחה דערגעהט אין דעם דאָזיגען באַטיאַני!

(פאָרטזעצונג קומט)

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע

פון ציי־טונגען:

— צוליב שלעכטע געשעפטען האָט זיך אַ סוחר אָפּגעטראָגען אויף יענער וועלט — ער האַלט משמעות פון „משנה מקום משנה מזל“.

— אַ בחור האָט אַרויסגעשלעפּט אַ מיידעל פון טייך. אַלס בעלוינונג דערפאַר האָט זי מיט איהם געהייראַט — פאַר אַ טובה האָט מען אַלעמאָל אַ רעה..

— די פרוי פון בעוואוסטען גביר ל. איז אַנטלאָפען מיט איהר געליבטען. — גבירים האָבען מזל!..

אַ רחמנות נעבעך.

זלמן: ווייסט, פריינד מיינער, אַז גרינבלאַט דער בעוואוסטער גביר שטאַרבט פון הונגער?

קלמן: פונוואַנען ווייסטו דאָס?

זלמן: פאַר זיין שלאָפען געהן נעמט ער אַלעמאָל אַרויס זיינע ציין און לייגט זיי אַריין אין שאַפע אויף די פאַליצעס.

אַ מאָדנער נאָמען.

חיים: ווער איז דיין שותף, וואָס דו האָסט ניט לאַנג מיט איהם געמאַכט שותפות?

שלמה: ער איז פליאַוש.

חיים: וואָס הייסט עס אַ פליאַוש?

שלמה: ווער עס מאַכט מיט איהם שותפות בלייבט נאַקעט.

צווישען ספּאָרט לייט.

„מכבי“: ווי געהט עס עפּעס, ליפּ־שטיין?

„הכח“: עס, מען שלאָגט זיך ווי עס איז דורך!

אַ פיינער שדכן.

שדכן: איהר ווילט אַ יחוס'דיגען שידוך, האָב אין טאַקע פאַר אייך אָט דער בחור, וואָס איך רעד אייך איז אַ גרויסער יחסן. אַפילו די גרעסטע גבירים אָדער פּראָפעסאָרען, ווען זיי קומט אויס מיט איהם צו רעדען אַמאָל, גיבען זיי איהם דעם אויבען אָן.

מחותן: וואָס איז ער, דער חתן, אַ מיליאָרדער, צי אַ פּראָפעסאָר?

שדכן: ער איז אַ דראָזשקאַזש.

אַ גנב דערקאָנט מען...

אַ פּראָווינצער יוד איז געקומען קיין לאָדז איינקויפען מאַנופאַקטור. בעת'ן קלויבען די סחורה האָט ער דערוויל אַריינגערוקט אַ צוויי זיידענע טיכלעך אין קעשענע אַריין. דער אָנגעשטעלטער האָט עס בעמערקט, נור ער האָט ניט געוואָלט פערשעהמען דעם סוחר.

ווי ס'איז געקומען צום חשבונ'ען: פרעגט דער אָנגעשטעלטער דעם סוחר:

— און די צוויי זיידענע טיכלעך, וואָס איהר האָט גענומען, זאָל איך אייך בעזונדער אָפּרעכענען, אָדער צו־שטעלען זיי צום חשבון?

דערויף ענטפערט איהם דער סוחר?

— אוי, זענט איהר אַ גנב...

מענליך.

— נדן איז ניט מזל'דיג — זאָגט די וועלט; ווייל, אַז עס וואָלט געווען מזל'דיג, וואָלט דאָך דאָס געקומען אָן אַ פרוי.

די ליבע קומט פאַר די חתונה, ווי עס טרעפט אַמאָל „די רפואה פאַר דער מכה“.

פאַר אַלעם צאָלט מען שטייער.

אברהם איז פוג'ם געריכט בע־שטראָפט געוואָרען מיט 50 זלאָטיס און 80 גראָשען פאַר שלאָגען זיין שוויגער.

— צו וואָס עפּעס 80 גראָשען?

— אַוראַי מלחמה שטייער.

דאָקטוירים שמועסען.

1-טער דאָקטאָר: מיר דאָקטוירים האָבען אַסך שונאים אויף דער וועלט.

2 טער דאָקטאָר: יאָ, אָבער נאָך מעהר אויף יענער וועלט.

לויט טאָלסטאָי'ען.

— נו, ווי לעבט עפּעס בערנשטיין מיט זיין פרוי?

— ער לעבט, לויט טאָלסטאָי'ען.

— דו מיינסט אודאי, לויט טאָל־סטאָי'ס לעבען?

— ניין. לויט טאָלסטאָי'ס ראָמאַן „קריג און פרידען“: היינט קריגען זיי זיך און מאָרגען בעהט מען זיך איבער.

אַ פשוט'ער חשבון.

— אויף דיין שוועסטער קען מען זיך ניט פערלאָזען, זי זאָגט, אַז זי איז אַלט 20 יאָהר, אָבער איך ווייס, אַז זי איז אַלט 26.

— איהר דאַרפט אויף איהר ניט פעראיבעל האָבען, זי האָט זיך אויס־געלערנט צעהלען ערשט דאַן, ווען זי איז אַלט געוואָרען זעקס יאָהר.

היט זיך פאַר קינדער.

מוטער: טעכטערל מיינס, דריי מיר ניט דעם קאָפּ, געה בעסער צום פאַפּאַ און זעץ זיך אויף די קני.

קינד: כ'וויל ניט זיצען וואו עס זיצט אונזער דינסט...

זומער-ליבע.

זיי האָבען זיך בעקענט אין זאַקאָ־פּאַנע אין אַ פּענסיאָנאַט.

ערשט דריי טעג, אַז זיי האָבען זיך בעקענט, און זיך הייס פערליבט: אַ שנעלע זומער-ליבע, ווען דאָס האַרץ פלאַקערט, ווי אַ זענגל אויפ'ן ווינד, און די ליפען צווישען איין מאָהלצייט און צווייטען שעפּטשען: „ליבער... ליבע .. טייערע .. טייערע“..

אויפ'ן פערטען טאָג האָבען זיי זיך געמוזט שיידען: די געשעפטען האָבען איהם גערופען צוריק אין לאָדז.

זי האָט איהם בעגלייט צום וואַק־זאַל.

— עס וועט מיר זיין אומעטיג אָן דיר!

— האָט זי געזאָגט.

— נאָך קיינמאָל אין מיין לעבען בין איך ניט געווען אַזוי גליקליך, ווי די לעצטע דריי טעג, — האָט ער בעמערקט.

— עס איז שרעקליך. וואָס דו מוזט אַוועקפאָהרען, — האָט זי אַרויסגעזיפצט.

דער צוג האָט געהאַלטען ביים אָפּ־געהן. ער איז אַראָפּגעשפּרונגען אויף דער פּלאַטפאָרם.

— וועסט שרייבען? — האָט ער אויס־געריפען דורכ'ן פענסטער פון וואַגאָן.

— יעדען טאָג! — האָט זי געענטפערט

און ווען דער צוג האָט זיך שוין אַ ריהר געטהון פון אָרט און איז כמעט אַרויס פון וואָקזאַל-לאָקאַל, האָט זי זיך אַ לאָז געטהון נאָך איהם און נאָכגע־שריגען:

— טייערינקער, ווי, זאָגסטו איז דיין נאָמען?!

דער פּריז פון ליבע.

אַקטריסע (צו איהר חבר'טע): ווי געפעלט עס דיר, נעכטען ביינאַכט האָב איך מיינעם פערעהרער געמוזט בע־האַלטען אין שאַפע, האָט דער יונגאַטש צוגע'גנב'עט ביי מיר אַ טוצען זילבער־נע לעפעל.

אַ רייכע ירושה.

פרוי: (צו דער אַלמנה), האָט אייך עפּעס אייער פערשטאָרבענער מאַן אי־בערגעלאָזט?

אַלמנה: אַ דאַנק גאָט, יאָ, אַנ'אַדרעס פון אַ אַ שדכן.

אויפ'ן הייז-פערהער.

באַלעבאָסטע (קומענדיג פון צאָפּאָט אַהיים, צום דינסט מיידעל): האָט מיין מאַן זיך געפיהלט עפּעס אומעטיג אָהן מיר?

דינסטמיידעל: די ערשטע צייט האָב איך גאָרניט בעמערקט, אָבער די לעצטע פאָר טעג, פאַר אייער קומען, האָט ער אויסגעזעהן זעהר נידערגעשלאָגען.

אַנ'אונשולדיגע פראַגע.

קינד: מאַמע! איז עס אמת, אַז מען וויל האָבען אַ קינד, מוז מען האָבען אַ מאַן?

מוטער: ס'איז אמת,

קינד: און אַז מען וויל האָבען אַ צווילינג מוז מען האָבען צוויי מענער?

נישט אומזיסט.

פריינד (צום וויצען-שרייבער): די קריגסט עפּעס בעצאָהלט פאַר דיינע חכמות?

וויצען-שרייבער: ווי דען, איך וועל זיך נאַריש מאַכען אומזיסט?

א גרויסער נדבן.

זאַמלער: גיט, פאַניע דאָקטאָר, אַ נדבה אויף ערד קאָלאָניזאַציע פאַר יודען.

דאָקטאָר: איך האָב שוין גאָר גענוג אַריינגעלעגט אין דער ערד.

עס שטימט!

קלמן - זאָג מיר נאָר זלמן, פאַרוואָס שרייבסטו שטענדיג דאָס וואָרט „זלאָטע“ מיט ראשי-תבות ז"ל.

זלמן - ווייל דער „זלאָטע“ איז שוין לאַנג אָפּגעשטאָרבען ביי מיר, זאָג איך נאָך איהם ז"ל.

פרישט אויף און היילט די פיס,
בעזייטיגט תיכף די וועהטאגען און אָדטשיסקעס.

דאָס איינציגע איריאַלע קאָסמעטישע מיטעל איז אין אויסלאַנד זעהר פערשפרייט, בעזייטיגט ראדיקאַל די אַמאַיסטענס פערעלטערטע **ארטשיסקעס, אלע ארט פערהאַרטונג פון דער הויט און געשווילעכץ.**

עס גענוגט צו נעהמען איין זאַלץ-באָד **„SANITAS"** און דאָס געשווילעכץ און די היציקסטע פערשווינדען מיטאַמאָל דאָס אומאַנגענעהמע **היצען פון די פיס,** שווינדעט, כראָנישע און פיינליכע וועהטאָגען הערען תיכף אויף. דאָס אַמעריקאַנער קאָסמעטישע זאַלץ צו די פיס **„Sanitas"** מיידעט אויס דאָס **אָבריַיבען און דאס שוויצען פון די פיס** און בעזייטיגט דעם אומאַנגענעהמען ריח פון שווייס. דאָס אַמעריקאַנער קאָסמעטישע זאַלץ צו די פיס **„Sanitas"** איז אַ פרעפּאַראַט צוזאַמענגעשטעלט לויט אַלע היגיענישע פאָדערונגען, וועלכע ענטהאַלטען נישט קיין שום שעדליכע סובסטאַנצען. בעדער מיט אַמעריקאַנער זאַלץ **„Sanitas"** שטאַרקען די מוסקולען און די אָדערן פון די פיס, מאַכענדיג זיי פאַר פעהיג צו די ווייטסטע מאַרשען און רוקזיכט אויף ענגע שיך. אַ פעקל אַמעריקאַנער זאַלץ צו די פיס **„Sanitas"** קאָסט **2** זלאָטעס.

צו בעקומען אין אַפטייקען און סקלאַד-אַפטעקעס.

בעמערקונג: היטען זיך פאַר אַהנליכע נאָכמאַכונגען יעדעס פעקל זאַלץ צו די פיס „Sanitas" איז פערזעהען מיט אַ פאַבריקס-מאַרקע **„Lew"**

פערטרעטער פאַר פוילען:

JÓZEF GROSSMAN

598 Warszawa, Chmielna 49.

ראַטעוועט דאס געזונד!

די גרעסטע וועלטליכע מעדיצינישע פערזענליכקייטען האָבען בעשטעטיגט, אַז

75 פראָצ. קראַנקהייטען שאַפען זיך פון עצירות.

אַ קראַנקער מאַגען איז די הויפּט-סיבה פון די פערשידענסטע קראַנקהייטען, פערגיפטונג פון בלוט און שאַפט אַ שלעכטע שטאָף-ווערקסלונג.

די בעוואוסטע פון 48 יאָהר אויף דער גאַנצער וועלט

ZIOŁA z GÓR HARCU D-ra Lauera

ווי עס האָבען בעשטעטיגט די פּראָפעסאָרען פון בערלינער אוניווערזיטעט ד"ר פ לײַדען, ד"ר מאַרטין, ד"ר האָפּפּעלטער און אַ סך אַנדערע בעריהמטע דאָקטוירים, זענען אַן אידעאַל-מיטעל אויף געזונד צו מאַכען דעם מאַגען, פערניכטען דאָס עצירות (פערהאַרטונג), זענען דאָס אונפערטרעטענדסטע אָפּרייניגונגס-מיטעל, פערלייכטערן די פונקציע ביי די פער-דייאונגס-אָרגאַנען, פערשטאַרקען דעם אָרגאַניזם און ערוועקען אַן אַפּעטיט.

Zioła z Gór Harcu D-ra Lauera פערניכטען דאָס לײַדען אויף דער לעבער, נירען, גאַל-שטיינער, העמאָרוידען, רעקומאַטיזם און אַרטעריאָזיס, קאָפּוועהטאָג, אויסשיטונגען און לישאַיעס.

Zioła z Gór Harcu D-ra Lauera זענען בעשענקט געוואָרען אויף דן ראָמ-פּויִרום-אויסשטעלונג מיט אויסצייכנונגען אין גאָלדענע מעדאַלען און באַדען, בערלין, חזען, פאַריז, לאָנדאָן און אַ סך אַנדערע שטעדט. טויזענטער דאַנקבריוו האָט בעקומען ד"ר לאַוער פון אויסגעהיילטע פּערזאָנען.

פרייז פון אַ האַלבע שאַכטעל 50 ‎1, ראָפּגטע שאַכטעל 2.50

פערקויף אין אַפּטייקען און אַפּטייק-סקלאַדעס

בעמערקונג: היט אייך פאַר אַהנליכע נאָכמאַכונגען.

רעפּרעזענטאַנט אויף פוילען: Józef Grossman, Warszawa, Chmielna 49

קאָנצעסיאָנירט דורך דער עלעקטראָוניע.

ווער סויל האָבען אַ ליכטיג לעבען!

זאָל קומען צו דער בעוואוסטער פירמע

ב. ראַטביין

קאָנסטאַנטינער 3

וועלכע פיהרט אויס אַ"ע אַרט עלעקטרישע אַנלאַגען ליכט און קראַפט, גרויסער אויסוואַהל פון עלעקטרישע אַרטיקלען. צו ערמעסיגטע פרייזען, קומט און איבערציינט אייך!

שייטלען

פון פערשידענע קוואַליטעטען האָאַר, פערש. מאָדעלען, גוטע אויסאַרבייטונג, רעעלע בעהאַנדלונג. צו בעקומען קאַמיענאַ 5, 2-טען הויף לעצטען איינגאַנג 2-טען שטאָק ביי בצלאל פאַרושעצקי.

פאַר 5 זלאָטעס
עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב!

אויף ראַטעס נור צו 5 זלאָטעס וועכענטליך בעקומט איהר ביי מיר נייע אַנלאַגעס און איבער-מאַכען פון אַלטע אויף נייע אַנלאַגעס, ווי אויך פערשידענע עלעקטראָטעכנישע מאַטעריאַלען, זשאַרובקעס, גאַז-צילינדערן אַלעס צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט, איבערציינט אייך!

מיט בעשטעטיגונג פון די עלעקטראָווניע.

בעמערקונג: פיאַן פאַר קאַסע

מיט אַכטונג **ח. סאַליק,**

ציגעל-גאַס 63 (נעבען פוילישען טעאַטער)

טליתים-פאַבריק

אויסאַרבעטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים הורט און דעטייל! מיט אויספערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל

ביי **א. ה. ציגערנאָסקי, קאַמיענאַ 1,**

אין צווייטען טויער. קומט און איבערציינט אייך! 298

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צו וואַשען.

8-io kl. Gimnazjum human. Żeńskie

„WIEDZA"

w Łodzi, ul. Wschodnia 62.

דאָס איינשרייבען פאַר ניי-איינטרעטענדע שילערינס נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון 10 ביז 1 און פון 5 ביז 6.

די איינטריטס-עקזאַמענס לויט לעקציאָנס-סיסטעם וועלען זיך אָנפאַנגען אין סעפּטעמבער.

דירעקטאָר: **B. Judelewicz** 256

אַ גרויסער אויסוואַהל

שירם

— פון —

אין **שטעקענס**

מיט **25** פּראָצ. ביליגער, ווי איבעראַל!

צו בעקומען אין ווערקשטאַט פון

ס. פינגערבוים,

19 נאַרוטאָוויטש 19.

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי רעפּאַראַטורען, ווי אויך איבערציהען.

געדענקט די אַדרעס: נאַרוטאָוויטש (דזשעלנאַ) **19.** 324

8 קל. מעדכען-גימנאַזיום מיט רעגירונגס-רעכט פון

E. Jaszuńska-Zeligmanowa

Południowa 18.

איינשרייבונגען פון נייע שילערינס נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום טעגליך פון 10—12 פאַרמיטאָג און פון 5—7 נאָכמיטאָג. דאָס שול-געלד איז רעדוצירט. די עקזאַמענס פאַנגען אָן דעם 2 סעפּטעמבער. אין די A און B קלאַס ווערען אויך אָנגענומען יונגלעך. ביים גימנאַזיום — אַ מוסטערהאַפטע פרעבעל-שולע. 216

בית ספר עממי עברי כללי בן שבע מחלקת ע"ש

„שלום-עליכם"

של החברה ליסוד בתי-ספר עממיים וגני ילדים עבריים בלודז.

7-קל. העברעאישע קאָעדוקאַציאָנס פאָלקס-שולע אויפ'ן נאָמען פון „שלום עליכם" ביי דער געז. פאַר יודישע פאָלקס-שולען און פאָרשול-ערציהונג אין

לאָדז, פאָלודניאָווא 11, טעלעפאָן 34-13

איז מודיע, אַז עס וועט זיין אָנגענומען איינשרייבונגען פון שילער און שילערינס אין די פרעבעל שולע, ווי אויך אין דער A, B, C, I, II, III, IV אין דער IV קל. ווערט היי-יאָהר אינגעריכט אַזוי, אַז די אַבסאָלווענטען פון אונזער שולע וועלען קאָמפּלעט פאַרבערייט צו דער V קלאַס פון די יודישע גימנאַזיעס.

אין שול-יאָהר 1926/27 וועלען די למודים אין אַלע קלאַסען פאָרקומען פאַרמיטאָג.

מיט אָנמעלדונגען ווענדען זיך פאָלודניאָווא 11, פראָנט, 1 שטאָק פון 9 ביז 1.

די דירעקציע. 151

Szkoła I. KACENELSONA

Łódź, Cegielniana 28.

עס ווערען נאָך אָנגענומען שילער און שילערינס אין די העכערע ווי אויך אין די פּאַראַלעלע נידריגע קלאַסען.

אין די העכערע קלאַסען לאַטיין, מיט אַ פערגרעסערטן פראָגראַם פון העברעאישע לימודים.

גן-ילדים העברי הראשון של ש. קצנלסון-פיינשטיין

פון נייעם שול-יאָהר ווערט אויך פערגרעסערט און בעניים די אָב-טיילונג פון דער I-טער העברעאישער פרעבעל-שולע. קינדער פון 4 ביז 6 יאָהר ענטוויקלען זיך און בעקומען די ערשטע לעהרע דורך אַרבייט, שפּיל און געזאַנג. פאַר 6-יעהריגע ווערט געעפנט אַ ספּעציעלע A-קלאַס. די שולע ווי אויך דער גן ילדים ווערט גע-פיהרט דורך לעהרער-ספּעציאַליסטען אונטער די לייטונג און מיטווירקונג פון י. קאַצענעלזאָן. אויך ווערט פון נייעם שול יאָהר געעפנט אַ נאָכ-מיטאָג-אָבטיילונג פון גן-ילדים און שולע פאַר אונבעמיטעלטע עלטערן מיט אַ הנחה פון 40 פראָצענט.

מיט אָנמעלדונגען טאָג-טעגליך פון 11—1 פאַרמיטאָג אין קאַנצעלאַריע פון דער שולע. 987 די פערוואַלטונג.

לעטשניצע פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקא 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז, האַלז, אויערן קר.	3-2 11-10 $7^1/_2$-$6^1/_2$
ד"ר רוזשאַנער	הויט- און געשלעכט-קר.	11—10 2—1
ד"ר גאָלדשטיין-פּאַריאַק	אויגען-קראַנקהייטען	8-7 2-1
ד"ר יוסטמאַן	נערווען-קראַנקהייטען	2—12
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	5-4 12-10
ד"ר פּאַפּיערני	פרויען-און געבורטס-הילף	6-5 1-$11^1/_2$
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייטן	2-1. 4-3
ד"ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	7-$5^1/_2$ 1-11
ד"ר סטופּעל	רענטגען	12-10 6-4
ל. פרומאָס	צאָהן-אַרצט	10—2
נ. ראָזעס	צאָהן-אַרצט	7—4

צאָהן-פּלאָמבירונג, בעלייכטונגען, קאַ אָנען, פּאָסטען, א אז. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט-קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלײַכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעדיצינישע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שוועסטער. אָנפאַנגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

היזים אין דער שטאָט.

יעדער איינציגער האָט זיך איבערצייגט, אַז פאַר

מעבעל

דיוואַנעס, פעלצען, ניי מאַשינען, גאַרדעראָבען א. ז. וו. צאָהלט די העכסטע פרייזען

א. וויצמאַן נאַרוטאָוויטש 19 (דזשעלנאַ)

אין מעבעל-געוועלב, (פּרזוואָט-וואָהנונג שענקעוויטש 29 ביי מיר איז שטענדיג פאַראַן. געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען 1374

Dr. med. J. POLAKOW

ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען

KONSTANTYNOWSKA 37a Tel. 39-75

צוריקגעקעהרט.

168

נעמט אָן פון 5—6.30 אָוו. אינדערהיים און פון 2—3 אַמבולאַטאָריע אויף גייערס מאַרק פעטריקאָווער 294.

זכרונות וועגען הרב אליה חיים מייזעל זצ"ל

107) בעאַרבײַט ספּעציעל פאַר'ן „נ. פאָלקסבלאַט"

דאָס איז נישט געווען קיין איינצעלנער פאַל. ר' אליהו חיים האָט אפילו אָנגעזאָגט זיינע נאָהענטע מענשען, אַז אויב זיי ווייסען וועגען עמיצען, וואָס איז אין אַ גרויסער נויט און דאַרף הילף, זאָל דערפון צו-וויסען געבען דעם רב. דער רב האָט די אַלע מענשען איינגעאָרדענט אויפ'ן בעסטען אופן.

אויף אַלטשטאָט האָט געוואוינט אַ יוד, אַ חסידישער מענש, מען האָט איהם גערופען ר' אשר סלאָנימער, ווייל ער איז געווען אַ סלאָנימער חסיד. דער דאָזיגער יוד איז צוערשט אַליין געקומען קיין לאָדז, האָט זיך דאָ געשאַפען אַ שטיקעל פרנסה און דערנאָך אַראָפגעבראַכט אַ העכער זיין הויז - געזונד אויס סלאָנים. דער יוד האָט זיך געלעבט מיט זיין בני-בית גאַנץ רוהיג, הגם ער איז קיין נגיד קיינמאָל נישט געווען און איז קוים אויסגעקומען מיט די אָרימע פאַר גילדען, וואָס ער האָט פערדינט. וואָלט דאָך אַלץ גוט געווען, געשעהט אָבער אַן אומגליק, וועלכע האָט דעמאָלט אויפגערודערט די גאַנצע אַלטשטאָט.

ר' אשר סלאָנימער איז אין מיטען דער נאַכט עפּיס נישט געזונד געוואָרען, ער האָט זיך געפיהלט זעהר שלעכט און זיין פרוי האָט געוואָלט שיקען נאָך אַ דאָקטאָר, ר' אשר האָט אָבער נישט ערלויבט און אַלץ נע'טע ה'ש, אַז ס'וועט אַדורכגעהן. אשר איז צוגעגאַנגען צום פענסטער, האָט עס געעפענט און זיך אָוועקגעזעצט דערבײַ, כדי צו האָבען מעהר לופט, זעהט אויס, אַז אין דעם אויגענבליק איז איהם נישט גוט געוואָרען, ס'האָט איהם אָנגעהויבען שווינדלען פאַר די אויגען, ער האָט פערלוירען דאָס גלייכגעוויכט און איידער עמיצער האָט זיך אומגעקוקט איז ר' אשר סלאָנימער אַרויסגעפאַלען פון אָפענעם פענסטער, מ'האָט איהם אָפגעפיהרט אין שפּיטאָל, וואו ער האָט נאָך געלעבט אַ-בער'ן טאָג און אין אָוונד אין גרויסע יסורים געשטאָרבען.

ר' אשר האָט דער'יתום'ט אַ פרוי מיט קינדערלעך, איינס קלענער פון דעם צווייטען. דער צער איז געווען אין לשער, דערצו איז ר' אשר געווען זעהר אַנגעזעהן צווישען די, מיט וועלכע ער האָט פערקעהרט, אין דער לויה פון ר' אשר'ן האָט זיך דע-מאָלט בעטייליגט כמעט די גאַנצע שטאָדט, אויך ר' אליהו חיים אַליין איז געגאַנגען צו דער לויה פון דעם טראַגיש-אומגעקומענעם.

באַלד נאָך דער לויה האָט שוין ר' אליהו חיים געדענקט און געטראַכט וועגען דעם, ווי אַזוי צו פערזאָרגען די אלמנה מיט די קליינע יתומים, דער רב האָט פערשטאַנען, אַז מ'קאָן נישט געבען קיין נדבות און מאַכען די אלמנה מיט די קינדער פאַר אייביגע שנאָרערס, דער רב האָט דער אלמנה געשיקט אַ קליינע סומע געלד און בעפוילען, אַז זי זאָל זיך איינאָרדנען אַ קאָלאָ-ניאַל געוועלב. דערבײַ איהר אָנגעוויזען אויף איינצעס, וואָס זאָל איהר דערבײַ בייהילפיג זיין. גלייכצייטיג מיט דעם האָט דער רב גענומען טראַכטען, ווי אַזוי צו בעזאָרגען די פינף קליינע יתומים און אַראָפנעהמען די לאַסט פון דער אלמנה.

די דריי יונגלעך האָט דער רב גלייך גענומען און זיי אַריינגעגעבען אין יאַראָטשינסקיס תלמוד-תורה, וואו מ'האָט זיי אויסגעהאַלטען מיט אַלעם, די צוויי מיידלעך זענען געבליבען ביי זייער מוטער. איינער פון די יונגלעך האָט אַרויסגעוויזען זעהר גרויסע פעהיגקייטען און די לעהרער פון דער שולע האָבען איהם פאָראויסגעזאָגט אַ גרויסע צוקונפט, אויב דאָס יונגעל וועט ווייטער פאָרטזעצען זיין בילדונג, ביים ענדיגען די שול האָט דער רב די צוויי עלטערע יונגלעך ווייטער אַריינגעגעבען אין דער שלאָסעריי, וועלכע האָט עקזיסטירט ביי דער זעלבער שול, אָבער דעם דריטען, דעם פעהיגען האָט דער רב געלאָזט ווייטער לער-נען אי יודישע לימודים און אויך וועלטליכע.

דאָס יונגעל האָט ווירקליך אַרויסגעוויזען געוואַלטיגע פאָרט-שריטען. איינציגווייז האָט ער שוין אָנגעהויבען אַליין צו פערדי-נען און האָט מעהר נישט געברויכט פון דעם רב צו נעהמען. דאָס יונגעל איז עלטער געוואָרען און זיך צונויפגעזאַמעלט אַ ביסעל געלד האָט ער בעשלאָסען אַוועקצופאָהרען ווייטער שטודירען קיין דייטשלאַנד. אַזוי האָט ער געטון. דאָרט איז ער אַריינגעטרע-טען אין אַ ראַבינער-סעמינאַר און צוליב זיינע זעלטענע פעהיג-קייטען און ווילען צו לערנען האָט ער בעקומען אַ סובסידיע, אַזוי, אַז ער האָט געקאָנט רוהיג פערענדיגען זיין שטודיום.

די צוויי עלטערע ברידער האָבען זיך שפּעטער איינגעאָר-דענט אַ מעכאַנישען וואַרשטאַט אין ליטע, וואוהין זיי האָבען אַריבערגענומען זייער מוטער און די שוועסטער. פערשטעהט זיך, אַז דאָס אַלץ איז געווען פאַר די פּריוואַטע מיטלען פון רב.

דער יונגסטער איז איצט אַ ראַבינער אין איינער פון די גרעסטע שטעדט אין עלזאַס-לאָטרינגען.

מיר האָבען בעקומען אַ בריף פון דעם דאָזיגען ראַבינער, וועלכער שרייבט, אַז דערוויסענדיג זיך וועגען דעם, אַז איך אינזער צייטונג ווערען געדרוקט די זכרונות פון דעם גרויסען מענש, בעט ער אויך צו פערעפענטליכען דאָס, וואָס ר' אליהו האָט געטון מיט איהם, זיין מוטער, שוועסטער און ברידער.

(פאָרטזעצונג קומט)

TEATR-ŚWIETLNY
„NOWOŚCI"
Piotrkowska, róg Głównej

היינט און פאָלגענדע טעג!
אויף דער ביהנע.
WANDA NARKIEWICZ וועט אויסזיהרען די נייעסטע טענץ.
BOLESŁAW BOLIŃSKI אויסגעצייכנעטער הומאָריסט.
J. MANOLI פריהליגע לידער. ZOFJA DOBROŃSKA אימיטאַ
סאָר פון שטימען פון פייגעל. Duet ESWEST קעניגען פון גלעזער.

גרויס קאָנקורענצלאָז פּראָגראַם!
אויפ'ן עקראַן: MARY PICKFORD די קעניגין פון די מאַסען קעניגין פון אַלע עקראַנען
אין בילד „דער קליינער לאָרד"
פּראַכטפולער פילם אין 12 אַקטען. אָנהויב פון סעאַנסען 5 נ"מ
צו פּרייזען פון 30 גר., 60 גר. און 75 גר.

אַכטונג! אין מיין ערשטקלאַסיגער אַכטונג!
קירזשנער ווערען אָנגענומען זאַמט-ליכע פעלץ-אויסאַר-בייטונג ווי אויך בעשטעלונגען פון אייגענע וואַרען
צו ביליגע פּרייזען און גוטע בעדינגונגען.
מ. שאַליט, פּעטריקאַווער 33

וכי תמכור ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו!
אין טאָמער יאָ זאָלסטו קומען צו לויפען אין ביוראָ פּעטריקאָווער 18, וואו ס'ווערט ערלעדיגט אַלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאַוו, קלאָורעס, אַפּעלאַציעס, אַפּעלאַציעס, אָפּאָזיציעס, אַדמי-ניסטראַציעס. רעקורסען - וועגען קאָנצעסיעס אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו, ביטעס צו אַלע מי-ניסטעריום, שותפות-אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראַחיעס, קאָרנע ספּראָוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. 503
שנעל, רעעל און ביליג!

עלעקטראָטעכנישע סקלאַדען
„ELEKTROPOL"
A. Szczekacz, ul. Zawadzka Nr. 16 a,
עמפפעהלט אַלערליי אינסטאַלאַציע-מאַטעריאַלען
צו פאַבריקס-פּרייזען.
בעמ.: פאַר מאָנטערען ספּעציעלער ראַבאַט. 117

הייל-פעדאַגאָגישע קורסען
פאַר שוואַכבעפעהיגטע און שווערערציהבאַרע קינדער, שפּראַכשטערונגען
Dr. med. A. SZMIRGELD
נערוען-אַרצט. 117
CEGIELNIANA 6.
אײַנשרייבען קאָן מען זיך יעדען טאָג פון 6 ביז 7 אָוונד.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקה.
9 קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9
טעלעפאָן 27-81
ספּעציעלער קורס פאַר שטאַמלער.
שפּרעכשטונדען פון 2 ביז 2 און פון 5-7. 175
נעהמט אויך אָן אין לעטשנעצע נאַרושער 17 פון 10 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאָכמ.

דאַנטיסט און צאָהנטעכניק
י. ביטענסקי
5 קאָנסטאַנטינער 5
נעהמט אָן אַלע טאָג פון 9 פריה ביז 8 אָוונד.
פּרייזע ביליגע! בערעטונג אָהן געצאָהלט

רעעל און ביליג!
דעם גרעסטען אויסוואַהל פון
שטיהל געבעטע
פון איינענער פּוּשלעריי.
פּריש. פּאָסטער, אויך באַפּעצירער-אַרבייט,
מאַטראַצען, קאָזעטקעס און אָטאָמאַנעס.
רעפּעראַטורען צו ביליגע פּרייזען.
איז נאָר צו בעקומען ביי
ג. לעווקאָוויטש, לאָדז,
פּולנאָצנאַ 5, אין דויף רעכטס.
קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!
רעעל און ביליג!

8-קלאַסיגע רעליגיעזע גימנאַזיע „בית אלפא"
60 צעגעלניאַנאַ 60
איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 10 ביז 1. ספּעציעלע אויפזיכט פאַר קינדער פון 5 ביז 7 יאָהר. די עקזאַמענעס הויבען זיך אָן דעם 29. אויגוסט, י"ט אלול, א' נצבים וילך. 166
דירעקטאָר: ד"ר ה. פינקעלשטיין.

עס פאָהרט קיין אמעריקאַ
אויף אַ חודש צייט צו האַנדעלס-צוועקען אַן אָנגעזעהענער און פער-אַנטוואָרטליכער מענש, וועלכער נעהמט זיך אונטער גלייכצייטיג צו אי-בערנעהמען ביי רופאים און בעראַמטע חעגען ערטיילען באַלדיגע אונטערשטיצונג די פערבליבענע אין לאָדזשער פאַמיליעס.
די אַלע, וועלכע האָבען וועמען עס איז אין ניו יאָרק אָדער אין טשי-קאַגאָ, בעט מען אין זייערע איינענע אינטערעסען ווענדען זיך צו
M. Hoff, Katowice, Stawowa 11.
מען דאַרף ביילעגען פאַר 16 גראָשען פּאָסט-מאַרקען אויף פּאָרטאָ 270

מחזורים 25 פּראָצענט ביליגער!
אין ווילנער ספרים-סקלאַד
א. מ. גרובשטיין, ווסכאָדניאַ 54
איז צו בעקומען אַלע אַרט מחזורים, ווי אויך די וועלט-בערימטע „רב פנינים" מחזורים, געבונדען אין לעדער און לעדער. ס'איז אויך צו בעקומען די טאַשען-מחזורים „עבודת הקודש" אין אַ לוקסוס-אויסגאַבע. אַ גרויסער אויסוואַהל פון ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פּסוקים, משניות, מדרשים און סידורים; ספּעצ. כלה-סידורים אין קונסט-באַנד; טליתים, גאַרטלען, קאַפּלען, ציצית, מזוזות, קינדער-גמרות. ספּעצ. מתנות פאַר פייערונגען. פאַר חדר-קינדער ספּעציעלער ראַבאַט! געדענקט דעם אַדרעס:
א. מ. גרובשטיין, ווסכאָדניאַ 54
(פראָנט, 1-טער שטאָק). 958

לעטשניצע פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָ-בענד

ד"ר וואָלינסקי	נאָז, האַלז, אויערען-קר.	4—3
ד"ר ווערשנער	קינדער-קראַנקהייטען	10.30—9 5.30—4
ד"ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקה.	12—10 6—5
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכט קר.	2½-12½
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	2—12
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	2-12.30
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	3—1
ד"ר בערגסאָן	פרויען און געבורטס הילף	4—3

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּריצונגען ווי שטאַמלען א. ז. וו. מאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג אײַנ-שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פערלאַנג — וויזיטען אין שטאָט. — אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אורין פלעגמאַ און בלוט. 2120
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען אַ דענטיסטישער קאַבינעט
עס נעהמען אָן:

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-אַרצט	9 ביז 3 נ"מ.
ד"ר לאָזשינסקאַ סטאַראָסקאַ	צאָהן-אַרצט	7.30—3

קינסטליכע ציינער, קאָראָנען, פּלאָמבען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.
וויזיט 3 זלאָטעס.

28 נאָר 28 נאָר 28
פערקויפט נישט אייער
מעבעל,
דיוואַנעס, פעלצען, אַנצינער, נײַ-מאַשינען אז"וו. בעפאָר איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע
ח. ראָזניק, בענעדיקטאַ 28
נאָר איך צאָהל די העכסטע פּרייזען!
בעמ.: ביי מיר אויף לאַגער שטענדיג פערשי-דענע געניצטע מעבעל און נייען צושטאַנד.
פּרייזען צוגענגליכער, ווי איבעראַל!
28 נאָר 28 נאָר 28

Lek. Dentysta
Jakób Botwinik
געאַרבייט אין דער לאָדזער קראַנקען-קאַסע איבער 4 יאָהר, נעהמט עצט אָן טעגליך, אויסער שבת פון 3 ביז 9 אָוונד אויף דער
נאָוואָמיעסקאַ 26, פראָנט 2. שטאָק
היילען, פּלאָמבירען, צאָהן-ציהען אָהנע שמערצען,
קינסטליכע ציינער, קאָראָנען און גאָלד-בריקען.
צוגענגליכע פּרייזען. 186
פאַר מיטגל. פון קראַנקען-קאַסע און זייערע פאַמיליעס זעהר ביליג.

נײַער פּאָלקסבלאַט
.27 אויגוסט 1926.

דאָס לאָדזשער לעבען

נײַער פאָלקסבלאַט
.27 אויגוסט 1926.

27 פרייטאָג יז אלול תרפ״ו	אויגוסט. זון־אויפגאַנג 4,10 זון־אונטערגאַנג 6,57 לענג פון טאָג 14,24 ליכט־צינדען: 6,16

וועגען 10 פּראָצענט צושלאַג צום אומזאַץ-שטייער פאַר'ן יאָהר 1926.

מאָנטאָג, דעם 30-טען אויגוסט איז דער לעצטער טאָג אויף איינצוצאָהלען די פערלעגענע שטייערן אָהן דעם 10-פּראָצענטיגען צושלאַג און אָהן די גרויסע שטראָף.

ווער עס איז נאָר אומשטאַנד צו בע-צאָהלען די פערלעגענע שטייערן דאַרף געדענקען, אַז עס איז נאָך פאַרהאַן צייט היינט, פרייטאָג און דעם מאָג-טאָגדיגען טאָג ביז מיטאָג.

פון דינסטאָג אָן וועט מען שוין מו-זען צאַהלען מיט דעם צושלאַג פון 10 פּראָצ. און מיט אַ גרעסערע שטראָף.

דער טערמין וועט נישט פערלענגערט ווערען.

* * *

די צווייטע העלפט פון דער צוויי-טער קוואַרטאַלנע קאָנטע אויפ'ן אומ-זאַץ-שטייער פון יאָהר 1926, דאַרף מען איינצואָהלען ערשט דעם 20-טען סעפּ-טעמבער, אָבער דעמאָלט וועט מען שוין דאַרפען בעצאָהלען מיט 10 פּראָצענט צושלאַג.

די סוחרים, קרעמער און האַנדווער-קער האָבען רעכט איינצוצאָהלען „די דאָזיגע קאַסאָ ביז מאָנטאָג דעם 30-טען אויגוסט, וועלען זיי דערפאַר נישט דאַרפען בעצאָהלען די 10 פּראָצ. צו-שלאַג.

ווער עס האָט נאָר די מעגליכקייט. קאָן זיך איינבערענגען די 10 פּראָצ.

לוין-אַקציעס און קאָנפליקטען.

ליקווידירט דעם קאָנפליקט אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור"

(ס) די אַרבייטער פון דער „ווידזע-ווער מאַנופאַקטור" האָבען אָבגעהאַל-טען אַ בעראַטונג, כדי אָנצונעהמען אַ שטעלונג בנוגע דעם לעצטען קאָנפליקט.

ווי בעוואוסט האָט דער אַרבייטס-אינספּעקטאָר אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג, אַז די אַרבייטער קאָנען אַרבייטען אויף 4 וואַרשטאַטען און אויב זיי וועלען זיך דערפון אָבזאָגען, וועלען זיי נישט בע-קומען קיין אונטערשטיצונג פון אַר-בייטסלאָזען-פאָנד.

צוליב דעם האָבען די אַרבייטער בע-שלאָסען צוצוטרעטען צו דער אַרבייט אויף די נייע בעדינגונגען און אַזאַ ער-קלערונג איז באַלד איבערגעגעבען גע-וואָרען דער דירעקציע פון דער „ווי-דזעווער מאַנופאַקטור".

דערמיט איז דער קאָנפליקט ערלע-דיגט געוואָרען.

פאַר א שטרייק פון די זאַקען-אַרבייטער אין אַלעקסאַנדער.

(ב) עהערנעכטען איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ צווישען די אַרבייטער-פער-איינען און די אַלעקסאַנדערער פאַברי-קאַנטען וועגען די הוספה-פאָדערונגען פון די זאַקען-אַרבייטער.

די פאַבריקאַנטען האָבען ערקלערט, אַז די אַקציע פון די אַרבייטער מאַכען זיי אָבהענגיג פון דעם שטרייק אין לאָדז רעזולטאַט הוספה, וואָס ס'וועלען בעקו-מען די זאַקען-אַרבייטער אין לאָדז, וועלען אויך געבען די פאַבריקאַנטען אין אַלעקסאַנדער.

צוליב דעם, וואָס די קאָנפערענץ האָט צו קיין רעזולטאַט נישט געבראַכט, וועט פאָרקומען אַ פערזאַמלונג פון די אַרבייטער, וועלכע דאַרפען בעשליסען דעם גורל פון אַ ווייטערדיגער אַקציע.

וואָיעוואָדע זאָגט צו או די פאָדערונגען פון די שטאָטישע אַרבייטער וועלען ערלעדיגט ווערען.

(ב) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ קאָנ-פערענץ צווישען דעם וואָיעוואָדע יאַש-טשאָלט און דער „קאָמיסיע פינף".

די קאָמיסיע האָט אָנגעוויזען, אַז די שטאָטישע אַרבייטער זענען צוגעטרע-טען צו דער אַרבייט נאָכדעם, ווי דער וויצע-וואָיעוואָדע ד"ר אָסאָלינסקי האָט צוגעזאָגט, דאָס די פאָ־ערונגען פון די אַרבייטער וועלען ערלעדיגט ווערען. דערווייל ווייזט זיך אַרויס, אַז בלויז די אַרבייטער פון די צופאָהר-טראַמוואַיען האָבען בעקומען די קליינע הוספה.

דער וואָיעוואָדע האָט ערקלערט, אַז דאָס, וואָס די וואָיעוואָדזשאַפט האָט צוגעזאָגט, וועט ווערען ערלעדיגט, אַ חוץ דעם פונקט, וואָס פאָדערט צו בע-צאָהלען פאַר דער צייט פון שטרייק. וואָס שייך די פראַגע וועגען די אָפּגע-זאָגטע טראַמוואַי-אַרבייטער קאָן איצט דער וואָיעוואָדע נישט אינטערווענירען, ווייל דער גאַנצער ענין געפינט זיך אין די הענד פון דער פּראָקוראַטור.

ווייטער האָט דער וואָיעוואָדע ער-קלערט, אַז ער זעהט, דאָס די אַרביי-טער שטעהען אויף אַ מלוכה-באָדען, צוליב דעם וועט ער זיין אין אַ שטענ-דיגען קאָנטאַקט מיט זיי און וועט זיין אַ פריינד פון אַלע אַרבייטער-פעראיי-נען, אַ חוץ די אַנטי-מלוכה'שע.

דער שטרייק פון זאַקען-אַרבײַ-טער אויף א טויטען-פונקט.

(ב) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ פער-זאַמלונג פון די שטרייקענדע זאַקען-אַרבייטער.

פון בעריכט ווייזט זיך אַרויס, אַז אַ טייל פאַבריקאַנטען זענען שוין מסכים צו געבען די אַרבייטער אַ געוויסע הוספה, כדי צו ליקווידירען דעם שטרייק.

אַזוי ווי עטליכע אַרבייטער-אָרגאַני-זאַציעס האָבען צוגעזאָגט צו העלפען די שטרייקענדע, האָט די פערזאַמלונג בעשלאָסען, זיך צו ווענדען צו די טעקסטיל-אַרבייטער מיט דער בקשה, זיי זאָלען ערטיילען מאָראַלישע און פינאַנציעלע אונטערשטיצונג די שטריי-קענדע אַרבייטער.

טרינקט לעמבערגער ביער
פון נישט איבערשטייגבארער קוואַליטעט.
9?9

פערשטאַרקט די סאַניטאַר-אויפזיכט.

צוליב דער טיפוס-עפּידעמיע.

(מ) צוליב דער הערשענדער עפּידע-מיע פון בויך-טיפוס, איז אויף דער זי-צונג פון די שטאָטישע סאַניטאַר-דאָק-טוירים בעשלאָסען געוואָרען אַדורכצו-פיהרען אַ גענויע אויספאָרשונג, פון וואַ-נען דער טיפוס איז קיין לאָדז פער-שלעפּט געוואָרען.

ווייטער זענען די דאָקטוירים בע-אויפטראָגט געוואָרען צו פערשטאַרקען דעם סאַניטאַר-אויפזיכט אויף די אָנגע-שטעקטע הייזער, וועלכע געפינען זיך אין אַ נישט-סאַניטאַרען צושטאַנד, ווי אויך באַקאָנטראָלירען צו אין די היי-זער, וואו ס'געפינען זיך קראַנקע, ווע-רען אַלע אַרומיגע מענשען געאימפט געגען בויך-טיפוס.

מ'מוז מעלדען וועגען טויט-פאַלען.

(מ) אין זיין צייט האָט דאָס געזונד-הייטס-מיניסטעריום אַרויסגעגעבן אַ צירקולאַר, וועלכער פּעוּאָרדענט צו מעלדען וועגען אַלע טויט-פאַלען, וועל-כע קומען פאָר ביי אָפּעראַציעס. וועגען דעם דאַרפען מעלדען אַלע דאָקטוירים, דענטיסטען, דירעקטאָרען פון שפּיטאָלען און קליניקעס.

אי צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט דאָס געזונדהייטס-אַמט דערמאָהנט אַלע אינ-סטיטוציעס וועגען דעם פליכט צו מעל-דען וועגען אַזעלכע פאַלען.

סאַניטאַרער צושטאַנד פערבעסערט זיך.

(מ) די סטאַטיסטיק פון אנשטעקענדע קראַנקהייטען אין לאָדז פאַר חודש יולי איז פאָלגענדע: בויך-טיפוס – 47 פאַלען, דיזענטעריע – 22, שקאַרלאַטינע – 31, דיפטעריט – 38, רויז – 1, געהירען-ענצינדונג – 7, מאָזלען – 21, קאָקלוש – 2, קימפעטאָרען-פיבער – 3, צוזאַמען 172 פאַלען.

אין דער זעלבער צייט פון פערגאַנ-גענעם יאָהר איז געווען סך הכל 274 קראַנקהייטס-פאַלען, אַזוי אַז דער סאַ-ניטאַר-צושטאַנד ווייזט אַרויס אַ גרויסע פערבעסערונג.

קהלה

ערמײַט 50 פונט שטערלינג

(*) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קאָמיסיע פאַר סאָציאַלע הילף ביי דער קהלה. אויף דער זיצונג זע-נען פערטיילט געוואָרען די 50 פונט שטערלינג, וואָס זענען אָנגעקומען פון לאָנדאָן און 500 זלאָטעס פון די קהלה-פאָנדען. עס זענען ערפילט געוואָרען 120 בקשות פון 5 ביז 100 זלאָטעס. די פערטיילונג דאַרף נאָך בעשטעטיגט ווערען דורך דער קהלה-פערוואַלטונג.

קינדער-קאָלאָניע אין ראַבקי.

(-) היינט קומט צופאָהרען מיט דער קאַלישער באַהן די צווייטע גרופּע קינ-דער פון דער קאָלאָניע אין ראַבקי.

מאָרגען האַלב 9 אין אָוועמד פאָהרט אַרויס קיין ראַבקי די דריטע גרופּע קינדער.

גרויס-אינדוסטריעלער ביים וואָיעוואָדע.

(ב) נעכטען האָבען בעזוכט דעם וואָיעוואָדע די פאָרשטעהער פון דער גרויס-אינדוסטריע ד"ר בידערמאַן און ד"ר באַרטשינסקי. דער וואָיעוואָדע האָט זיך זעהר אינטערעסירט מיט דער לאַגע פון דער היגער אינדוסטריע און מיט גרויס אינטערעס אויסגעהערט די ער-קלעהרונגען פון די אינדוסטריעלער.

אונגאַרישע סוחרים בעזוכען היגע פאַבריקען.

(או) נעכטען האָבען בעזוכט אַ רייה לאָדזער פאַבריקען אונגאַרישע סוחרים, וועלכע האָבען בדעה צו שליסען גרעסערע האַנדעלס-טראַנזאַקציעס.

די איינציגע מניעה צו שליסען טראַנ-זאַקציעס אויף אַ גרעסערען מאַסשטאַב איז, ווי ס'זאָגען די אונגאַרן, דאָס, וואָס די לאָדזער פאַבריקאַנטען ווילען נישט געבען קיין גרעסערע קרעדיטען, הגם דער קורס פון זלאָטי איז שוין געוואָרען סטאַביליזירט.

נאָך 2000 טעלעפאָנען אין לאָדז.

(ב) די ביז-איצטיגע טעלעפאָן-סטאַציע איז געווען איינגעאָרדענט אויף 5000 אַפּאַראַטען. אַזוי ווי אַלע טעלעפאָנען זענען שוין פערנומען, איז איצט די טעלעפאָן-סטאַציע פערגרעסערט געוואָרען מיט 2000 נומערען און שוין אין קינפ-טיגען חודש וועט מען אָנהויבען איינ-לייטען נייע אַבאָנענטען.

די טעלעפאָן-דירעקציע האָט איצט בדעה צו בויען אַ נייע טעלעפאָן-סטאַ-ציע. אויב די פּלענער פון דער דירעק-ציע וועלען בעשטעטיגט ווערען, וועט שוין אין קינפטיגען יאָהר די דירעקציע צוטרעטען צו בויען אַ נייעם בנין.

Dr. L. LEWITAN
נעהמט אָן אין דערהיים פון 4 ביז 6 אָוועמד צו קליניק-פריזען. לאָדז
31 גדאַנסקאַ 31.

די ליניעס פון די שטאָטישע טראַמוואַיען זאָלען פער-לענגערט ווערען.

(ב) מיט אַ צייט צוריק האָט דער וויצע-פּרעזידענט וואָיעוואָדסקי גע-שטעלט אויף אַ זיצונג פון דער טראַמ-וואַי-דירעקציע אַ פאָרשלאַג, אַז די שטאָטישע טראַמוואַיען זאָלען צופאָהרען ביז צו די שטאָט-עקען אויף די ליניעס פון די צופאָהר-טראַמוואַיען.

איצט דערוויסען מיר זיך, אַז די פראַגע זאָל קירצליך רעאַליזירט ווערען אַזוי, אַז דער טראַמוואַי זאָל אויף דער זגערזשער ליניע צופאָהרען ביז יוליאַ-נאָוו, אויף דער קאָנסטאַנטינער ליניע ביז דער בריק, אויף דער אַלעקסאַנדער-רער און פאַביאַניצער ליניעס ביז די שטאָרק-בעוואוינטע ערטער.

די בילעטען אויף די טראַמוואַיען וועלען זיין טייערער, ווי געוועהנליכע, נאָר דערפאַר וועט מען פערשפאָרען דאָס איבערזעצען זיך אין די צופאָהר-טראַמוואַיען.

שנײַדער פּראָטעסטירען געגען טײַערקײַט פון עלעקטריע.

(–) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער לעצ-טער העכערונג פונ'ם פרייז אויף עלעק-טריע, האָט דער שניידער-מייסטער-פעראיין בעשלאָסען אָנצוהויבען אַ פּראָ-טעסט-אַקציע געגען די כסדר'דיגע הע-כערונגען פון דעם עלעקטריע-טאַריף.

די האַנדווערקער מאָטיווירען עס דער-מיט, וואָס לעצטענס איז אין אַ סך שניי-דער-וואַרשטאַטען איינגעפיהרט געוואָ-רען עלעקטרישע קראַפט און די טייע-רונג שלאָגט זיך זעהר אָב אויף דער לאַגע פון די שניידער.

א פערזעהען צי א בײַזווי-ליגקײַט?

(*) ווי בעקאַנט איז אויף דער לעצ-טער זיצונג פון דער קראַנקען-קאַ-סע-פערוואַלטונג על-פי גורל אַרויס-געטראָטען פון דער פערוואַלטונג 6 מיטגלידער, די דאָזיגע מיטגלידער דאַר-פען געוועהלט-ווערען אויף דער זיצונג פון דעם ראַט פון דער קר.-קאַסע און די דאָזיגע זיצונג איז בעשטימט-געוואָ-רען אויף פרייטאָג דעם 17. סעפּטעמ-בער. ד. ה. ערב יום כפור.

דער צענטראַלער האַנדווערקער-פער-באַנד האָט בעשלאָסען צו אינטערווע-נירען וועגען דעם טערמין פון דער זיצונג און פאָדערען, אַז ער זאָל גע-ענדערט ווערען, ווייל אויב דער טער-מין וועט נישט געענדערט ווערען, וועט זייער פערטרעטער נישט קענען זיך בעטייליגען אין דער זיצונג.

דער נעכטיגער דאָלאַר-קורס אין לאָדז.

נעכטען האָט דער דאָלאַר-קורס אַ גאַנצען טאָג געהאַלטען 900 אין צאָה-לונג און 901 אין פאָדערונג. ס'זענען געמאַכט-געוואָרען זעהר פיל טראַנזאַק-ציעס, מאַטעריאַל איז געווען גענוג.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47 tel. 26-02
אונערלוכע קראַנקהײַט. ספּעצ. לונגען און האַרץ-קראַנקהײַטען בעשטראַלונגען מיט קונסטליכע בערג-זון.
1817 נעמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג.

מאָרגען שבת ערעפנונג! מאָרגען שבת ערעפנונג!
די מיהל איז סאַן-סוסי אָדער
פרידריך דער גרויסער
גרויסער 10 אַקטיגער פילם. מיט אַנטייל פון די בעסטע אַרטיסטישע קרעפטען פון דייטשלאַנד
האַני ווייס, י. טידקע, אלגא טשעכאָווא, ה. געץ, א. נעביהר.
פּראַכטפולע פּאַלאַצען און גערטנער. מאַנעווערס אין די צייטען פון פרידריך דעם גרויסען. שלאַכטען ביי קעסעלדאָרף-האָהענפרידבערג.

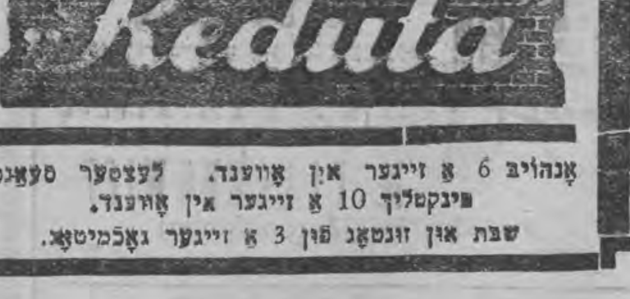

אָנהויב 6 אַ זייגער אין אָוונד. לעצטער סעאַנס פּינקטליך 10 אַ זייגער אין אָוונד.
שבת און זונטאָג פון 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

די תשרי-אַקציע פון קרן-קימת לישראל.

צוליב די בעפאָרשטעהענדע ימים-נוראים, האָט דער קאָמיטעט פון יודישען נאַציאָנאַל-פאָנד אין אונזער שטאָדט בעשלאָסען אָנצוהויבען אַ גרויסע תשרי-אַקציע, וועלכע וועט דויערן ביז אַיבער כפות.

דעם קומענדיגען זונטאָג הויבט זיך אָן די פערטיילונג פון די קרן-קימת-טאַשען-לוחות, וואָס זענען געוואָרען אַרויסגעגעבען דורך דעם הויפּט ביוראָ אין ירושלים אַלס מתנה פאַר די בעזיצער פון די קרן-קימת-פושקעס.

אויסער דעם, וועלען, לויט די טראַדיציע פון די פריהערדיגע יאָהרען אויך היי-יאָהר אָנגענומען ווערען ראש-השנה ברכות צו קרובים און פריינד, וועלכע ווערען געשיקט דורך דער פערמיטלונג פון קרן-קימת און וועלען פערעפענטליכט ווערען אין דער לאָדזער יודישער פרעסע.

די תשרי-אַקציע וועט ווערען אַדורך געפיהרט הויפּטזעכליך דורך די מיטגלידער פון די פערשידענע ציוניסטישע גרופּירונגען.

ארום בעסטיאַלישען מאָרד אין באלוט.

באַלוט שטעהט נאָך אַלץ אונטער'ן צייכען פון דעם גרויזאַמען מאָרד-אַקט איבער סלאָמקאַ'ן, מען שמועסט כסדר וועגען דער אונשולדיגקייט פון סלאָמקאַ'ן.

אין שייכות מיט דער לויה פון חיים'ל סלאָמקאַ גיט מען איבער נאָך פרטים. אַזוי, למשל, דערצעהלט מען, אַז חיים'ס ברודער לייבוש, וועלכער איז טעלע-גראַפיש אַרויסגערופען געוואָרען פון גנעזען, האָט בעת דער טהרה געקושט דעם הרוג און צוגעשוואוירען דעם טויטען ברודער, אַז ער וועט פריהער נישט חתונה האָבען, ביז ער וועט פערזאָרגען מיט אַלעם נויטיגען די איבער-געבליבענע אלמנה מיט די 4 קליינע קינדער.

מ'גיט אויך איבער, אַז בעת דער טהרה זאָל אַ וואַרשאָווער קרוב פון טראַגיש-אומגעקומענעם האָבען געשוואוירען גישט צורוהען ביז ער וועט נקמה נעהמען פאַר'ן אונשולדיג-פערגאָסענעם בלוט פון זיין הבר.

דער אַרעסט פון דרעסלער און יאַקוּבאָוויטש פון לאַגעווניצקאַ 8 איז פאָר-געקומען ביי פאָלגענדע אומשטענדע:

עהרענעכטען ביינאַכט האָט זיך קאָמיסאַר ווייער צוזאַמען מיט אַ פּאָליציי-אָבטיילונג געלאָזט אין דער ריכטונג פון דער הויז, וואו עס וואוינען די דער-מאָנטע, דאָס הויז איז אַרומגערינגעלט געוואָרען דורך אַ פּאָליציי-קאָרדאָן.

ווען אַ פּאָר געהיים-אַגענטען זענען אַריין אין דער וואוינונג פון יאַקובאָוויטש'ן, האָט יענער אַרויסגעכאַפּט פון אונטערן קישען אַ רעוואָלווער ווילענדיג שיסען אין דער פּאָליציי. אין דעם זעל-בען אויגענבליק האָבען די פּאָליציאַנטען איהם געמאַכט אָהנמעכטיג.

זעהענדיג זיין לאַגע, האָט יאַקובאָוויטש געוואָלט בעגעהן זעלבסטמאָרד דורך דערשיסען זיך, נאָר די פּאָליציאַנטען האָבען ביי איהם אַרויסגעריסען דעם רעוואָלווער.

געשמידט אין קייטען איז יאַקובאָוויטש אָבגעפיהרט געוואָרען צום אויטאָ, וואָס האָט געוואַרט אין דער גאַס.

אין דערזעלבער צייט האָט אַן אַנדערע גרופּע פּאָליציאַנטען זיך אַריינגע-קריגען אין דער וואוינונג פון דרעס-לער'ן. וועלענדיג זיך ראַטעווען, האָט יענער געפּרובט אַרויסשפּרינגען דורכ'ן פענסטער, מען האָט איהם אין דער לעצטער מינוט אָנגעכאַפּט ביי די פיס.

ביידע זענען אָבגעפיהרט געוואָרען אין אויספאָרשונגס-אַמט, וואו מען האָט זיי באַלד גענומען אויף אַ פערהער. תחילת האָבען זיי געלייקענט, נאָר, ווען מען האָט זיי גענומען אונטער אַ שטאַר-קען קרייז-פערהער, גיט מען איבער, אַז זיי זאָלען זיך האָבען מודה געווען אין בעטייליגען זיך אין מאָרד.

דער „שלוב" פון דער משומדת.

(—) נעכטען פאַרנאַכט איז אין קאָש-טשאָל אויף זשערושער גאַס פאָרגעקו-מען דער „שלוב" פון דער משומדת זינגערמאַן מיט אַ קריסטליכען יונגער-מאַן.

ווי מיר האָבען שוין די טעג מיט-געטיילט האָט די מוטער געהאַט אויפ-געזוכט איהר טאָכטער, די משומדת און זי געפונען ביי אַ קריסטליכע פאַ-מיליע אויף אַלעקסאַנדריסקאַ גאַס.

צווישען דער מוטער און טאָכטער איז דאַן געהאַט פאָרגעקומען אַ האַרצ-רייסענדע סצענע און די מוטער האָט שוין געהאַט גע'פועל'ט ביי דער טאָכ-טער זי זאָל צוריק אַהיים געהען און ווירקליך איז דאָס מיידעל שוין געווען אויפ'ן וועג אַ היים, נאָר מען האָט דאָס מיידעל פון וואָס צוריק אָוועקגעשלעפּט.

מיט'ן „שלוב" האָט מען, ווייזט אויס, צוגעאיילט צוליב דער מורא, אַז די מוטער זאָל נישט קאָנען מעהר ווירקען אויף דער טאָכטער זי זאָל זיך צוריקצוקעהרען צו יודען.

ארטיסטישער יום-טוב אין האנדווערקער-קלוב.

מאָרגען, שבת אין אָווענד וועט אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-פערבאַנד (פּאָלודניאָוואַ 4) פאָרקומען אַ אינטערע-סאַנטער פּערוויינונגס-אָווענד אונטער'ן נאָמען: „ליטעראַריש - קינסטלערישער שבת-צונאַכטס". אין רייכען פערשידענ-אַרטיגען פּראָגראַם איז צווישען אַנדע-רען פאָראויסגעזעהען אַ רייהע פּרעכטי-גע דראַמאַטישע סצענקעס, רעציטאַציעס אין גרים, מאָנאָלאָגען, דעקלאַמאַציעס, געזאַנג און מוזיק.

אין דעם אָווענד בעטייליגען זיך אין לאָדז בעליבטע, יונגע אַרטיסטישע קרעפטען פון פּרץ-קרייז ווי: א. ווי-דאַווסקי, יאַגאָ-טשערכאָווסקי, פישמאַן' ג. רובין. פרל. ראָשעלבאַך, פרל. פּערל-מוטער, דיכטער גר ף-קאַלי און קאָמ-פּאָזיטאָר יאַקוב פישער.

דער אָווענד איז דער ערשטער אין אונזער שטאָדט אין משך פון לויפענ-דען יאָהר און וועט זיכער צאָהלרייך בעזוכט ווערען, בפרט ווען די בילעטען זענען ביליג און ער פּראָגראַם איז אויסערגעוועהנליך אינטערעסאַנט, פער-שידענאַרטיג און פאָרבענרייך.

פערבלאָנדזשעט קינד.

ביים רב פּנחס ווייניאַפּט (פּיעטריקאָ-ווער 64) געפינט זיך אַ 5-יעהריג פער-בלאָנדזשעט מיידעלע. זי האָט בלאָנדע האָר, אָנגעטון אין אַ ברוין מענטעלע און אַ בלאָהען סוועטער.

LUNA

גרויסע פאָרשטעל. פאַר קינדער

קומען פאַר טעגליך פון 4 אַ זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 2 אַ זייגער נאָכמ. מיט **Harrold Lloyd** אין דעם אונ-פערגלייכליכען בילד א. נ. „הער דיק-טאַטאָר, דאָס בין איך". פּרייזען פון די פּלעצער פון 30 גראָשען אָן. 553

מעלדונגען.

קאָמוניקאַט.

אַכטונג טאָמבורירער מייסטער! לויט'ן בעשלוס פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון מיטוואָך ד. 25 אויגוסט ה. י. ווערט די אַרבייט ביי סוויטער אָבגעשטעלט פרייטאָג ד. 27 אויגוסט.

אויך ווערט איהר אויפגעפאָדערט צו קומען זונטאָג 10 אינדערפריה אין פער-איינס-לאָקאַל (פּאָלודניאָוואַ 4).

די פאַך-קאָמיסיע ביים טאַמ-בורירער מייסטער - פעראיין. 570

פון קרן קימת לישראל.

זונטאָג דעם 29. אויגוסט פּינקטליך 8.30 אין אָוועגד קומט פאַר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַני-זאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אַ גרויסע יוגענד-פערזאַמלונג געווידמעט אַקטועלע קרן-קימת-פראַגען.

אַלע חברים פון די ציוניסטישע גרו-פּירונגען ווערען געבעטען צוקומען פּינקטליך. 275

די שולע פון ש. שולדענריין פּאָלודניאָוואַ 29.

דאָס איינשרייבען פון נייע שילער האָט זיך שוין אָנגעהויבען. אויף דעם נייעם שול-יאָהר איז דער פּראָגראַם פון אַלע למודים פיל פערברייטערט, אויך ווערען די שילער פאָרבערייטעט אין אַלע היגע מיטעל-שולען.

די פּרייזען זענען מעסיגע.

דער מאָרגענדיגער רעפעראַט פון אינזש. ש. קאַפּלאַנסקי.

מאָרגען, שבת, 10 פריה קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע זאַל אַ פאָרלעזונג פון בעוואוסטען אַרבייטער-טוער, מיטגליד פון וועלט-פערבאַנד „פּועלי-ציון" (פער-אייניגט מיט צ. ס. פ.), לייטער פון קאָלאָניזאַציע - דעפּאַרטאַמענט אין א"י, מיטגליד פון אַקציאָנס - קאָמיטעט פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָר-גאַניזאַציע, אינזש. ש. קאַפּלאַנסקי, א. ד. ט. „ארץ - ישראל אין איצטיגען מאָמענט".

דער רעפערענט איז גוט בעקאַנט מיט די פערשידענע אַנגעלעגענהייטען וואָס אינטערעסירט איצט די ברייטע יודישע קרייזען. ער האָט פערעפענט-ליכט אַ רייהע אַרבייטען וועגען פערשי-דענע קאָלאָניזאַציע-טעאָריעס און איז אַ ספּעץ אין די דאָזיגע ענינים.

זיין רעפעראַט האָט דער בער אין די קרייזען, וואָס אינטערעסירען זיך מיט די א"י-פראַגען אַרויסגערופען אַ פער-שטענדליכע פעראינטערעסירונג.

יודיש-טעאטער.

גאַסט-פאָרשטעלונג פון אַרטיסט ז. קאַץ אין „פילהאַרמאָניע".

אַרטיסט זישע קאַץ.

מאָרגען שבת בייטאָג און ביינאַכט וועלען מיר האָבען דאָס געלעגענהייט צו זעהען אין „פילהאַרמאָניע" די אויפ-טריטען פון בעקאַנטען פאַט-קאָמיק און ליבלינג פון יודישען טעאַטער-עולם ה' זישע קאַץ.

ה' קאַץ איז איינער פון די אַרטיס-טען אונזערע, וועלכער האָט זיך שוין אויסגעאַרבייט אַזוי ווי צו זאָגען אַ „פירמע" און וואו ה' קאַץ זאָל נישט אויפטרעטען ווערט ער אויפגענומען אַ'ס גוטער גאַסט און ווערט באַלד דער ליבלינג פון פּובליקום. אויך אין לאָדז געדענקט מען זיינע ערפאָלגרייכע אויפטריטען צוזאַמען מיט פרוי קאַ-ניעווסקאַ מיט בעטי קעניג, אויף אויף די „פּ ראָדיעס-קאָנצערטען" אין „פיל-האַרמאָניע".

מאָרגען שבת בייטאָג ווערט געגע-בען די פרעהליכע אָפּערעטע „איציקעל וויל חתונה האָבען" מיט ה' קאַץ אַלס איציקעל און אין אָווענד „חאַצקעלע כל בו'ניק מיט ה' קאַץ אַלס „חיים סעלעפּאָן".

Dr I. MARGOLIS
(starszy)
Traugutta 12, tel. 22-56,
POWRÓCIŁ, 501

דער איבעראַל בעוואוסטער
אויבער-פעלדשער זינגער
פון וואַרשאַ, קומט קיין לאָדז זונטאָג און מאָנטאָג דעם 29 און 30 אויגוסט, אינטערעסענטען קענען זיך פינען ביי וואָקס, פּיע. ריכאַרדער 6. 513

Dr. Prybulski
זאַוואַדזקאַ, טעל. 25-38.
וועגערישע- און האָר- הויט - קראַנקה. מענער-שוועכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל), רענטגען-שטראַלן. נעמט אָן 9–1, 4–8 אָוו., דאַמען: 4–5

היינט און פאָלגענדע טעג! — די לעצטע וואָך פון אַטראַקציע! — היינט און פאָלגענדע טעג!
עס ווערט דעמאָנסטרירט ביז צום 31 אויגוסט די פּרעכ-טיגע 7 אַק. קאָמעדיע א. נ.
דער, וועמען קאַן קיינער נישט
אין דער הויפּטראָלע: **Agnes Ayres.**
אויף דער ביהנע: אויפטריט פון בעריהמטען קינסטלערישען טעאַטער „גרינער פּאַפּוגיי"
אויף דער ביהנע:
בעמערקונג: צוליב דעם, וואָס די צאָהל פון די ג' בעזוכער איז גרויס האָט די די עקציע געגעבען די מעגליכקייט אַלעמען דאָס פּראָגראַם צו זעהען, איינגעשטעלט 3 פאָרשטעלונגען: די ערשטע קומט פאַר 6 אַ זייגער, די צווייטע 8 אַ זייגער און די דריטע 10 און אָוונד. די פּרייזען פון די פּלעצער זענען פאָלגענדע: אויף די ערשטע פאָרשטעלונג III פּלאַץ 1 זל. II פּלאַץ 1.50 זל. און דער 1 פּלאַץ קאָסט 2.50 זל.
GRAND KINO

ODEON! 559 **„שטאָפּעט"** היינט און פאָלגענדע טעג! צום 1. מאָל אין לאָדז דער פּראַכטפוללער סענסאַציאָנעלער ספּאָרט-פילם אין 12 אַקטען א. נאָמען:
אין די הויפּטראָלען: **Betty Compson, Richardo Cortez i Wallace Beery** אויסערן פּראָגראַם: אַ פאַרס אין 2 אַקטען.
APOLLO!

אויף בעקוועמע בעדינגונגען!
קאַכעל אויוועז
(Piecyki i Kuchenki)
kaflano-szamatowe różnego wzoru i gatunku
פערקויף פון בוי-מאַטעריאַלען ווי: צעמענט, קאַלך, גיפּס, דאַך-פּאַפּע א. א. — שאַמאָט-ציגעל צו אויוועז פון פער-שידענע גרויסען עמפּפעהלט פירמע
M. ELECHNOWICZ
Pańska 1a (Żeromskiego)
רעטייל! 223 הורט!

עלטסטער פעלדשער 551
B. Kwal, Wschodnia 25
איז צוריקגעקעהרט.

נוצליך פאַר אייער געזונד
דער בעוואוסטער ערשט-קלאַסיגער
פענסיאָנאַט עלבינגער
טאָמאַשאָוו מאַזאָוו.
מאַכט דערמיט בעקאַנט, אַז עס ווערען אָנגענומען געסט אויף די קומענדע ימים טובים. ערשט קלאַסיגע קיך מיט רייכע געזונדע בעקעסטיגונג אויך ווערט איינגעאָרדנעט אַ אייגען מנין מיט אַ זעלטענעם בעלי תפלה.
דער פענסיאָנאַט איז פון אַלע זייטען אַרומגענומען פון די בעריהמטע ספּאַלער וועלדער איבעראַל עלעקטרישע בעלייכטונג ווי אויך אַלע מאָדערנע בעקוועמליכקייטען, קורץ: בעקוועם און פערגעניגענספאַל און אַלע הנחהליכסטען
פרייזען צוגענגליך.
בעמערקונג: דער פענסיאָנאַט וועט אויך צום ווינטער זיין אָפען אָהן איבעררייס אין ספּעציעלע וואַרמע זוניגע צימערן און עס ווערט בעזונדערס אכט געלעגט אויף דער היימ-ליכקייט אנגענעהמער פערוויילונג און צופרידענהייט פון די געסט. 565

LEK.-DENTYSTA 564
Żytnicka-Kahanowa
צוריקגעקעהרט
Konstantynowska 9, telef. 34-53.

איינציגע
מענער-שניידער-אַרב.
ווערען פון זאַגאַרט געזוכט ביי
CH. TOPF
28. Konstantynowska 28.

בריליאנטען גאלד, הינסטליכע ציינער אויך צובראכענע ביזשוטעריע לאמבארד-קוויטען

קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען

I. FIJAŁKO, Piotrkowska 7, tel. 31-46

באמערקונג: היינט בילינער געלעגענהייטליכער אויספארקויף פון חפצים. 546

בריליאנטען, גאלד, זילבער, פערל, הינסטליכע ציינער זאגאר צובראכענע קויפט און צאהלט

מיט 50 פראצענט טייערער ווי אומעטום

M. Lewin, Piotrkowska 41

— פראנט-געוועלב. —

בית ספר לנערים עם גן ילדים,

של ל. פסטרנק, רו"ז, צגלניגה 11.

טיילט מיט, אז דאס איינשרייבען תלמידים האט זיך אנגעהויבען טעגליך פון 10 — 2 און פון 4 — 6, די בחינות (עקזאמענס) הויבען זיך אן זונטאג, י"ב אלול תרפ"ו, דעם 22/8, אויך ווערט ערעפענט א העכערע קלאס.

הנהלה. 536

באמ.: אין גן-ילדים ווערען אנגענומען תלמידים פון 5 יאהר אן.

פראוויזאנימטען אינסטיטער-בראנזשע ווערען געזוכט
נאוואַ צעגעלניאנא 7 ביי
פרימאלאדסקי פון 1 ביז 3 נאכמ. 705

צו פערקויפען א נאפ-לאך:
מאשין צו וועש. סיסטעם גוטמאן ביי בלאהשטיין
31 פיעטריקאווער 31
דארט איז צו פערמיטען פיר 2 פרויליינס צו שלאפען. 264

My niżej podpisani arbitrzy p. Romana Lewandowskiego piętnujemy publicznie p. Oskara Gessnera, Wólczańska 109, który podstępnie, w sposób niegodny usiłował pozbawić współwłasności wspólnika swego p. R. Lewandowskiego, współwłaściciela firmy

O. Gessner i S-ka.

Ponieważ p. O. Gessner na dwukrotne wezwanie oddania zatargu obywatelskiemu sądowi polubownemu **nie reagował, a wskutek ukrycia przez p. Gessnera ksiąg handlowych firmy O. Gessner i S-ka** skierowanie sprawy na drogę sądową jest utrudnione, oddajemy pana **O. Gessnera pod sąd opinji publicznej.**

LUDWIK KUK, Łódź, Kilińskiego 44,
OTTON PFEIFFER, Łódź, Kopernika 57. 555

Najsilniejsze bóle głowej usuwa.

אכטונג !!!
ביי מיר איז צו בעקומען
טאשען-קאלענדארען
אויפ'ן יאהר תרפ"ז
הורט און דעטייל
שעהנע אויספיהרונג און ביליגע פרייזען
דרוקעריי
י. גרינבערג, לאדז
וואסחאדניא 45. — טעלעפאן 31-90.

Pierwsza 844
ŁÓDZKA CHEMICZNA FARBIARNIA FUTER
W. SCHÖNMANA
נאנאווסקא 8, פראנט, 2. שטאק

פארבט אלערליי ארט פוטער'ס אויף אלערליי פארבען. פרישט אויף (שטרייכט) געניצטע: ווידרעס, סקאנקסען, מאלפען, נורקעס, סאבאלען, פאקען א.ז.וו. אויף נאטורעלען קאליר מיט עלעקטרישען מיטעל, לויט דעם נייעסטען לייפציגער סיסטעם. ווי אויך פוקסען, שאפען, אמעריקאנער אפאסען פארבט זיך אויף סקאנקס-קאליר. פאפיעליצע אויף סאבאלען-קאליר און פאקען. רייניגונג פון ווייסע פוטערס, גארבירען. צולייג קרוזים זענען פרייזען קליינע!

686

קירזשנער - ווערקשטעל
נעהמט אן אלער ארט דאמען- און הערען-ארבייטען לויט די נייעסטע מאדעלען, אלע רעפעראטורען אויף גינסטיגע בעדינגונגען
A. FISZELEWICZ, Łódź, Narutowicza 12, tel. 34-66.
!!! אכטונג !!! פערטיגע סחורה !!! אכטונג !!!
לויט די נייעסטע מאדעלען געפינען זיך שטענדיג אויף לאגער.

אין דעם לאנג-עקזיסטירענדען חדר פון
י. כאמשינסקי, קאמיענא 9
ווערען טעגליך איינגעשריבען תלמידים אויף דעם נייעם שול-יאהר 248

Dr. med. Braun
23 פאלודניאווא 23
— — טעלעפאן 26 40. — —
צוריקגעקערט.
ספעציעל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען און מאגען שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ לאמפ (הער אויספאל)
נעהמט אן פון 9 12 און פון 5–8 אוונט.

Dr. med. HALTRECHT
אקושער - פעטריקאווער 26 - אקושער
צוריקגעקעהרט. 255

Dr. med. I. BETTE
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער-קראנק.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאכמ.

כימפעטאריו — כירורגישע
קלינק
פון די דאקטוירים שארלאטא-אייגערואוא, רייטלער-קוריא סקא, מיכאל קאנטאר, און י. כוים.
לאדז, אנראדאווא 10, טעל. 13-57.
I. און II. קלאס.
377 אמבולאטאריום.

מעבעל
שלאפצימערן, עסצימערן, מעדכען-קאבינעטען. פארצימערן, קוכען-איינריכטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל - געגענשטאנדען צו צוגענגליכע פרייזען אויף בעקוועמע בעדינגונגען
קען מען בעקומען נור אויף 665
5 Zawadzka 5 (אויפ'ן הויף)

מעבעל
קאמפלעטע איינריכטונגען אויך ענצעל, קויפען אלע נאר ביי די עלטסטע סאלידע פירמע
I. M. Terkeltaub
Narutowicza 12 w podwórzu, tel. 34-18
ווייל דארט איז די בעסטע אויסארבייטונג!
די ביליגסטע פרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען!

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA
T-wa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród żydów w Łodzi
Pomorska 48/50.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען פון קאנדידאטען אין אלע אבטיילונגען טעגליך פון 10 ביז 2 א זייגער נאכמ.

די עקזאמענס קומען פאר דעם 1-טען סעפטעמבער 8 א זייגער אין דער פריה. שילערס פון דער שולע דארפען זיך מעלדען צום איינשרייבען דעם 1 טען סעפטעמבער. 293

8-mio KLASOWE GIMNAZJUM HUMANISTYCZNE ŻEŃSKIE
JÓZEFA ABA, Zielona 8
Telefon 22-12.

די איינשרייבונגען פון נייע שילערינס אין די קלאסען פון A ביז VI איינשליסליך נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיע אין די שעה'ן פון 10 ביז 1 א זייגער מיטאג.

עקזאמענס לויט לעקציע סיסטעם וועלען זיך אנהויבען דעם 2-טען סעפטעמבער 1926
Dyrektor J. AB. 249

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע ווארשאווער פירמע א. ג. **J. KRZYPOW** האט ערעפענט אין לאדז, 16 בענעדיקטא 16

א מעבעל-לאגער

קויפט און פערקויפט אלערליי מעבעל, דיוואנעס, ניי-מאשינען ווי אויך גארדעראבען, אנטיקען און פלעצען, כ'קויף פיאנינאס, און כ'צאהל די העכסטע פרייזן קומט און איבערצייגט אייך 289

לעטשניצע "זדראוויע"

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
אויף נאוואמיעסקא 3 (וואסכאדניא 13), טעלעפאן 76 37.

אינען קראנקהייטען	ד"ר שווינג	11-10 זונט. 4-2½
נערוועז קראנקהייטען	ד"ר בראניסל. פרענקעל " קלאזענבערג	1½-12½ חוץ פרייטאג 12-11 דינסט. דאנר. און שבת
מאגען און קישקע קראנק	ד"ר אלעסנד. מארגאליעס	1-12
אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר גיביאנס " קאץ " לעווי " מאי העניקס	11-9 זונטאג 11-10 1½ 1½ ז. 12-11 5-3 זונטאג 2-1 8-6 1-12
קינדער קראנקהייטען	ד"ר כאלאווייטשיק א"ק " מאשקאווא " פרעכנער	10 11½ 5-3 ז. 2-12 2½-1½ ז. 12-10½ 6½-5 זונטאג 10½-9
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר גאלדמאן " פערלים	4½-3½ זונטאג, דינסטאג מיטוו. פרייטאג, שבת 9 10 12½-1 6-7½ ז 11 1
פרויען קראנקהייטען	ד"ר א-אנסאן " אייגערוואוו	1-12 זונטאג 1-12 1½-1½ דינסטאג, פרייטאג מאנ. מיטוו. דאנ. ש. 1³⁰-0¹³⁰
נאז, האלז און אויערן קראנקהייטען	ד"ר העלמאן " ראבינאוויטש	4-3 זונטאג 2-1 2-12 11-10
הויט און וועגערישע קראנקהייטען	ד"ר פאלק " זאננענבערג	4-3 מיטוו. ש. 8-7 זונט. 10-9 11-1 מאנ. פרייט. 8-7 זונט. 11-12
ענטגענאלאג	ד"ר כייסאן	
ערצליכע אנאליזען	ד"ר מ. מאצען	

וויזיטען אין שטאדט. — פאקען-שטעלען. רענטגען אגראפיא ועלעקטרישע דורשצראהלונגען. — (קווארץ לאמפע) עלעקטרישע אנאליזען און אונטערזוכונגען. די לעטשניצע איז טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אוונט. זונטאג פון 8.30 פריה ביז 2 א זייגער נאכמ.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Łodzi zarządza w drodze ulgi, aby płatnikom, którzy do dnia 31-go sierpnia r. b. włącznie uiszczą w całości zaległe na rzecz kasy miejskiej podatki, doliczano odsetki za zwłokę w wysokości tylko 2%, licząc od ustawowych terminów płatności poszczególnych dodatków. Po tym terminie odsetki będą doliczane w ustawowej wysokości, t j. 4%.

Łódź. dnia 26-go sierpnia 1926 roku. 528

Przewodniczący Wydziału Podatkowego
( ) I. Kulamowicz.

Prezydent
w z. ( ) W. Groszkowski.

8-קל. קנאבען מנאזיום
מיט רעגירונגס-רעכט
פון ל. שאכ"ז, לאדז, פעטריקאווער 18.

די קאנצעלאריע נעהמט אן אנמעלדונגען פון נייע שילער פון 11 ביז 1 נאכמ אין דער קלאס A ווערען אנגענומען שילער פון 6 יאהר אהן פארבערייטונג. די יודישע למודים (רעליגיע העברעאיש) פערנעמען דא א געהעריגען ארט. דער פרייז איז פאר יעדען צוגענגליך

דירעקטאר : אינזש. א. רוסאק. 585

CASINO

הײנטװידערהאלונג פון גרויסער פרעמיערע!

ארטיסטישע אויפטריטע: פאסצינירענדער באלעט

MAREK WINDHEIM — באליבטער זינגע ליבלינג פון אלע לאדזשער פרויען װעט אויפטרעטן אין א נייעם רעפערטואר.

EUGENIUSZ KOSZUTSKI — װעלען אויספירן 1) טשא־דאש פון באלעט „מעלאדינא, 2) צירק (דרעסור) 3) האלע.

ארטיסטישע אויפטריטען KOSZUTSKI-GIRLS — צוזאמען מיט דעם בעריהמטען באלעט־מייסטער פון װארש. „Perskie Oko".

אויסערדעם: — פראכטפולער פילם — אויסערדעם:

„שטיפמוטער"

דירהרענדע ביז טרעהרען געגעװערטיגע זיטן דראמע מיט יעם בעריהמטען HANS MIERENDORF און כשית רינען כינד LISELOTTE'A אין די הויפט־ראלען.

דער זאל איז מבכאניש װענטילירט און געקיהלט. אנהויב 4.30 נאכמיטאג. סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה. ל. קאנטאר.

פון 4.30 ביז 6 נאכם. זענען אלע פלעצער 1 זל.

קינא ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה, קאמונאלע און געזעלשאפטליכע באאמטע

40 שיענקעוויטשא 40.

אנהויב אין געװעהנליכע טעג 6, 8 און 10 א זייגער אין אװענד. שבת און יום־טוב — פון 4 א זייגער נאכמ.

דינסטאג דעם 24. נאװעמבער ד. י. פראגראם טיאטר Lustig

ראמאנס פון א יונג־געװארענע פרוי

דראמא אין 8 אקטען, אין די הויפטראלען די בעריהמטע Corinna Grifith און Conway Tearle אויסערדעם נאכמשפירען

L. Jurdzińska און װעט זינגען אריעס, Mieczysław Młyńczyk אין א ייעם רעפערטואר Balet p. Scoth

באלעט טריא װעט אויספיהרען ענגלישע טענץ. אכינעזישע פעכער װעט אויספיהרען דער טריא A. Krasawina, דעקאראציעס פון קונסט מאהלער הירד עטה.

LUNA

הײנט און פאלגענדע טעג! הײנט און פאלגענדע טעג!

אויסערגעװעהנליך אינטערעסאנטע פראגראם! == == == פולשטענדיג נייער פראגראם!

אויפטרעטן פון קינסטלער שען שליצען־טעאטער אויף ן מוסטער פון די װארשאװער טעאטערס QUI-PRO-QUO און PERSKIE OKO

8 געזאנגס־פארטראגען און טאנץ־נומערן.

אויפ'ן עקראן: דער גרעסטער אייראפעאישער טראגיק KONRAD VEIDT אין דער 8 אקטיגער דראמע לויט דער ערצעהלונג פון רענארד

די הענד פון ארלאק

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה. ס. ביינעלמאן.

קינא „ERA" פריה. „פלארא" — זאװישא 22 (בארוט)

דער גרעסטער װעלט־שלאגער! ריהם פון דער קינאמאטאגראפישער קונסט!

ס'װערט געגעבען די גרעסטע סענסאציאנעלסטע דראמע אין 12 אקטען 2 סעריעס גלייכצייטיג דעמאנסטרירט א.ג.

דער דערנער װעג אן אנשטענדיגע פרוי

(GOLGOTA UCZCIWEJ KOBIETY).

מיט דעם גרעסטען עקראן קינסטלער Iwan Mozżuchin אין דער הויפטראלע מיט דער בעטייליגונג פון דעם נעניאלען קינסטלער Mikołaj Kollin און אנדערע. די מוזיק איז ספעציעל צוגעפאסט צום ב.לה. פאספארטים און הנחה־בילעטען — אומגילטיג.

באמערקונג: כדי אויסצומיידען א געדראנג ביי דער קאסע, װערט געבעטען דאס געעהרטע פובליקום צו קימען אויף די פריהערדיגע סעאנסען.

באקאנטמאכונג! װיכטיג פאר דאמען!

איך האב ערעפענט איך האב ערעפנעט

א דאמען־שניידער־אטעליער

איך פיהר אויס בעשטעלונגען לויט די נייעסטע מאדעלען. אויך פעלץ־ארבייט, מיט צוגענגליכע פרייזען, ביטע איבערציינט אייך.

מיט אכטונג

M. BUDKOWSKI, Wschodnia 51.

הויפט מעבעל פון דער 2־ער האנד, ווייל נישט קיין

אװעלבע בעקומט איהר אמביליגסטען פון דער 1־טער האנד ביי

L. SALAMONOWICZ, 66 Wschodnia 66 537

אײנ, אויסארבייטונג! בעקװעמע בעדינגונגען! לאנגיעהר. גאראנטיע!

זאל פון האנדװערקער־פערבאנד

4 פאלודניאװא 4.

שבת, דעם 28־טען ד. ה. 8 א זייגער אין אװענד קומט פאר א

ליטעראריש־קינסטלערישער שבת־צונאכטס.

אין פראגראם: רעציטאציעס אין גרים, מאנאלאגען, דעקלאמאציעס, געזאנג און מוזיק קאנצערט. עס נעמען אנטייל: פרל. פערלמוטער, ה"ה: א. חוראשטשי, יאנא ראשעלבאך, פישמאן, ג. רוביי, גראף־קאלי און מוזיקער פישער

בילעטען צו בקומען ביים אריינגאנג פון זאל

הכרת תודה

די עלטערן פון היי יעהריגע אבסאלווענטען דער 8־קלאסיגער גימנאזיום פון דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען בילדונג צווישען יודען (פאמארסקא 48) דריקען אויס עפענטליך זייער דאנק דעם הערין דירעקטאר און דעם גאנצען לעהרער־פערזאנאל פאר זייער מיה און ערנסטע בעציהונג צו זייערע קינדער וואס עס האט בעוויזען די ערפאלגרייכע רעזולטאטען פון די עקזאמענס

541

אבאנעמענטס־פרייז:

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i [illegible] Silberberg. Redaktor [illegible] Ch. Kaufman

Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat", Piotrkowska [illegible]